

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 3-4 (62-63)

ТОРОНТО
diasporiana.org.ua

1980

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Видає Головна Пластова Булава

PLASTOVY SHLIAKH

Виходить що три місяці

Липень-грудень

ч. 62-63

July-December

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine

2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 4V7

РЕДАКЦІНА КОЛЕГІЯ

Тоня Горохович, Зенон Дуда, Володимир Соханівський, Дарія Френнен

ЗМІСТ

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора ви-
словлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції
чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як
теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам
до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для
когось образливі.

Річна передплата на 1980 р.: Австралія — 10 австр. дол., Австрія —
100 шил., Аргентина — 3 ам. дол., Бельгія — 150 бельг. франків, Бразилія —
200 кр., Великобританія — 2 фунти, Франція — 15 фр. франків, Канада —
10 дол., Німеччина — 12.50 нім. марок, США — 10 ам. дол., Швайцарія — 15
шв. франків.

Ціна одного числа: \$2.50.

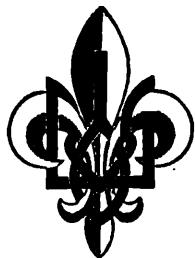
Просимо своєчасно повідомляти нас про зміну адреси.

Журнали, які повернуться не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге
на нову адресу тільки за доплатою одного доляра від посилки.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine,

published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 4V7

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

орган
пластової думки

Торонто — Канада

ч. 3-4 (62-63)

липень-грудень

Редакційна стаття

ВЕЛИКА ПОТРЕБА — ДОПОМАГАТИ ВИХОВНИКАМ

У цьому гислі весь матеріал на потребу виховникам і проводам у Пласті, які плянують виховну діяльність у станічях на найближчий рік і на близьке та далеке майбутнє.

Тому, що зайняття з старшим юнацтвом завжди було і є нашою журбою (тяжко дібрати відповідний матеріал виховникам для розмов з ним), містимо гутірки, покійного вже великого приятеля Пласти, д-ра Миколи Шлемкевича про світогляд. Ці гутірки написав був М. Шлемкевич для пластового юнацтва ще у Львові в 1940-их роках. Що наша українська молодь відгуває великий брак допомоги — добрих думок про вибір життєвих шляхів на поплутаних стежках сугасного захищеного життя, це всім відомо. Сподіваємося, що «Прогулянка до великої столиці» придастися не тільки виховникам, але й усім гитагам. Нам же часто доводиться розмовляти на світоглядові теми з молоддю.

Інші статті, як «Ідентичність української молоді» пл. сен. Юрія Даревика, «Міжнародні Роки Дитини і Родини» Тоні Горохович, «Не можна залишатись байдужими» Євгеній Чайки, «Тиждень Пласти» в Торонті і «Дещо про проблемах української науки» Уляни Пелех з цусма вставками — окремими

статтями, що були пов'язані з цим тижнем — ст. пл. Богдан Арнодон, ст. пл. Романа Ващука, «У дружньому колі» по-пруги Ірини та велика кількість різних опіній про сугасне виховання, висловлене учасниками семінару і дискусійної лави про довкілля під гас «Тижня Пласти» в Торонті, стаття пл. приятеля Нестора Чорного, звернення пл. сен. А. Харака в справі «Залізного фонду» та інше — все це спрямоване на розкриття виховних потреб та на їх заспокоєння.

Та проте. — все це мова про наші щоденні потогні потреби. А щоб їх успішно заспокоювати, треба мати проекцію на далеку мету. З метою пригадати як ми недавно поважно над цими плянами на далеку мету застосувалися і щоб привернути увагу до них знову, містимо текст «Виховного Ідеалу Українця поза межами України» та коротке з'ясування ролі й можливостей праці у виховній ділянці наших Церков і українських католицьких шкіл, в яких навгаються українські діти. При цьому пригадуємо, що в резолюціях VIII КУПО та кож ми луже наголосили ролю Церков і потребу тісної співпраці Пласти з їх проводами. Шоб резолюція ця не залишилась тільки на папері, треба усім нам співпрацювати з виховними проводами.

Перел нами велика лата — 1988 рік, коли святкували мемо Тисячоліття Християнства в Україні. А підготова по цих святкувань — іе саме її є конкретні форми співпраці всіх середовища, а зокрема Петков, нал вихованням. Досі не було і нашій інклюзійній пресі, ні в наших пластових плянуваннях ніяких конкретних проектів підготовки по цієї великої події. А потім містить і своєму змісті стільки можливостей виховних акцій, заходів, що злітіснювання їх саме її буде виконанням нашої резолюції про тісну співпрацю з Церквами.

Шоб спонукати пластових виховників та весь загал послого гленства Пласти приліти увагу ій справі, піlimося своїми лімками про те, що Пласт повинен би проволити в життя. пілготуванняючись по цієї особливої події — 1000-рігся Християнства в Україні.

● Вілбильмо нарати активу Пласти з провідниками Петков, інклюзійного шкільництва, щоб узгіднити пляні співпраці, намітити спільній план.

● Шоб пластова молодь могла оцінити значення християнства для України, треба допомогти їй його пізнати. Мо-

жуть захоплюватись церковним українським співом голянди (з Візантійського Хору д-ра Мирослава Антоновиша), тому ж наші молоді не відкрити його краси? Хай би наші хори у своєму репертуарі мали в наступних роках якнайбільше релігійної творчості. Хай би письменники написали свої твори на теми християнства, хай вчителі підберуть найкращі твори з релігійною тематикою, а зокрема на тему погатків християнства в Україні, підготують їх до перевидання (якщо вони вигерпані, а наші Централі УККА, КУК знайдуть фонди на це) і спопуляризують у школах, як домашні лектури та длячитання в школі. Священики, письменники могли б відповідно опрацювати життєписи українських подвижників християнства, що їх подає Київський Патерик та інші джерела з давньої і середньої доби, для вживання молоді. Хай би наші театральні діягі подумали над приготовленням драматичної вистави на тему християнства (наприклад, здраматизувати поему Івана Франка «Іван Вишенський», деякі легенди, поставити на сцені хог уривки з драми Лесі Українки «Руфін і Прісцілла», драматичної поеми «Адвокат Мартіян»).

● У Пласті кожного року відтепер повинна б відбуватися мистецька імпреза на тему християнської культури (концерти з релігійними піснями, драматичні вистави). Змаги «До висот!», «Орликіяда» можуть побудувати свою програму на тему знання історії, проблематики, побуту, визнаних постатей, способу життя, культурних осягів старої доби України. Познайомлення молоді з такими творами, як Ярослав Мудрий, «Світгіне весілля» Івана Когерги, «Диво» Павла Загребельного та багато інших — ги то у школі, ги у Пласті на окремих збирках хог в уривках, пов'язавши їх відповідною розповідлю цілості змісту тих, що здобувають вмілість «розповідайка», відкрис перед юнацтвом широку панораму життя наших предків у тих далеких часах, сповнених глибокими переживаннями наших предків, діями християнських ідей і їх носіїв у нашому народі і пов'яжуть наше юнацтво гуттево з ними, захоплять красою, так як це висловлюються ті, хто пізнав нашу стару добу.

● Програми таборів треба плянувати під аспектом зглиблення ролі християнства в Україні: у розповідях — легенди, постаті отроків, аскетів-основників Легерського монастиря, будівництва християнських святилищ, славних храмів в Україні, їх

лобродіїв (Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Петро Конаневиг Сагайдачний, Константин Острозький, Львівське Братство при Успенській Церкві, Іван Мазепа та багато інших), тенденції ігор — оборона святынь перед монголами колись і тепер перед сучасними вандалами-комуністами; у листах під гас тенденцій ігор відповідні приповідки на тему християнської моралі, пункти в цих іграх — Десятинна Церква, Михайлівський Собор, Успенський Собор та інші церкви Києва, Погаїв, Зарваниця, Борисо-Глібівський Собор у Чернігові та ін., декорації в куренях (шатрах), в ї дальнях — листівки з цими церквами, руці праці — малювання, різьблення й майстеркування церков та тільки їх орнаментів, копул, хрестів та інших деталей. На ватрах — спів і хороводи, інсценізація звичаїв і традицій, що відзеркалюють християнський світогляд.

Треба думати, у співпраці з СКВУ, про конгрес, присвягений проблемам збереження й розвитку української мови серед нашої молоді, про гертовий Пластовий Конгрес Третій, про святкування 75-річчя Пласти зустрігю, яка повинна бути одним з етапів підготовки до 1000-ліття Християнства.

Цих усіх справ ми ще не погинали розглядати на стоянках ПШляху. Чергове гисло вийде за новою редакцією. Сподіваємося, що його появі буде унормована і він зможе бути допоміжним виховникам. Нема тепер для нас пекучіої потреби, більших завдань за завдання виховні. (Т. Г.).

Виховання, якщо воно бажає щастя людині, мусить готувати її не для щастя, а для праці. Щастя не може бути безтурботним і бездумним. Константин Ушинський

Велика небезпека у вихованні юнацтва — емоційна сплячка. Високі, шляхетні слова лишаються для підлітка пустим звуком, якщо серце його спить. А коли спить серце, істини людині зрозумілі, та вони не стають її переконанням. Там, де емоції не беруть участі в пізнанні, підліток не застосовує до себе істин, які розкриває перед їого свідомістю вихователь: виховання не стає самовихованням, а тому перестає бути й справжнім вихованням. (Василь Сухомлинський)

Питання пластової ідеології

ВИХОВНИЙ ІДЕАЛ УКРАЇНЦЯ ПОЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ

**СХВАЛЕНИЙ СВІТОВОЮ КООРДИНАЦІЙНОЮ ВИХОВНО-
ОСВІТНЬОЮ РАДОЮ ТА ЗАТВЕРДЖЕНИЙ СВІТОВИМ
КОНГРЕСОМ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ**

у Торонто 31 жовтня 1973 р.

«Українець, народжений поза межами України», в духовому й етнічному аспектах є в першу чергу українцем, пов’язаним історичними вузлами з країною своїх предків. Як рівноправний громадянин країни поселення його батьків, в ім’я загальнолюдської справедливості й оборони гідності людини, він докладе усіх зусиль, щоб український нарід мав змогу свободно розвиватися на своїх рідних землях, у своїй власній державі.

Щоб допомогти Україні він докладе усіх зусиль, щоб зберегти сильною українську національну етнічну субстанцію поза межами України. З цією метою він буде в першу чергу зберігати й плекати українську мову, як видимий знак і сполучник національної ідентичності. Він докладе всіх зусиль, щоб його особистість і характер розвивалися на українських варгостях і традиціях у противагу деструктивним тезіям діялектичного матеріалізму, класової ненависті й боротьби, нігелізму та анархізму.

Українця повинні характеризувати такі прикмети:

1. Любов до матірної української мови й культурних надбань українського народу,
2. Пошана і толеранція поглядів усіх українців, що служать українській національній справі.
3. Плекання християнського світогляду, як антитези сучасним тезіям матеріалізму, нігелізму й атеїзму.

4. Пошана для культури країн свого поселення.

ЦЕРКВА

З усіх виховних гинників Церква має найбільший вплив на виховування життєвої моралі молоді. Вона, передусім, оперує надприроднім авторитетом Христової Науки, яку проповідують катехити не лише безпосередньо з проповідальниці та шкільного пульпіту, але теж Христова Наука приходить до молоді з Церкви посередньо через батьківські domi, виховні організації та деяку гастину виховного довкілля.

Тому Церква повинна старатися підтримати якнайтісніший зв'язок з усіми виховними гинниками громади, батьками, школами і молодегими організаціями, наснажувати їх християнськими ідеалами, спомагати та співгувати їхній праці.

Крім свого надприродного авторитету у виховуванні та плеканні моралі своїх вірних Церква має можливості сповнити теж важливу дію, а саме допомагати унапрямлювати, організувати буденні родинні, соціальні, економічні, а зокрема у недержавних народів, теж і національні питання своїх вірних. Так, словом з проповідальниці та шкільного пульпіту, як і приміром участи в громадському та національному житті гленів церковної громади, священики, катехити, сестри та вчительки парафіяльних шкіл можуть мати великий вплив на особову та національну ідентигності шкільної дітвори та доростаючого покоління.

В сучасних обставинах життя наших громад церковна проповідальниця має найбільше коло слухачів і при її помозі відповідними проповідями та співзвучними акціями Церква може впливати на формування релігійної та національної ідентигності навіть тих кіл, до яких ніяка інша установа ти організація не мають доступу.

ПАРАФІЯЛЬНІ ШКОЛИ

Парафіяльні школи Української Католицької Церкви мають в Українській Виховній Системі поза межами України окреме специфічне становище.

Крім завдання парафіяльних шкіл країни їхнього поселення, а саме — вщеплювати християнську мораль та навчати її виховувати лояльних громадян країни свого поселення, парафіяльні школи мають ще додаткове завдання навчати українського католицького обряду, української мови та інших укра-

їнознавчих предметів, як також вщеплювати шкільній молоді любов та прив'язання до Української Католицької Церкви, до української спільноти, її традицій та культури.

Вони мають ще інший завдання — при навганні української культури і культури країни свого поселення, на платформі безпосередньої їх зустрігі, виховувати в молоді гармонійне відношення до обох культур в дусі «Виховного ідеалу Українця поза межами України».

У годинах, признагених на навгання релігії та українознавчих дисциплін, а також на перервах і під час додаткових зайнят, так сестри, як і світські вчительки, мають старатися своєю гідною поставою до культури українського народу, любов'ю і прив'язанням до неї, вщепити молоді передусім погуття рівновартності з культурою країни їхнього поселення, яку вони в школі подають, а також вчити молодь трактувати українську культуру, як спадщину батьків та Церкви, якій вони все завдягують. І вкінці пов'язати любов до успадкованої культури з лояльністю до держави й культури народу, серед якого вони поселилися.

Дорога Мамо! У тому, що я приношу Тобі стільки горя — все ж таки наша спільна вина. Адже коли б я у дитинстві не слухав книжок, які Ти мені гітала після дитячого садка, або не вгидалася б добре, щоб бути розумним (того Ти від мене завжди вимагала), коли б я задумав красти, зазіхати на гуже, або дбав тільки про себе, забувши про все і про всіх, тоді Ти могла б сказати, що все те, що Ти прищіплювала дитині, не прийнялося. Але сталося так, як Ти хотіла, і не треба нарікати, що все оцінено так абсурдно, протилежно до всіх можливостей. Я хочу побажати Тобі, моя рідна, непохитності в Твоїх принципах вчительки.

Я сердегно вдягний Тобі за все, і бажаю в день 50-річчя все такого нездоланного щастя і витривалости (останнє задля мене). Цілуло. Твій син. Урал, 7 лютого 1979. (Лист Валерія Марченка до матері).

Українська молодь у діаспорі

Микола Шлемкевич

ПРОГУЛЯНКА ДО ВЕЛИКОЇ СТОЛИЦІ

(Гутірка при ватрі про світогляд і характер в уривках)

В ІСТОРИЧНОМУ МУЗЕЇ

Наши часи особливо гостро повчають, що немає певного щастя окремої людини без упевненого щастя спільнот, що серед них живе та людина. І наши ж часи не менше проречисто доказують, що горе народу — це одночасно горе членів того народу. Яку цінність мають ваш достаток, ваше здоров'я, коли ваш нарід слабий і розбитий стоїть чайкою при битій дорозі, що по ній і понад нею мчать залізні потвори сучасних воєн. Чи хто з українців може говорити про своє щастя, коли його нарід пропадає в неволі?

Тож спробуймо сьогодні перевести нашу розмову із питань про світогляд окремої людини на питання про світогляд цілих народів. Бо як із роздуму над мінливістю долі родилися погляди окремих людей на світ і життя, так із думок про непевність долі і призначення народів зроджується мудрість цілої нації. І як світогляд окремої людини, — або як казали ми — порядок її мислей і ідей, був доброю основою характеру, так і розроблений, поглиблений і усвідомлений провідною верствою світогляд нації дає порядок мислям, а разом із тим стає фундаментом порядку дій, характеру цілої нації. Для окремої людини небезпечно бути в критичнім етапі без утвердженого погляду на світ і життя. Для цілого народу це просто трагічно, коли він знайдеться на рішальнім перехресті своєї історії без просвітлених доріг минувшини і без ясного уявлення, куди йти, якс його призначення, коротко: без світогляду.

Такі трагедії нераз переживав український нарід. Тож з-під привітних тіней дотеперішніх наших роздумувань пере-

йдім в історичний музей і з особливою увагою приглянемося до таких трагічних моментів.

РОЗЛАДДЯ ДУШ І ВЕЛИКА РУІНА

Ось середина сімнадцятого століття. Богдан Хмельницький дев'ять літ кує з січової уходниcko-вояцької республіки, з останків колишньої княжої провідної верстви та з розбурханого революцією українського люду нову українську державу. Аж відомий український історик В'ячеслав Липинський поміг нам зрозуміти й оцінити неповторну велич цього героя і політика. Східня Європа порядкувалася досі то суперництвом, то порозумінням двох сил, двох держав: Польщі і Московщини. Та ось роками майстерно підготовлювана гетьманом коаліція — спілка держав для перебудови Східної Європи починає діяти. В тій новій Східній Європі рішальними силами мають стати на місці Польщі й Московщини, — Україна і Швеція.

Але трагічна доля України хотіла, що саме в таку хвилину гетьман — передвісник багатьох ідей і подій наших днів — несподівано вмирає. Молода українська держава з трьох сторін обскочена смертельними ворогами. З півночі лестю і насильством пре Москва. З заходу польське панство, зігнане з українських маєтків, простягає свої ласі руки. З півдня рве живе тіло татарський хижак. А нація-держава без великого провідника і без ясного світогляду — роздерта знутрі різними думками. Козацька старшина мріє про Україну на зразок польської шляхетчини з “золотою свободою”. На Січі голублять і бережуть, як скарбу, вольницю малого товариства без відповідальності за цілу державу. У вищих церковних колах вже бачать у цареві помазанника Божого. Московщина вже шукає в голоті свого знаряддя й бунтує її проти провідної верстви. Тільки найбільш зріла частина козацтва залишається вірна заповітові Богдана і прагне зберегти його монархію.

Так бачимо в той час боротьбу чотирьох світоглядів в українськім світі, одного польського, одного московського і двох українських: загумінкового січового і державницького. Бачимо громадянську війну в духові, боротьбу ідеологій в той час, коли до загину треба було однозгідності й одностайногого виступу. Вислід такого стану єдиний можливий: велика руїна!

ЧУЖА МУДРІСТЬ ВИКРИВЛЯЄ УКРАЇНСЬКУ РЕВОЛЮЦІЮ

Перейдім в іншу залю історичного музею. Ось 1917 і наступні роки. Здається: небо схиляється і подає українсько-му народові можливість творити своє життя по своїй вільній волі. Та знову чужі думки мутять українську свідомість. Селянський нарід мріє про свою землю коло своєї білої хати серед вишневого саду. В той час раз-у-раз повторюються чужі слова про землю вільну, як повітря, землю, що повинна бути власністю всіх і нічися. Та це не українська думка. Це думка кочовничої Азії, що споконвіку намагається опанувати українські степи. Це саме та думка, що проти неї впродовж своєї історії боровся український нарід. Як часто чулося тоді: — “Немає батьківщини для робітника”, — гасло чуже для українця, прив'язаного душою до своєї отчизни.

Знову під впливом чужої мудrosti нерадо, то знову підзорливо, часом навіть вороже, ставляться до інстинктивних рухів серед народу, що прагнуть військової організації й вишколу в т.зв. вільнім козацтві, або здисциплінованих військових частин. Це діється під час великої війни, в початках будови молодої держави, коли треба найбільшої натури організованих бойових сил народу.

Москва знову підбиває Україну своїми випробуваними засобами: лестю й насильством. Рік 1918. Відновляється українська гетьманщина. Та й провідні кола гетьманського правління не мають ще ясного світоглядового оформлення. Гетьманщина 1918 року не стає українською народною монархією, але спирається на чужонаціональні військові, потім такі ж промислові, торговельні й фінансові сили. — Вкінці державність 1919 року, не знайшовши ще своєрідної, тривкої форми — падає в боротьбі на кількох фронтах.

ПЕРЕД ДАЛЬШОЮ МАНДРІВКОЮ

Виходимо з історичних заль музею. Густі хмари над нами і світ тривожиться, очікуючи нових рішень. Душі чують, що далеко ще наші краї ясних зір і тихих вод...

Як 1657 і як у 1917-18-19 роки, важиться доля українського народу. І як тоді не мæмо виробленої своєї мудrosti. В таємних глибинах сердечних, де — як учив Франко — кують будучину народу, ще досі часто вольниця нероз'яснених, невпорядкованих думок і поривів. Там ще іноді “коромола пол-

ків поганих" із чужих мислій, що на наші душі летять як три-вога. Нині, більш як коли, стають пекуче-теперішніми наші мандрівки по столиці світогляду. Тож спочинемо хвилину і підемо далі.

У ПЕРВОПОЧИНІ БУТТЯ

— На початку створив Бог і небо і землю. Земля ж була пуста і пустошня, і темрява лежала над безоднею, і дух Божий ширяв над водами. — Так описує Святе Письмо постання світу. За християнським світоглядом є дві первооснови буття: матерія і дух. Однаке цінність їх зовсім не однакова. Дух порядкує, творить із безладдя матерії наш світ. Все цінне в ньому, порядок рухів небесних світил і моральний закон у людському серці, усе це — твори духа. Матерія, тіло — це осередок зла. Від них беруться покуси, в них джерела гріховного упадку. Хоч признає цей світогляд два первні буття, духа і матерію, але матерія в ньому в погорді. Називаємо той світогляд ідеалістичний.

Ця назва прийнялася передовсім для світогляду-філософії Платона. Той грецький мислитель учив, що справді існують тільки ідеї, це значить: вічні, незмінні праобрази того, що бачимо в нашім земнім світі. Всі речі, що їх доторкаємося, усі наші змислові переживання — це бліді тіні ідей. Матерія — це щось, що властиво не існує. Тож смішно прив'язувати серце і душу до тих тіней, що їх називаємо нашим майном, нашими дорогоцінностями. Мудрець повинен завмірати для цього світу, щоб скоріше визволитися від влади змислів і поринути в любовне зogлядання ідей. Хто дійшов до того, не проміняє свого щастя на ніщо. — Ось ідеалістичний світогляд високої проби.

Протилежністю такого світогляду буде матеріалізм, себто світогляд, що признає за первооснову всього — не духа, не ідею, але матерію. Повернім у його вулицю і мимоходом киньмо оком на головні її виставові вікна.

Є незмінні, неподільні частини матерії, атоми. Вони порушені на підставі чисто механічних законів. Коли б тим рухом керував дух, тоді він мав би якусь мету. Але так, той рух атомів не має ніякої означеної мети. Атоми зударяються, лукаються, роз'єднуються. Так творяться різні форми, мертві і живі. Живі форми або організми, здатні до боротьби за існування, залишаються, множаться. Організми, непригожі до життя, гинуть. Все те, що називаємо душевними явищами, — це вислід руху, зударів, об'єднань і роз'єднань атомів. Отже, наші враження, почування, бажання, мислі — все те тільки наслідки матеріальних подій, або, як то кажуть, їхні супровідні явища, або ще інакше, "післяявища", згрецька епіфеномени. Платонові ідеї, християнське царство небесне для матеріалізму — це не дійсності, але чисті вигадки. Ось думки, що найяскравіше окреслюють матеріалістичний світогляд.

ПРИ ДЖЕРЕЛАХ ПІЗНАННЯ

В старих частинах міста поплутані дороги і треба добре глядіти, щоб не заблукатись. Слово "ідеалізм" — це така крученя дорога з багатьома проулками. Ось ще одне значення того слова.

Звичайно віримо, що перед нами стоять речі, якісь предмети. Ми їх бачимо, ми їх доторкаємо, ми їх уживаемо. Вони існують, поза нами, незалежно від нас. Ми можемо виїхати кудись, можемо вмерти, але наш сад зеленітиме далі, цвістиме і родитиме яблука. Такий погляд називаємо реалістичним. — Та можна розумівати інакше. Ось у наших руках книжка-шпиток. Бачимо білий папір, чорні знаки. Але це не є якісь незалежні від нас прикмети паперу. Потисніть очі, — і ви бачитимете папір інакшим. Він мінитиметься кольоровими цятками. Білина паперу, кольори на образах — це наші відчування, залежні від змислового органу, від зору. Але — заважте, — ми тримаємо той папір у руках,чуємо шелест сторінок, коли обертаємо їх. На це хтось інший відповість: — добре, але що це значить "тримаємо в руках". Це знову значить, що маємо дотикове відчування. А що чуємо шелест — це наше слухове відчування, а не прикмета книжки. Заткаємо уші, і нема шелесту. Отак можемо досліджувати все те, що знаємо про кожну річ і ніколи не вийдемо поза наші від-

чування, поза себе. Ніколи не можемо пізнати самої речі. Кожна річ — цеproto в'язка відчуває.

Таке переконання називають також ідеалістичним. Світ — це наше уявлення. Така основна думка того погляду.

ІДЕЯ ЧИ ПРИРОДА?

Ви втомилися? Тож зайдемо в цю церкву, що, як вулиці й доми навколо, має свою давню історію. Вдивляймося в постаті й обличчя на іконостасі. Тих людей і такої постави не зустрінемо в житті. Та не думайте, що це випадково так вийшло, що то маляреві не вдалося і малюнок вийшов не такий як треба. Він свідомо відхилився від звичайного вигляду. Він не ганявся за вірним повторюванням природи, але прагнув зобразити осяяння вірою, хотів зобразити свою вимріяну ідею, ідею відданості Творцеві.

Іноді бачили ми інші образи. Ось Мати Божа — молода гарна жінка з здорововою дитиною на руках. Або на іншім образі — стара бабуся. З якою любов'ю передає мистець усі морщини обличчя, ті застиглі хвилі бурхливого колись життєвого озера!

Подібне бачимо і в письменстві. Деякі автори докладно підглядають життя, описують кожен рух дійових осіб, кожен краєвид. Інші тільки короткими натяками вводять нас у свій окремий світ ідей і настроїв, не журячися дуже, чи те, що вони пишуть, було, чи взагалі може бути в дійсності. Таким письменникам важне тільки одне: дати нам відчути їхній душевний стан. Ось зразок первого, докладного опису:

Вийшла з хати стара мати,
З матір'ю дитина:
Драній брилик на голівці,
На плечах — куцина. (П. Грабовський)

А тепер вірш іншого роду:

— Я прийшов з незнаними
На бенкет земний;
Сам налив оманами
Келех золотий. (М. Філянський)

Напрямок у мистецтві, що вважає своїм завданням передати ідею, а не наслідувати природу, називають також іде-

алізмом. Коли — навпаки — мистецький твір кладе вагу на вірність передачі природи, тоді називають його реалістичним, а то й натуралістичним.

ЗАВДАННЯ БУДУЧИНИ ЧИ НИНІШНЯ РОЗКІШ

Виходимо на одну з головних вулиць тієї старої дільниці. Звертаємось до найбільше поширеного значення слів: “ідеалізм”, “матеріялізм”.

Є людина, що про неї можемо сказати словами Франка:

Все, що мав у житті,
Він віддав для одної ідеї,
І горів і яснів, і страждав
І трудинся для неї.

Таку людину називаємо ідеалістом. І навпаки, людину, що, як той біблійний багач, збирає земні скарби і насолоджується ними, не зважаючи на те, що тратить душу, називаємо — матеріялістом.

Людина-ідеаліст, у такому моральному розумінні, віддає працю свого життя і навіть жертвує саме життя для своєї ідеї. Так робили великі творці, вчені, герої, що задивлені у високу ціль готові задля служби тій цілі кинути “серп і пшеничний стіг, і дім батьків, невісту молодую”. — Коли спокушує тебе око, вирви його, — ось слова божественного ідеаліста, що смертью на хресті припечатав свою вірність ідеї. Ідеалістами твориться світ і його історія, ними тримаються, ростуть нації і держави.

Матеріяліст, у такому моральному значенні, це людина, що для її слуху — як знову каже Франко — “слова про обіцяний край — це казка; м'ясо стад іх і масло, і сир — це найвищая ласка”. Смачна страва, шовковий одяг, дорогое хутро — мрія матеріяліста. Уживай, лови хвилини — його гасла.

ПОПЛУТАНІ ДОРОГИ

Тепер зрозумієте, товаришкі і товариші нашої спільноти мандрівки, чому на початку нинішньої прогулянки завважено, що жити в тих старих вулицях ідеалізму і матеріялізму невигідно і чому люди шукають ясніших дільниць. Від частого уживання ті слова потерлися, як гріш-монета, що занадто довго ходила з рук і нині трудно відчитати її вартість.

Ті слова мають уже кілька різних значень, тому можуть дати привід до плутанини, замість роз'яснювати справи і події.

Ось приклад: Був час у XIX ст., коли матеріалізм був панівним світоглядом учених, дослідників, мислителів, письменників. Молодий Франко визнає також матеріалістичний погляд, коли йдеться про те, як і з чого постав світ. Але в морально-му розумінні назвати Франка матеріалістом — неможливо. Адже він був зразком жертвенности в службі своїй ідеї, зразком готовості терпіти переслідування від своїх і чужих, бути завсіди бідним — кажучи його словами — зразком готовості “відрікатись життя і світа для високих дум”.

І навпаки, скільки то знала і знає наша земля і світ широкий великих “ідеалістів” на словах, з постійною декламацією про патріотизм, що люблять свою батьківщину, “як хліб і кусень сала”. Скільки людей зі словами про вічність на устах ласо присмоктується до земних розкошів!

Які поплутані стежки! Молодий Франко, як бачили ми, і матеріаліст і ідеаліст одночасно. Багато ж крикунів, що захлиснуються від крику про ідею, це звичайні матеріалісти, для яких заставлений стіл і тепле ліжко — найважливіші справи.

Є ще й наш, питоменно наш, відтінок “ідеалізму”. Ось мрійник, нездібний до послідовної впертої праці. Він залюбки співає настроєвих пісеньок, любується красою природи, співчуває бідним, безрадно розводячи руками. Поруч нього інша людина, невисипущий організатор. Він не вгаває, він не може дивитись на господарську відсталість села. Він напр., організує спілковий збут овочів, закладає сушарні і виріб консерви. Під його впливом селяни нищать старі, дуплаві, романтичні яблуна, що в їх тіні так солодко мріялося, і садять нові, промислові сади. Наш організатор — душою поступу. Він недоіст, недоспить, але лічить, але працює. Він підносить добробут села. Хто з тих двох ідеаліст? Наш мрійник нераз лас того невтомного працівника “грубим матеріалістом” за те, що він перевиває йому дрімку. Але ми вважатимем саме організатора ідеалістом, а не чистого споживача, хай він і ціле життя дивиться на хмарки і мріє серед вишневого садка коло хати.

ВИЙДЕМО НА НОВІ ШЛЯХИ

Комунистичне вчення, що досі живе мислями XIX ст. і ніяк не зважується вийти поза нього, накинуло і нам свої ста-

рі стежки. Нині, серед молодих людей, часто чуємо слова "ідеаліст", "матеріяліст", і в тих словах вони шукають розгадки своїх світоглядових і моральних питань. На Східній Україні вже чверть сторіччя, на Західній у двох перших роках війни і тепер, комунізм накидував і накидає свою матеріялістичну дотмачику. Тож тепер радо втікають люди, особливо молодь, в ідеалізм. Це зрозуміла річ. Однака після наших мандрівок по ідеалістичних і матеріялістичних вулицях і проулках знаємо, які багатозначні ці слова, які вигерті від частого ужитку. Тож користуватимемось ними рідко. Назви "ідеаліст", "матеріяліст" не будуть ще для нас остаточним схваленням чи остаточним осудом. Ми завсіди питамо за точнішим змістом тих понять.

А для нових питань, що накидає нам життя, шукатимем нових слів. Із дільниці старих вулиць вийдемо на широкі, модерні бульвари.

(Продовження буде)

ПЕРСПЕКТИВИ ІСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ МОЛОДЕЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ДІЯСПОРІ НА ПОЧАТКУ ХХІ-го СТОРИЧЧЯ

(Дискусійна лава представників СУМу, Пласту, МУНО, ОДУМ-у з нагоди святкування 30-рігся ОДУМ-у)

Подаємо думки представника Пласти — пл. скоба Андрія Винницького — участника цієї лави. *Редакція*

Коли придивляємося до життя організацій української молоді й думаємо над тим чи ці організації проіснують далеко в майбутньому, або, скажім, до кінця цього сторіччя, то треба знати те, наскільки активною є наша молодь у суспільному житті в таких країнах, як Канада й США.

На початку існування молодіжних організацій у цих країнах молодь була досить тісно пов'язана з громадами, бо українці жили згущено в геттах, молодь мала більше охоти жити організаційним життям, гуртуватися та займатися тими справами, що цікавили виключно її саму. Тому, що з того часу настало багато змін і всі вияви життя до великої міри розрослися, а наші громади все більше і більше почали інтегруватися з різними сферами канадського чи американського життя, то специфічні й обмежені функції наших організацій стають надто перестарілими.

Треба до цього пристосуватися і якимсь чином поширити діяльність цих організацій, щоб покрити в якнайбільшій мірі ділянки зацікавлень і зайняття молоді, — чи це буде організаційний осередок спорту, чи організаційний комітет, що збирає інформації про політичних в'язнів і рух спротиву в Україні та боротьбу за охорону прав людини.

Не можна сподіватися, щоб члени організацій були настільки всесторонні своїми зацікавленнями, щоб кожна молода душа організація могла заспокоїти їх самостійно. Тож треба було б завести рід департаменталізації, щоб уможливити молоді займатися спеціальними ділянками, що їх цікавлять, буде це музична група, яка організувала б концерти, група драми, що давала б драматичні вистави, група любителів літератури, що улаштовувала б літературні вечорі, чи танцюристів, спортивців тощо.

Українська молодь потребує цікавого й постійно активного середовища, в якому вона б себе добре почувала та могла б заспокоювати свої духові потреби. А це буде запорукою того, що вона продовжуватиме життя українських громад у майбутньому.

пл. скоб Андрій Винницький

ПОДЯКА ЗА ПРИЗНАННЯ СТУПЕНЯ ГЕТЬМАНСЬКОГО СКОБА

Дорогі Подруги і Друзі!

Пощо Пласт? Яких людей мав би він випускати внаслідок своєї діяльності? Ось одна відповіль на це питання пера Начального Пластуна — пл. сен. Юрія Старосольського: “Наш виховний ідеал — це громадянин, незначний громадянин, на якому основане щоденне, буденне життя народу й держави”.

У нашому випадку слово “громадянин” вказує на члена української громади. Громадський діяч, це не тільки батько народу, який всюди ходить, і всюди збирає похвали на свою адресу — це головно ті люди, які своїм поміркованим вкладом труду чи гроша, тим, що передплачують і читають пресу або навіть тим, що ходять на українські імпрези й забави, умож-

ливлюють, менше чи більше успішне, існування й діяння нашої спільноти.

Що могло б відрізнювати, але не мусить, громадянина, вихованого в Пласті, від інших? На мою думку, передусім — терпеливість. Дуже часто, люди беруться здійснити ті зміни, які такі конечні для дальнього розвитку нашої громади. Ім не виходить, вони розчаровуються і відходять, кажучи, що громадська робота, це приблизно те саме, що бити головою об стіну. Пластун також б'є головою об стіну, але завжди подбає, щоб на поготівлі був хтось з бандажем. Коли болі ущухають, він знову вертається до діла.

Праця в громаді — це не тільки обов'язок, це також і приємність, і то не тільки для таких, які любуються муками. Можливість запізнатися з різними людьми, обмінятися думками, а то й просто трохи подуріти, а в додатку почуття, що робиш щось корисного для інших, як і для себе.

Гасло цьогорічного Національного Свята Квебеку було “В Квебеку всі важливі!” (An Quebec tout le monde est important). Так і в нашій громаді — кожен громадянин і громадянка важливі самим своїм існуванням, як і важливий є їхній вклад у дальшу розбудову нашої громади.

Дякую Пластовим Проводам за довір'я. Постараюся його виправдати.

Роман Ващук, гетьманський скоб, Торонто

Якщо підліток живе тільки кінофільмами, телевізором, транзисторним приймачем, магнітофонними записами, якщо він не знає, що таке роздуми над власною долею, викликані книгою, читання якої — нелегка праця, то, скільки б не було навколо нього людської метушні, він самотній. (Василь Сухомлинський).

“Слово може врятувати людину, слово може і вбити”.

“Слово все сполоще, тільки злого слова ніколи”. “Рана загоїться, а лихе слово — ні”. “Скажеш — не вернеш”. “Що вимовили язиком, того не вб'єши і кілком”. (Народні прислів'я).

Ми і наш народ

Уляна Пелех

ДЕЩО ПРО ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ

У XIX сторіччі наука відсувала на задній плян такі ще недавно панівні ділянки культури як релігія та мистецтво. Науковці почали навіть заперечувати силу їх у житті людства. Сучасна доба досягла в науці неймовірних височин. Наука зробила цілу революцію у нашому житті, коли мова про технічні осяги, але вплив наукових понять на світогляд людини змалів. Релігія, навіть у такій державі як ССРС, що ціле життя людей намагається побудувати на "науковій ідеології", що стільки зусиль вкладає в боротьбу з вірою в Бога, називаючи її "опієм народу", не виявляє ніяких познак пережитка і розкладу, але навпаки, там релігія не тільки не вмерла, але поширюється. Часто чуємо, що людству грозить через науку ослаблення волі, заглушення почуттів, що науково-технічні осяги роблять з людини додаток до машини, якесь коліщатко, шрубку чи ланку до великої центральної машини у державній господарці. А що найстрашніше, — наука дала морально нерозвиненій людині страшну атомову зброю, що може спричинити світове самоубіство.

Коли мова про українську науку, то її завдання ще складніші. Вона не тільки не має змоги вільно розвиватися, але й продукує псевдонаукові теорії й фальшиві статистики, що баламутять світову опінію, сіють дезорієнтацію, а тим ставлять заслону між Україною і світом. Наука в нашому суспільнстві, її завдання й відповідальність куди більші ніж серед інших спільнот. А крім того, є ще інші, наші внутрішні недомагання, які шкодять українській науці. Наприклад, роля Гарварду ще й досі не всім відома. Скільки в пресі галасу й шкідливих випадів проти цієї установи? Тому ми з радістю привітали статтю п. н. "Наука і українці" у журналі "Вітражі"

(жовтень 1980, ч. 12), що його видають молоді інтелектуалісти в Лондоні (в тому ж пластуні), яка у формі інтерв'ю автора з проф. Омеляном Пріцаком насвітлює проблеми нашої науки та ролі у її розвитку Гарварду.

Український Науковий Центр у Гарварді

На часті закиди Гарвардові, що, мовляв, він закоштований, що краще мати катедри українознавства при університетах і тим дати зможу більшій кількості нашої молоді користати із студій про Україну, а зібрані гроші на Гарвард краще використати на необхідні видання. О. Пріцак подає у згаданім інтерв'ю достатні вияснення, переконливі аргументи на доцільність мати таку установу.

Згадавши спільні заходи українських патріотів із сходу та заходу України, які створили у Львові Наукове Т-во Шевченка (НТШ), О. Пріцак подав, що для наукової праці мусить бути база (осідок, фонди, науковці). Після другої світової війни ми втратили цю базу (залишили осідок НТШ і УВАН з їх бібліотеками), опинилися в різних країнах. Треба було обрати тепер знову якесь місце, на якім було б можливо творити незалежну українську науку. Крім території треба було обрати й наукову установу, яка б забезпечила можливість постійної дії, яка б мала якнайкращий авторитет і можливості розвитку. Якщо б були тільки катедри українознавства при різних університетах, вони своєї ролі не могли б виконати. На цих катедрах нема спеціалістів в одній особі від усіх українознавчих дисциплін (пригадаймо події у зв'язку з призначенням відповідного науковця для катедри української історії в Торонтському університеті в 1980 році!), а кожна з основних українознавчих дисциплін — мовознавство, література й історія тісно пов'язані. Мовознавцеві треба знати історію, історикові мовознавство, літературу, і навпаки. Треба мати фахівців у тих ділянках в одному осередку й дати можливості їх співпраці, тобто забезпечити відповідною науковою атмосферою, опікою, книжковими засобами, змогою часто зустрічатися, робити відповідні досліди. У Гарварді є вже три катедри. А їм до помочі є друга інституція — науковий інститут та бібліотека, професійно ведена, постійно поповнювана. Тож у Гарварді створено науковий центр з трьома необхідними для наукової праці елементами. Інститут постачає молодий науковий доробок спеці-

ялістам катедр мовознавства, літератури й історії, а бібліотека дає можливість дослідів.

Але, щоб цей центр міг діяти без перешкод, йому треба забезпечити майбутність, треба мати основні фонди, щоб дія катедр та інституту була вічна. Катедри Гарварду уже мають таке забезпечення, тільки частинно забезпечений інститут, треба ще фондів на бібліотеку.

Інститут і катедри є в системі загального Факультету Мистецтв і Знання (Факулті оф Артс енд Сайенс) Гарварду. Інститут є поруч цього факультету, який є напів незалежний. Їх пов'язує особа декана, провідник обох інституцій. Спеціальний комітет українських студій є найвищою інституцією, яка наглядає над тими відділами, в яких є українські катедри. Голова комітету є одночасно директором інституту. Так забезпечені ці інституції проводами, щоб не було конфліктів поміж інститутом і катедрами.

Який же вплив матиме Український Гарвардський Науковий Центр на науковий світ, на науку в Україні та на еміграції?

Саме те, що наш науковий осередок існує в Гарварді, дає Центрові можливість кооперувати з американськими світовими вченими, з вченими інших народів, впроваджувати українську тематику в міжнародні проблеми. Наш Центр сприяє збільшенню зацікавлення науковців інших народів українською проблематикою, а в зв'язку з тим і поширенню наукових творів про Україну, зацікавлює науковців українськими проблемами, щоб вони ставали спеціялістами, бож УГНЦентр прямує до того, щоб наша наука була пов'язана із світовою. Цей зв'язок з світовою наукою для нас особливо важливий, необхідний. Бо, як всім відомо, світова історія не цікавиться історією України, а наша історична наука мусить зрівнятися з світовою історичною проблематикою й з її методикою дослідів. Ми завжди досі були в гетті, не було в нас такої можливості контакту з науковим світом, який маємо тепер. І нам не можна цієї нагоди не використати.

Українська наука поза Гарвардом

Наука, що її репрезентують науковці згуртовані в НТШ й УВАН, покоління старшої генерації, яка прибула з України, на жаль, ще не стала і, мабуть, не стане власністю молодшого

покоління. Чи старші не зуміли її передати йому, чи молоді не хотіли, не зуміли її сприйняти. Сумний це факт, що серед молодшого покоління тяжко знайти спеціаліста, який міг би дати вклад в еміграційну науку (матеріал до ЕУ, опрацювати підручники для українського шкільництва, провести соціологічні, психологічні досліди еміграційного життя тощо). Професор О. Пріцак стверджує, що еміграційна наука, перенесена з України, не має найменшого майбутнього тут в діаспорі.

А коли мова про розвиток науки в Україні, то це також дуже складна проблема, яка вимагає правильного об'єктивного насвітлення. Там, відомо, специфічні обставини, але ось на прикладі таких науковців, як історик Юрій Бадзьо бачимо, що в сучасній Україні діють наукові сили й що їм треба помочі. Коли б на еміграції була поважна наукова діяльність, — це мало б свій позитивний вислід і на розвиток науки в Україні.

З'ясовуючи осяги Гарвардського Центру, О. Пріцак бачить їх головним чином у тому, що по-перше, у важливому американському науковому центрі, яким є Гарвард, ми добилися для нашої науки бази; по-друге, що українські дисципліни мають вже загальне визнання, бо є вже опінія, що цей університет був би некомплектний без українських дисциплін; потрете, що там є вже гурт вишколених талановитих молодих адептів українознавчих дисциплін. А ця остання не така то й легка справа, зваживши те, що переважно здібніша українська молодь нерадо йде студіювати українські дисципліни, тобто йдуть на ці студії тільки одиниці. Загал студіює дисципліни, що запевнюють високі заробітки й вигідне життя.

Дав у згаданому інтерв'ю свою відповідь О. Пріцак та-кож і на питання взаємин поміж Гарвардським інститутом і Едмонтонським в Канаді. Інститут в Едмонтоні цілком інший від Гарвардського. Він є твором певної пригожої коньюнктури. В Алберті добре заробітки через нафту, головою партії є зараз при владі українець, тому можна було створити інститут. Доля цієї установи залежатиме від долі партії. А поруч з цим — Едмонтонський інститут є канадська установа, її зацікавлення спрямовані не на Україну, як Гарварду, а на Канаду. Він може причинитися до добра українців у Канаді, у шкільництві, наприклад.

Оба інститути співпрацюють, щороку відбувають спільні наради, допомагають собі взаємно, де можливо (Гарвард дає доповідачів на наукові конференції, Едмонтон фонди). Тому Й. О. Пріцак не поділяє думки, що треба творити ще інші інститути в Австралії, Великобританії і т. д., бо вони без постійних катедр, які постачали б науковий молодняк, без потрібних фондів, щоб молодих науковців забезпечити необхідними бібліотеками й фінансами на наукові досліди (праця катедр чи інститутів не може залежати від партій і політичних коюнктур), без фондів на забезпечення їх нормального життя нарівні з іншими науковцями, без усього цього не можна розвинути справжньої науки.

А справжня чиста наука не може підлягати політичному керівництву, не можна її структури підпорядковувати політіці. Наука в Україні терпить через те, що вона залежна від керівництва партії. А зокрема залежні такі дисципліни, як історія, культура. Російська чиста наука, що розглядає проблеми російської культури, історії, існує тепер в Москві та в Ленінграді, вона дуже мало засмічена марксизмами, нею керують справжні науковці, але поруч з тим є наука для провінції, для загалу — це псевдонаука. Серед неї є й українська. Завдання чистої об'єктивної української науки може й повинен виконувати УГНЦентр разом з усіма іншими науковцями в діяспорі.

Ці інформації про проблеми української науки настільки цікаві й важливі, що ми уважали доцільним подати їх у "Пл. Шляху". Вони потрібні старшому юнацтву й старшому пластунству, яким ці справи близькі з огляду на вибір дисциплін для своїх студій та з огляду на те, що вони активні на терені студентських організацій. Варто знати погляди організатора УГНЦентру — проф. О. Пріцака на проблеми нашої науки й членам УПС та Пластприяту.

Засвоюючи рідну мову, дитина засвоює не тільки слова, їх комбінації та видозміни, але безліч понять, поглядів на речі, велику кількість думок, почуттів, художніх образів, логіку та фолісофію мови. Константин Ушинський

Тоня Горохович

МІЖНАРОДНІ РОКИ ДИТИНИ І РОДИНИ (1979 і 1980)

Десять заповідей, що їх проголосили ООН, як базу праці в МРД, говорять про права дитини на любов, зрозуміння, опіку, плекання здоров'я, розвиток талантів, виховання в дусі миру і братерства, право бути собою і членом свого народу.

Щоб дитина могла використати ці права, тобто, щоб дорослі створили відповідні умовини для зростання дітей в середовищах, де ці права могли б реалізуватись у щоденному житті, треба: а) щоб загал громадянства зрозумів необхідність діяти в житті в дусі цих ідей при вихованні і б) щоб докладати якнайбільше зусиль у саме виховання дітей.

В нашому житті середовище, в якому виростають діти, аж ніяк не свідчить про докладання зусиль до виховання батьків, широкого загалу. Усе це покищо у плянах, теоретичних дослідах, проектах. Нема дня, щоб до нашого відома не приходили звістки про жахливі злочини молоді, про самогубства, неймовірно велику кількість конфліктів дітей з батьками, про занепад моралі, про зростання народин нешлюбних дітей у дівчат юнацького віку, про розводи, алькоголізм, крадежі, розбіщацтво серед молоді та багато інших лих суспільного життя. Про всі ці болючі проблеми чуємо звідусіль. Часто розмовляємо про них, вони є предметом дискусій при зустрічах, пишемо й читаемо вже довгі роки про це в пресі й у наукових працях.

Нам відомі причини такого стану. Але треба коріння його усім збегнути до ґрунту, бо тоді щойно зможемо успішно протидіяти лихам. Страхіття війни, переселення великої кількості людей в інші країни, відірвання їх від рідного кореня, очевидно не залишилось без негативного впливу на психіку й світогляд теперішніх батьків. Батьки-українці середнього віку, наприклад, не мають нормальної української освіти, бож переживали війну, переселювалися, засвоювали мову нових кра-

їн, здобували у них професії — все це не могло не відбитись на їхньому родинному житті.

Величезний розвиток різних галузей науки, а зокрема техніки приніс ще одну трудність для дітей. Ім треба опанувати незрівняно більше знання, ніж це було у випадку їхніх батьків, коли вони були школярами. Батьки часто не можуть допомогти дітям при домашніх завданнях. Проте ж розвиток науки, хоч приніс багато добра, вигод, здобутків для полегшення життя, але й захистав духову рівновагу. Багато молодих людей пірвали зв'язок з релігією, для них Бог умер. Великі переселення людей наслідком війни й інших політичних та соціальних процесів позбавили їх батьківщини, національності, нові ідеали відривають переселенців від живого коріння. Життя переселених у двох різних культурах привело до теорії т.зв. "плавильного кітла", в якому вони мали засимілюватися й прийняти культуру автохтонів. А відомо, за доказами вчених, що людина швидше піде за добробутом матеріальним, ніж за збагаченням духовості. Тому багато переселенців за заробітки віддали вже багато скарбів своєї культури, відреклися свого народу. А що найболічіше — вони не хотіли, чи не зуміли завдати собі труду, щоб передати своїм дітям спадщину народу.

Але негативно діють на нові покоління не тільки згадані процеси й події. Добробут і матеріалізація сприяють деградації і таких вартостей, як духові зусилля батьків при вихованні дітей. Теперішнє покоління батьків — одні з вигоди, інші зі страху перед невдачами у вихованні обмежуються до однієї-дві дитини. Ми є свідками також і такого явища, як деградація материнства. Матері не хочуть займатися вихованням дітей, залишають їх на піклунок, щоб могти заробляти гроші. Ідеологія сучасного фемінізму уважає, що професійна жінка не повинна "марнувати" своїх талантів при виконуванні материнських обов'язків, вона повинна виявляти свої таланти як професіоналістка. Д-р Саллі Шевіц ("Нью-Йорк Таймс") так висловилась на цю тему: "Як мати і лікарка-педіятр, я є свідком згубних наслідків деградації материнства і того, як багато шкоди це вже завдало дітям і тим молодим матерям, які саме могли б виховувати своїх дітей. Треба їх переконувати, що вони мають втішатися традиційною ролею жінки-матері не тому, що вони нездібні до іншої ролі, а тому,

що це багато корисніше для їхніх дітей'. Брак домашнього виховання, перебування дітей в нездоровому кліматі сучасної суспільності, підсилене атмосферою панівної егоїстичної виховної філософії "роби, що тобі подобається, дитино", бо, мовляв, це розвиває твою індивідуальність, ведуть до тих згубних наслідків, які ми всі спостерігаємо в поведінці дітей.

Життя під впливом двох культур ще в більшій мірі посилює натиск на молоде покоління. Воно виведене з рівноваги, не завжди може дати собі раду з усіма проблемами, що їх приносить щоденне життя. Почалися у школах нові модерні методи навчання — мовні лабораторії, індивідуальні підходи у навчанні посунені до скрайностей — т. зв. самонавчання, коли дитина сама добирає собі в школі заняття, випробовування на різні лади метод для улегшення навчання довели до застрашаючого спаду рівня освіти у публічних і середніх школах. Маємо звіти, що молодь у початкових школах не опановує техніки читання, що середньошкільні не вміють грамотно писати, не розуміють прочитаного складнішого тексту, не вміють висловлюватися, що хаотичність у способі передавання думок є майже загальним явищем у сучасних школярів.

Професійні вчителі признаються, що теперішній освітній клімат дуже затуманений. Вони вбачають, дві головні причини цього явища:

а) Залишки старої автократичної системи навчання, яка стисло обмежена до певних норм дії, певної неелястичної методики.

б) Шкільний погляд, що опанував уми вчителів і виховників в 60-их роках, який на пропорах своїх виписав "Дитина повинна бути в осередку, їй все вільно!" І ось пішла та літина в життя без належного проводу, вона знає і отглядає на телевізії все те, що забруднює її дитячий ідеальний світ. вона стала жити усіма турботами й брудами, що його зустрічає в теперішньому світі дорослих.

Проте не можна відкидати вповні цих двох систем. Їх треба розумно сплітати. Автократична система в школі позитивна тим, що стимулює до праці, допомагає засвоєнню певних берегів поведінки, вона бореться з егоїстичною філософією "роби, що тобі подобається". Демократичний стиль методики впливає, заохочує, провадить учнів. Йому довоодиться у методиці впроваджувати певні стандарти-узагальнення, які не-

можливі в ліберальній системі. Демократизм у методику навчання впровадив Альфред Адлер, кажучи, що треба дорослим постійно мати на оці цілу дитину — її тіло, розум, почуття і духовість. З цих напрямних виховання випливають основні природжені потреби дитини:

1) Почуття приналежності — ми всі соціальні істоти, каже вона, потребуємо мати своє місце у спільноті, ми боремося за нього. Хочемо бути акцептовані, оцінені, хочемо знати, що ми позитивні, а коли того нема, почуваємося тоді безвартісними.

2) Дитина потребує нагод, щоб могла розвинути свої духові сили й таланти, природжені можливості.

3) Кожний вияв поведінки дитини, спрямований у певному напрямі, має своє джерело спонук. Дорослим треба знасти джерела цих спонук, правильно бачити й оцінювати поведінку дитини, розуміти мотивації її, зокрема у тих дітей, які поводяться невідповідно, щоб могти її спрямувати в позитивному напрямі.

4) Кожний з нас сприймає зовнішні впливи суб'єктивно (своєрідно), і не можна попадати в розпуку від того, що сталося щось злого. Треба більше турбуватися тим, щоб зло направити.

5) Всі ми створені на подобу Божу з прағненнями до досконалості. Це прағнення не може заглушити ніяка інша складова нашої істоти, ні інстинкт життя, ні жодні інші чуття, жадоба знання, бо дух більший за суму інших сил нашої істоти.

Ліберальна система у вихованні та навчанні принесла дещо позитивне в тому сенсі, що поставила дитину в осередку зацікавлення старших, але й ще більше школи тим, що сказала — “дитині все вільно”. Тому маємо прекрасні шкільні будинки, люксусове в них улаштування, лабораторії, басейни, городи, спортивні зали й приладдя, але поруч з цим низький рівень навчання, розбої, наркоманів, хуліганство й погоню в дітей за матеріяльними добрами, отож повна матеріалізація молоді, як заперечення природженого її вікові ідеалізму.

Виховання — найперше, найважливіше й найскладніше завдання батьків. Воно у всі часи мало й має величезні труднощі. Наши сучасні перешкоди ускладнені не тільки че-

рез вгорі подані причини, але й через багато інших змін у нашому родинному, суспільному житті.

Домашнє виховання в тих родинах, що прикладаються до нього, часто не дає бажаних вислідів.

Воно дуже утруднене у багатьох ділянках нашого життя. Виходити успішно з таких складностей неможливо без одночасного виховного процесу, вміло наладнаного не тільки для дітей, але й для батьків. Хоч наші батьки мають змогу користати з найновішихсясягів педагогічної літератури чужими мовами, але, як це стверджив К. Ушинський, у кожного народу є свій власний особливий ідеал людини, який відповідає його психіці, вимогам його суспільного життя. Він каже, що “виховні ідеали кожного народу просякнуті національністю більше, ніж щось інше, просякнуті до того, що неможливо їх перенести на чужий ґрунт”. Тому й українська педагогіка повинна будувати систему виховання на знанні народної психології, історичного розвитку народу, на таких звичаях і традиціях, які найефективніше діють на розум і серце наших дітей. Ось, наприклад, відомо, що українська чуттєвість, чи перевага чуттєвості над розумом, може стати благословенням тоді, коли вона зрівноважена.

Моральне здоров'я родини основане на певних закономірностях, що їх повинні всі члени родини доцінювати. Батьки для дитини — це перше наочне уявлення про людину, яке відкривається перед літиною, як тільки вона починає пізнавати світ. В образі батька й матері літина відкриває для себе перші поняття про те, що гарне, добре в поведінці людей, що бути й погане. Моральна стійкість, ідейне переконання в дітей немислимі, якщо їх не плекають батьки дома. Роля родини ніким не замінна в вихованні, у процесі дитячого фізичного, психічного, інтелектуального, морального й релігійного розвитку. Дитина мусить розуміти стиль життя батьків, а батьки повинні знати, що на їхніх дітей впливає багато різних зовнішніх, позадомашніх чинників.

Традиційним для української родини є психіки (та чи тільки для української?) є тягливість і близьке співживлення трьох поколінь — лідів, батьків, літей. У нашій літературі багато прекрасних образів лідів, бабунь, зразків співживлення їх з дітьми. Досвід переконує, що коли між дітьми й старшими людьми заінсують тонкі й близькі взаємини, то це дасть у висліді

дітям ті шляхетні почування співчуття до немочі бабусь, дідусів, бажання дітей допомогти їм, дасть вислід тих найважчих заходів виховання, які приносять старим радість і стимул до життя, а підліткам є найкращою школою морального й емоційного виховання. Гармонійне співжиття дітей із старшими розвиває у них шляхетність їхніх душ, бо “доброта, що поважає старість з її мудрістю і слабостями, стає величезною силою душі” — твердить Сухомлинський. Співжиючи з старшими, діти мають нагоду вглиблюватись у складність і суперечності життя, розуміти, наприклад, що співжиття в родині, в гурті вимагає компромісу, зрозуміння потреб інших, пошани до їх гідності; близькі взаємини з старшими, з людьми взагалі, дають нагоди розуміти, що самостійність дитини чи підлітка повинна мати свої розумні обмеження, бо свобода немислима без обов’язку й відповідальності.

Негативний вплив ліберального виховання на нашу молодь, недостатня увага загалу батьків до виховних проблем, байдужість, чи неспроможність долати труднощі громадських проводів, позначаються на ментальності нашої молоді. Більшість молодих людей не зацікавлена в громадському житті, вона не хоче брати в ньому участі. А активності молоді треба не тільки нашим українським громадам. Бачимо, як у цілому світі заіснував зворот від т.зв. зварювального кітла асиміляції до плекання багатокультурності в країнах з різнонаціональним населенням. Вона саме — програма багатокультурності знайшла свій вияв в одному з пунктів прав дитини, що їх проголосив Міжнародний Рік Дитини минулого року, а якийкаже, що кожна дитина має право на рідне виховання.

На відтинку філософії багатокультурності багато позитивного. Ось і література появляється на тему шукання коріння, і відомий фільм про негра, що шукає свого коріння з’електризував не тільки США, але й інші країни, ось у Канаді, Австралії та в країнах Європи діють уже програми багатокультурності, що їх ведуть спеціальні міністерства. У Канаді діють навіть провінційні Ради багатокультурності. Онтарійська рада видає квартальник, присвячений діяльності багатокультурних проводів. На жаль, ми не використовуємо вповні тих можливостей, що їх нам пропонує ця програма. З боку етнічної молоді не було досі виявлено зацікавлення справами багатокультурної програми уряду Канади. На 300 запрошень до мо-

лодечих організацій і окремих осіб т.зв. етніків прибути на нараду влітку 1977 року прибуло тільки 21 представник від 15 груп. Рівень дискусії був знаменитий — подає звітодавець — вони виявили знання своїх організацій та їх проблематики. Проведено ще один засіб втягнути молодь у співпрацю з урядовими чинниками в справах багатокультурності. Вислано 500 запитників до етнічної молоді із запрошенням її до співпраці. Одержано всього 20 виповнених цих запитників.

Слухно турбується автор статті в органі "Мултів'ю" майбутнім складом спільноти в Канаді. Коли етнічна молодь не цікавиться ні своєю етнічною, ні загальноканадською проблемою, то втримання спадщини своїх культур серед моря інших не буде можливим тільки плекаючи їх приватно вдома, не наголошуючи акції держави в ділянці багатокультурності. Молодь, на великий жаль, надто пасивна. Її неможливо роками активізувати ніде, і на це є свої причини. Їх треба поважно розглянути не тільки в маштабі окремих молодечих організацій, але й на поземі громадських, наукових установ у державах. Бо це є проблема не тільки самих етніків, але загальнолюдська. Яке буде майбутнє тих держав, які мають багатонаціональні суспільства, коли теперішнє молоде покоління байдуже до свого національного майбутнього?

Відомий соціолог Вілліям Mc. Доугалл твердить, що

Поступ нації, її могутність і щастя залежить головно від повноти й ширини, глибини й багатства змісту самосвідомості, від докладності й повноти, з якою цілість відбивається в кожній індивідуальній душі... від сили почувань, що концентруються в цій цілості.¹⁾)

Тому тепер така тривога за молоде покоління, стільки заходів у світі, щоб оздоровити середовища, в яких виростають діти, щоб привернути увагу батьків, зокрема матерів до домашнього виховання, привернути родині її значення, усвідомити батьків про важливість родини в спільнотах. Тому стільки цікавих зворотів до глибин здорового виховання, до зв'язку особовости з своїм корінням.

"Маючи свою особовість, почуваемося собою дома, а одночасно можемо якнайніше порозумітися з іншими, даючи добровільно іншим і бе-

¹⁾ William McDougall: The Group Mind, подано переклад за "Дух нації — соціологічно-етнопсихологічна студія" Антона Княжинського, НТШ, Н. Й., Філід., Мюнхен 1959, стор. 35

ручи від інших. Суть ставання етнічно чутним і себевартісним — це не замикання в собі самому, це справжня спільнота, шляхетна і безпретенсійна" каже Майк Новак²⁾) — колишній асимільований словак у США, який є автором відомого есею п. н. "Сповіді про білу етнічність". Тут він розповідає про те, як він прийшов до своєї етнічної свідомості. В дитячих роках переживав згірдливe визивання товаришів забави "пігс", "танкі", "полакс", "спік", "мік", "дог". Дивлячись на телевізію пив пиво і не любив читати. Розвагові телевізійні програми в його дитинстві подавали загадки про етніків на те, щоб посміятись з них, нічого ніхто не робив, щоб оцінити варгості людей іншонаціонального походження. Коли ж у телевізії коментувалися гуманізм і прогрес — це була немов моральна пресія на тих, хто почував себе пов'язаним з іншим корінням, ніж англосакське. Новак каже, що тоді він почав відчувати щось досі йому невідоме — стаючи американцем, відчував провину. А поруч з цим його виводили з рівноваги ті американські студенти, позбавлені інтимних почувань, які в'яжуть нас кровно з землею і віруваннями. Вони завжди говорять про себе, як про якихось вибранців, — мовляв, ось які ми "нові", "осамітнені" і "відчужені". Такий їх моральний стан, цих нових атомних людей заставив Новака призадуматися над собою, своїми варгостями.³⁾)

Андрю Грілей, інший теоретик етнічності в Америці, відповідаючи на питання, що є етнічність, каже:

"... ірландці, німці, поляки чи жиди одночасно можуть бути добрими американцями, як і хто-небудь з родовитих, якщо не ліпшими".⁴⁾)

А Юдіт Герман твердить, що етнічність не служить тільки поляризації американського між-групового життя, але вона дає той людині потрібний баланс, що необхідний для здорового психічного і творчого життя людини. Шукаючи відповіді на те — чому таке важливе бути італійцем, ірландцем чи жидом, А. Грілей здогадується, що етнічність в'яжеться з релігією. Можливо — каже він — корінь цього є і в чомусь природженному людям об'єднуватися і змагатися як "ми" проти

²⁾ Michael Novak, *The Rise of the Unmeltable Ethnics* (New York: Macmillan Co., 1971), paperback edition, p. XXVIII-XXIX.

³⁾ Joseph Ryan, editor, *White ethnics: their life in working class America*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1973, p. 5.

⁴⁾ Ibid., p. 15.

"них", це є в основі психіки вже первісної людини. Бачимо, що сепаратистичні прагнення тепер куди сильніші серед народів, ніж були тому тридцять років. Католики воюють в метрополітальному Лондоні, ірлянці, шкоти обирають своїх представників до парламенту, шепчуть про сепаратизм валійці й баски, каталонці бунтуються проти Еспанії, бретонці хочуть втікати від Франції, а французи в Квебеку таки не хочуть бути в складі Канади, навіть тоді, коли вони мають свого власного прем'єра. Можливо, що тут входять в гру економічні причини. Проте, тут мусить бути найголовніша причина психічна. Якщо б не було природжених етнічних причин, різноманітності людей, то люди їх створили б. Бо хто хотів би жити в такому світі, в якому б було все однакове? Етнічний поділ — це щось глибше, це потреба людини, вона прагне окремішності, не зважаючи на наглядні раціональні вигоди.

Супроти усього цього — ми повинні мати широкі погляди на цілість виховних проблем і можливостей діяти для добра нашого народу, виховуючи для нього майбутніх громадян, тих, які будуть творити його культуру, його історію. Це проблеми в діяспорі.

Ще кілька спостережень щодо стану родини в Україні. Українська родина в минулому змогла зберігати народ у часах бездержавності. Наши матері в минулому творили легенду вічності народу й пронесли її через усі бурі й пожари в нашій історії. Матері неймовірно багато зусиль і жертв дали в процесі плекання поколінь, свідомих своєї національної принадлежності. Скільки коштувало їх трудів, праці духа, щоб прищепити своїм дітям гуманні ідеали, вірування, любов Бога і Батьківщини, безкорисну любов до істини, краси й добра. І як же легко це все здобуте віками втратити в наших підлих обставинах, у нашему завихреному часі. Ось якими бачить Євген Сверстюк сучасних батьків в Україні: "Довели вчені, що людина неймовірно легко повертається до тваринного стану. Щоб завмерла у нашему житті рідна мова вистане, — досить перестати її плекати, віддати її на поталу байдужим батькам, що за марні заробітки готові віддати скарби народу, які творились віками".

Там нема релігії, змоги плекати добра, звичаїв, що його дає традиція християнської культури. Батьків заставляють тратити навіть сумління (виховувати треба ж у зневазі до Бога,

до свого минулого, до святынь, до релігійних і національних вартостей), накидають їм нову віру, чужу мову, нові ідеали, які відривають їх від живого коріння. Які вартості матір буде впоювати дітям, не маючи віри в Бога, не плекаючи обрядів, предковічних звичаїв, традицій, свят, тобто того всього, чим дорожили ми, за що нас поважають, як народ. Яку духовість може плекати матір тепер в Україні? Їй треба виріктися Бога, Батьківщини. Коли ж їх не стане, все завмре, бо не буде джерел, що дають життя духовості народу. Тепер в українському народі багато здеградованих українців, вони позбавлені людської й національної гідності, від свого відстали, до чужого не пристали, ні гави, ні ворони. "Коли зневажаєш своє, як можеш поважати чуже?" — питав Є. Сверстюк. Життя в атмосфері голого практицизму, позбавленого духового і творчого напруження унеможливе бути людині на людському рівні.

З'ясувавши ситуацію сучасного виховання в діяспорі й в Україні, перед нами стас потреба звернути всю свою увагу на дітей і молодь. Всі народи через проголошення 1979 року МРДитини намагаються не тільки в цьому році, але й наступних десятиліттях, присвятити новому поколінню щонайбільше уваги.

В нашій пресі появляється багато дописів на тему МРДитини. Але не відчуваємо в житті того загального зацікавлення й активності, яких вимагає добро справи. Нема центрального керівництва акцією, нема пляновости, нема й належного висліду. Тут і там відбуваються імпрези в осередках, концерти, Богослуження за діялей жертв голоду в Україні (1933-ті роки), але все це капля в морі, все це не є ознакою поважнішого зацікавлення проблемами РДитини серед загалу громадянства.

Пляни у зв'язку з Роком Української Дитини, що про них ми читали в пресі, і те, що з них відбулося, дуже малого значення, потенціяльно. Демонстрації й богослужіж за дітей жертв голоду з 1922, 1933 і 1945 років не були виявом української єдності, виявом молитового єднання з народом, могутнім протестом проти звірства ворога, бо вони не були належно проведені. Дискусійні лави про стан виховання дітей і молоді, збірки фондів на допомогу Аргентині, фестивалі, концерти, костюмівки дитячі — це імпрези, які ми влаштовуємо завжди, вони не є відзеркаленням нашої об'єднаної й поглибленої акції, що мала б лишити замітніший слід в історії української діяльності.

їнського виховання. Дописи в пресі на тему Року Дитини — правда, було їх більше, ніж звичайно про виховання, але це дрібні повідомлення Міжкрайового та місцевих Комітетів Року Української Дитини, які не є поважнішим вкладом у виховну літературу. Ми не здобулися навіть на довші інформації та звіти про відбуту працю, не кажу вже про довші наукові праці на тему виховання. А де імпрези для дітей, які мали б заспокоювати їх голод на культурну розвагу рідною мовою і життєдайними соками, благами рідної культури? Де дитячі видання — нові, з тематикою з їхнього сучасного життя, з його проблематикою, з віддзеркаленням сучасної психіки дитини, її потреб, прагнень, ідеології. А що приготовили дітям наші країнові централі? Нові платівки з дитячими піснями, розповідями казок вмілими педагогами, мистцями слова, хто з письменників, композиторів, мальярів створив новий твір, пісню, музику, ілюстрації, картини з життя дітей. Як виглядає наше шкільництво з підручниками, методичними посібниками, підвищеннем кваліфікації учителів, придбанням фондів на потреби шкіл? Що зробили ми в допомогу батькам у виконанні їх відповідальних і дуже трудних виховних обов'язків. Тривожні ствердження про жнива асиміляції повинні б мобілізувати наші централі громадських організацій, проводи Церков до широких акцій на відтинку виховання, шкільництва зокрема, а на всіх інших форумах громадського життя взагалі. Нам треба відбудти ряд широких конференцій, конгресів, нарад, семінарів, які б були всесторонньою студією наших виховних проблем. Ініціатива померлих ініціаторів-діячів шкільництва в справі Українського Виховного Ідеалу не знайшла своїх продовжуачів. Справа заникла й навіть СКВУ ним більше не цікавиться. Але зате в світі, в наших довкіллях багато змін в нашу користь. Проблема людини, її духового життя, характеру, підготова молодої зміни у цілому світі затривожила уряди держав. Як знаємо з історії людства, добробут не веде людей до щастя, до розвитку духових вартостей, навпаки — матеріальні достатки в багатьох випадках ведуть до руйні духовості. Ось що висловив президент Зах. Німеччини, Шеє, під час своєї різдвяної промови 1979 року. Вона була передана через усі радіо та телевізійні станції.

Він казав, що наші діти не є голодними, вони живуть у достатках, але вони голодні на духовий корм, бо ніхто про той корм тепер не дбає.

У зв'язку з Роком Дитини у світі проходять різні акції в пошуках за можливостями забезпечити щасливе майбутнє кожної дитини. Найактивнішими в цьому, згідно з пресовими звідомленнями, є комуністичні держави. Вони заплянували провести Міжнародну Асамблею дітей у столиці Болгарії Софії, Всесвітню Конференцію для розгляду виховних проблем восени ц. р. в Москві. Вони активізуються, не тільки в загально відомій організації ЮНЕСКО, але зокрема в такій організації як Міжнародня демократична федерація жінок та у всіх організаціях держав комуністичного бльоку. При цьому ведуть широку пропаганду проти США, взявши за головний аргумент те, що, мовляв, ця країна озброюється підготовляючись до майбутньої війни, замість того, щоб жертвувати капітали на боротьбу з голодом, хворобами, неписьменністю й зліднями в тих недорозвинених економічно країнах, у яких сотні мільйонів дітей не вміють читати й писати, з півтора мільярда дітей на землі, понад двісті мільйонів недоідають, кожна п'ята дитина вмирає, не доживши до п'яти років. Проливають слізки комуністи й над долею дітей європейських емігрантів, що, мовляв, батьки їх без роботи, вони зазнають дискримінації й “живуть часто просто в нелюдських умовинах”.

Але поглянемо на пресу в справі опіки над дитиною цих капіталістичних країн, зокрема Канади, бо нам доступні є матеріали про діяльність у Році Дитини в цій країні. Тут кожна провінція виготовила й реалізує широкі пляни, що охоплюють цілість проблематики опіки над дитиною, починаючи від здоров'я, кінчаючи на популяризації преси в справі МРДитини у різних органах Канади. Подані адреси всіх спеціальних комісій в країні, які проводять запляновану діяльність, а їх в одній провінції Онтаріо подано аж 23.

Опіка над дитиною в Канаді хоч і є в руках Онтарійського та інших провінційних урядів, але в плянах нема ані одного слова про модні гасла — заклики про мир, запевнення щастя майбутнім поколінням, але подані реальні конкретні акції, що мають на меті поправити стан виховання дітей у цій країні. Наприклад — співпрацють з урядом каледжі, үніверситети, каледжі різного роду мистецтва і технології, пляни зобов'язують персонал окремих міністерств брати участь у проведенні акцій у громадах (починаючи від виготовлення відповідних дерев'яних іграшок, поруч на школах подвір'ях, ка-

сет з матеріалами для сліпих дітей), завербування того персоналу до служби і ролі опікунів дітьми у місцевих громадах т. зв. "старші брати", бути доповідачами в громадах на виховні теми, через збагачення бібліотек відповідними матеріалами в допомогу дітям, виготовлення приладдя для тіловиховання, спеціальною опікою будуть забезпечені діти й батьки при навчанні мов (уможливлення навчатися своїх етнічних мов дітям імігрантів); батьки дістали посібник для кращого пізнання і зrozуміння своїх обов'язків; заплановано й спеціальні курси для учителів, щоб підвищити їхні кваліфікації; через улаштування дозвілля для дітей в парках, прогулянок до музеїв, виставок та інших культурних центрів; малярі й фотографи виготовляють виставку "Образи з життя дітей", проходячи дослівно кожну сферу дитячого життя, а кінчаючи на тому, що й по-тіція мала провести спеціальний курс для молоді, дітей по школах і громадах, щоб освідомити їх перед можливими нещасливими випадками. У провінційному маштабі ведеться акцію "Юних кореспондентів-дописувачів", щоб спонукати дітей вору й молодь до взаємного зв'язку, а з тим розвивати дружність й зацікавлення між ровесниками життям у інших провінціях і країнах.

Онтарійський уряд у висліді проведеної програми МРДитини продовжує далі цікаву працю т. зв. діялог уряду з родинами. Мета його пожвавити уважливість батьків до виховних завдань шляхом відбування конференцій (в Торонті 24 вересня відбулася така з участию 275 представників від 150 представництв і організацій, а далі мають відбуватися по громадах такі конференції, в Кінгстоні ц. р. така вже відбулася! Травень 1980 року призначено в Онтаріо на місяць родинної єдності, щоб спонукати членів родин поглиблювати й ушиляхетнювати родинне життя). З грудня 1979 року почав уряд Онтаріо видавати свій орган "Родини" призначений для пілекання скруплених ролинного зв'язку у середовищі, що протидіє цьому. Кінгстонська конференція відбулася, а перед нами че інші три з цього циклю.

Читаючи всі ці пресові повідомлення, пляни (вийшла брошюра п. н. "Лесять шляхів відзначування Інтернаціонального Року Дитини", пресові повідомлення), видання — корисно й цікаво нам знати, що в акціях співпрацюють провідники держави, професори університетів та громадські діячі, дослівно ціла

спільнота при цій важливій праці, найважливішій для майбутнього народу, який живе на своїй території, під своїм справді дбайливим проводом.

А що говорити про нас?

П'ЯТЬ ВИХОВНИХ ХИБ

“Лінивий, потайливий, впертий, несміливий” — ось повсякденні терміни, що їх прикладається до дитини для підкріплення її “від’ємних” прикмет. Ці “недоліки” дитини не завжди є її виною; у великій кількості випадків згадані прикмети розвиваються у висліді хибних поступованих виховників чи батьків. Звичайно, це не одна якась хиба у поступованні, але сума певних надмірних або односторонніх чи різнопородніх, неустійнених виховних засобів; деколи й сама особа виховника може бути джерелом для витворення в дитині згаданих хиб. В багатьох випадках причиною хворобливої несміливості чи нервовости є батько з постійно насушеними бровами, чи мати, яка замало виявляє свої материнські почування.

“Не завертай мені голови”...

Перепрацьовані й перевтомлені батьки не раз проти своїх бажань і доброї волі одним словом чи нерозважним відрухом відштовхують від себе свою дитину й кидають її в чужі обійми. От, наприклад, дитина хоче поговорити з батьками безжуточно про свої пригоди в школі. Перемучений батько вважає таку справу не гідну уваги, і у висліді падають слова, що викопують між дитиною і батьком глибоку пропасть: “Не завертай мені такими дрібницями голови”! “Не замучувай батька, він перепрацьований... Він має інші справи на своїй голові”...

Тим часом для дитини її маленькі життєві драми, колотнечі, бійки, перші успіхи на життєвому шляху — це цілий її світ, це її життя. З ким же, як не з батьками, поділитися може вона своїми враженнями, почуттями, рефлексіями, у кого, як не в батьків, шукати її поради в “дуже важливих” проблемах? Батьки повинні тішитися, коли дитина виявляє до них довір’я, коли хоче довірити їм якусь справу. Нехай це будуть навіть зовсім неважкі речі, але хай дитина має нагоду розпо-

вісти про те все, що хоче, хай не замикається в собі. Замало бути формальним батьком, замало вбирати їй годувати дитину — треба бути ще й першим, найближчим її приятелем. Тому викиньте з свого словника “Не завертай мені голови дурницями”, а шукайте нагод для довірених розмов з дитиною. Проте, шануйте все її таємниці і не примушуйте говорити того, чого вона не хоче сказати. Дозвольте і дитині мати свої таємниці.

“Я в твоєму віці”...

Недоцільно докоряти дитині такими словами: “Коли я був у твоєму віці, то в школі був визначним учнем”, чи “Такі дурниці не були в мене в голові”, чи “У твоєму віці твій старший брат був уже в четвертій класі” і т. п. Такими словами не піднесемо амбіції дитини, навпаки, здеморалізуємо її, пригнітимо, онесмілим і викличемо зовсім протилежне до того, що бажали б отримати. Зі спущеною головою, похнюплений, слухає малий чоловічок про те, що його прадід здавав матуру в... грецькій мові, дядько діставав нагороди за надзвичайні успіхи в навчанні, а батько чи мати були вершком зразкової поведінки... Замість набрати віри в себе ю охоти до праці, малий Івась приходить до висновку, що він є “закалою, випортком” і ніколи не зможе дорівняти своїй талановитій родині... У висліді — Івась раніше чи пізніше відрікається дому, родини, стає справді “закалою” родини і громади.

“І це має бути наука”?..

Погані наслідки мають також іронічні завваги під адресою школи чи вчителів. Дитина не може справедливо оцінити зусиль вчителів у їх намаганнях належно оформити дитячу структуру; якщо ж з уст батьків вона чує різні завваги під адресою школи чи вчителів, чи в зв’язку зі ставленими вимогами — це знеохочує її й від’ємно наставляє до шкільної науки. Незвичайно важливе це у відношенні до школи українознавства, висліди праці якої дуже тісно пов’язані з виховною працею батьків. “Так багато завдають вам” — чи така заввага, як: “Чого вас так мучать у тій школі”? чи інші критичні вислови щодо зарядження шкільних властей — не вироблять у дитині пошанування не тільки до школи, але й до батьків.

Два авторитети

Ці два авторитети: школа і дім — мусять між собою якнайтісніше співпрацювати. Поки дитина не йшла до школи, для неї існував лише один авторитет: батьки. В голові малої людини панував спокій, почуття ладу й порядку. З хвилиною вступу до школи прийшов новий авторитет: учитель. Ні один з цих авторитетів не повинен діяти на некористь другого. Ні один, ні другий не повинні кидати під адресою другого легковажних слів, завваг чи обвинувачень. Вони мають співдіяти для добра української громади.

Самостійна праця

Найбільшою перешкодою у виробленні самостійності дитини її віри у власні сили є дуже часто самі батьки. Ще дитина не вспіла пообідати, а вже батьки кидаються на її зшитки, щоб поробити завдані лекції, в тому переконанні, що в цьому полягає правдива допомога... Такого роду "допомога" є першим кроком до вироблення лінівости, безрадности, неробства дитини. Спритний молодий человічок з часом вимагатиме постійного виповнювання його обов'язків сторонніми особами і взагалі перестане самостійно працювати. А якраз до машні завдання мають привчати дитину до самостійного шукання джерел, засобів чи допоміжних предметів. Якщо батьки хочуть допомогти дитині, то їх допомога повинна обмежитися розумним керуванням праці дитини, у підсуненні якоїсь ідеї для кращого сформулювання відповіді, у спрямовуванні уваги дитини в бажаному напрямі, у вказанні відповідного підручника чи книжки, з помічю якої дитина могла б поширити свої відомості. Для такої допомоги не має ніхто ніяких завваг, така допомога буде дитину, привчає до самостійності, скріплює в ній почуття власних сил. Якщо ж батьки самі виконують ці всі завдання, тоді хай не нарікають за погані висліди.

Е. Ж-ий.

(Передрук із "Свободи")

Ми і наше довкілля

ПЛАСТ І КУК

У Вінніпегу 10-12 жовтня відбувся ХІІІ Конгрес Українців Канади. КУК діє від 1940 року. Членами його є майже всі українські організації з терену Канади, а на з'їзди прибувають їх делегати. Яка ж співпраця існує поміж КУК і організаціями?

Про це довідуюмося із звернення КПС у Канаді до свого членства, а зокрема до делегатів на ХІІІ Конгрес КУК-у.

Пласт має свого представника в Президії КУК — пл. сен. Софію Качор. Вона звітує про сходини Президії, а КПС її звіти містить у своєму “Пл. Віснику”.

Що таке Президія КУК і яке її завдання? У ній є всі члени Екзекутиви КУК та представники всіх його складових організацій. Сходини її відбуваються приблизно що два місяці. Як виходить із звітування та спостережень представників, Президія не має точно визначеної функції, поза потверджуванням річного бюджету та прийняттям нових членів, а також звітуванням з праці комісій КУК, самої Екзекутиви і бюро КУК. Виходить, що тільки Екзекутива має право ініціювати і вирішувати всі важливі питання щодо нашого громадського, політичного та культурного життя. Всі інші представники є тільки пасивними обсерваторами, “притакувачами”, бо, як відомо, до Екзекутиви можуть належати тільки представники: БУК, СУС, УНО, СУКВ, ЛВУ, ОУПП, СУСК,*) Комітет Українок Канади, з правом голосу, рішати про діяльність КУК-, а решта — це другорядні члени.

А скільки в нашій пресі й на святкуваннях мови про те, що молодь — це наша майбутність, скільки нарікань на те,

*) Братство Українців Католиків, Союз Українських Самостійників, Українське Національне Об'єднання, Союз Українських Канадських Ветеранів, Ліга Визволення України, Об'єднання Українських Професіоналістів і Підприємців, Союз Українських Студентів Канади.

що її нема в громадських організаціях, скільки турбот висловлюють громадські діячі про молодь у розмовах? І на самому ХІІІ Конгресі КУК була дискусійна лава: “Інтеграція молодої української інтелігенції в існуючі громадські організації”. Але це, мабуть, не є поважними намаганнями справді інтегрувати нашу молодь у громадське життя. Бо ось Пласт і СУМ (інші молодіжні організації не є членами КУК) стараються дістати право голосу в Президії КУК. Їм обіцяли, що ця справа буде вирішуватись на ХІІІ Конгресі, де мала статутова комісія поставити внесок на зміну статуту. Але БУК і СУС не погодилися на зміну статуту й тому нічого не сталося (всі рішення Екзекутиви мусять бути прийняті одноголосно, діє засада т. зв. “зговорення”!). Така постава Президії суперечна рішенням Пленуму ХІІ Конгресу, який схвалив потребу зміни статуту.

Але ж нехтування зasad демократизму ніяк не сприяє тому, щоб молодь активізувалась в громадському житті. Не може бути в КУК двох родів організацій — тих, що мають голос у вирішуванні справ на Президії і тих, що є тільки “підтакувачами”.

Тому й КПС Канади звернулася була до своїх станиць, щоб делегати Пласти на Конгресі домагалися рівності для всіх членів КУК. Бо через рівноправність членства та демократизацію дії Екзекутиви пожвавиться праця КУК і з того буде користь для всієї спільноти в Канаді.

На внесок уступаючої Президії, Конгрес погодився, щоб до Президії КУК увійшли по одному представникові репрезентанти Пласти, СУМ-у і ОДУМ-у, а інші молодіжні організації, коли стануть членами Централі КУК, матимуть також своїх представників у Президії.

Тепер проводи молодіжних організацій повинні припильнувати того, щоб здобуті можливості впливу на вирішування громадських справ були якнайкраще й розумно використані. І щоб наша спільнота в Канаді могла відчути присутність молоді в громадському житті.

Мова — це найбільше знаряддя культури й цивілізації. В житті громадському чи в приватному успішна людина — це та людина, яка вміє думати складно, висловитись ясно, людина, що вміє передати свої думки на папері. (Рудольф Флеш)

Богдана Арнодон

ВПЛИВ ШКОЛИ НА ЗОРГАНІЗОВАНУ МОЛОДЬ

Сьогоднішня дискусія обмежиться до розважань про добрий і злий впливи цілоденних англомовних шкіл на українську молодь. Під словом "молодь" будемо мати на увазі тих, що є віком 11 до 19 року життя, які належать до однієї з чотирьох молодіжних українських організацій.

Одинадцятьлітня дитина покидає новацтво, а це одночасно дає їй почуття, що вона лишає дитинство. Її кличуть до Великої Гри, гри, яка не є ані для малят, ані для дітей старших. Цей підліток захоплений тепер юнацтвом, і, можливо, перший раз у своєму молоденькому віці починає застновлятись над значенням Великої Гри. Що це за гра, що не є ані "жарти", ані "казки", с ж вона "працею, бурею і негodoю", гра, що поведе її "зрадивими ярами"?.. Якщо цей підліток глибоко вдумливий, він в курсі сходин, таборів, років життя зrozуміє — яких це жертв вимагатиме від неї життя за християнськими законами, за вартостями гуманності, за плекання своєї національної свідомості. Присяга вірності цим вартостям чи інношам характеру значить в першу чергу боротьбу зі собою, трудність дати відповідь — чи він/вона спроможний/спроможна виконувати правила Великої Гри. Підліток на кожному кроці буде чути: "Не можна піллаватися!" Треба мати незламні силу невпинно поборювати те, чого фактично молода особа ще несилі збегнути. Пілліток поволі завважує, що починає рости в неї вілчуття війни лвох сил у її істоті, поняття двох світів, двох філософій. Пілліток хоче збегнути себе, свій стан війни з своїм довкіллям. Він хоче знайти шляхи, як поєднати зв'язок між своїм довкіллям і своїм світоглядом та вихованням. Як жити в зголі з правилами Великої Гри серед тих, що цих правил чи не знають, чи їх легковажать і не зберігають.

У цьому заслуга організації, що вона подає молоді ідеали якраз у її ранньому юнацькому віці, якраз у тих роках її життя, коли вони формуються в неї, дає уяву про життя за християнсько-національними ідеалами, за сприйманням світу

згідно з цими ідеалами. Бож, коли підліток цього не винесе з хати, не дасть їй цих ідеалів організація чи Рідна Школа, вона не зможе їх, правдоподібно, пізнати в державній англомовній школі. Тому, що є там погляд — не можна дитині накидати своїх або чужих вартостей, і в школах цих ігнорують плекання цих вартостей. Англомовна публічна школа — це пустеля для душі.

Вже під цим оглядом далеко краще відбувається навчання у сепаратних школах, де принаймні часто є мова з учнями про фундамент Христової науки, про любов близнього.

Ми не будемо входити в деталі т.зв. сепаратного шкільництва, бо переважно українська молодь записана у публічних школах. Тож перед нами питання: Як впливає англомовна цілоденна школа на молодь, яка хоче сприймати життя, як Велику Гру, жити за правилами цієї гри? Англомовна публічна школа, як така, не має Великої Гри. Вона не має на меті виховати духовість дитини чи підлітка, бо в її програмі нема предмету такого, як виховання, тобто плекання людських духових вартостей. Тому, що до публічних шкіл ходять студенти різних національностей, культур та віровизнань, шкільна рада рішила, що найкращим способом респектувати різноманітність студентів, це зігнорувати саму проблему плекання духових вартостей, бо, на її думку, це, можливо, викликало б протиставлення поміж батьками, дітьми, душпастирями. На жаль, шкільні провідники не зрозуміли, що можна, і конче треба про людські взаємини говорити не в рамках будьякої культури чи віровизнання, а на універсальній базі. Потреба любови, пошани, чесності, гідності, дружності, справедливості — потреба кожної людини. Подавання інформації та втримання дисципліни — це ще не те саме, що виховати людину, піти їй назустріч та задовольнити усі її потреби. Тому організації мусять доповнювати працю шкіл, часто навіть протиставитися їхньому занедбанню духових та гуманних цінностей.

Якщо підліток може зрозуміти, що її англомовне довкілля та українське християнське виховання мають себе доповнювати, вона, можливо, перестане думати категоріями війни її внутрішнього життя з зовнішнім світом. Вона знайде себе серед інших і не втратить свого "я".

Тепер переходимо до питання, на яке дуже тяжко об'єктивно відповісти. Якщо організації справді роблять добро для

молодої людини, коли не ігнорують її потреб пізнати християнські та національні ідеали, тоді постає питання — Чому так багато старшого юнацтва відвертається від організації? Чому старша юначка чи старший юнак густо-часто неспроможні знайти себе навіть серед “своїх”?

Треба залишити на боці питання — хто провинився — чи організація, чи та молода особа, яка вкінці не прийняла чи то самої Великої Гри, чи тільки її інтерпретації. Кожний по-годиться, що Велика Гра не для кожного. Може вона могла б бути для більшості та на довший час, якщо б не вимагалося певного шаблонового характеру. Тепер треба спитати, як наладнати ситуацію, яка існує уже роками, а саме — що робити, щоб молодь знаходила заспокоєння своїх потреб в існуючих молодіжних організаціях. Думаю, що причиною того є труднощі (а вони щораз збільшуються) в тому, щоб молода особа змогла пов’язати вартості двох світів та двох довкілля. Трудність через те, що самі два світи такі відмінні й такі неохочі до будь-яких змін. Тож полем бою стала молодь, а назва гри, в яку її втягають, “ловля душ”.

Релігія — це подвиг духа, його злет, його безконечне прямування до безконечної досконалості Бога. Експресія релігійних емоцій з їх засягом у вічність створює наднормальну повноту духового життя і потребу зовнішнього виразу, заспокоєння, об’єктивізації. Так народився найвеличніший монументалізм релігійного захоплення, втілений у могутніх формах святынь, храмів, церков. Транспозиція несупокійного релігійного етосу з особливих глибин внутрішнього напруження в назверхній світ пластичного оформлення становила перший знак релігійної активності вже тут, за життя. Без здійснення її хоч би тільки в найменій мірі людина психологічно не виримала б релігійного напруження і була б змущена шукати його розв’язки або в скороченні земного життя, або у гріховній розгинузданості змислового шалу.

Юліян Вассиян.

Виховні проблеми новацтва

Подруга Ірина

У ДРУЖНЬОМУ КОЛІ

Надійшла осінь — зранку небо понуре й захмарене, не хочеться з дому виїжджати.

Сьогодні по обіді зустріч дітвори в “дружньому колі”. Зовсім недалеко, в кінці західної частини міста та довгої вулиці Блюр у парку.

Виїжджаю з дому, небо розхмарилось, осінь сміється соняшними проміннями і в природі справжнє “бабине літо”.

Парк одягнувся в пишні багряно-жовті шати. Трава зеленіє після недавнього дощу. В долішній частині парку метушня. Дітвора бігає, усі веселі. Сумівці, пластуни та одумівці. З’їхались погратись разом. Рідне середовище наsicене красою. Відчуваються чудові взаємини, які приносять стимул до праці й до життя. Он під деревом дітворі приглядаються батьки, дідуся, бабуні... Ведуть розмови. Такий близький контакт поміж усіма дітьми та виховниками. Це диво! “Треба дружити, зустрічатися”, — хтось завважує. “Тому й так важливо, щоб наші діти належали до молодіжних організацій”.

“Плекання дружби вимагає багато зусиль, заходів і праці”, — хтось додає.

Та ось починається офіційна частина зустрічі дітей. Говорить пластовий виховник В. Луців. Вітає дітвору і виховників, а їх так багато тут зібралося. Лунають слова молитви. Тиша. Я заплющила очі, а відтак глянула на дітвору: небуденна зустріч! Чудова картина. Єдність — конечність нашого часу.

Це гасло несуть і над ним працюють виховники наших молодіжних організацій.

Пластунка подруга Віра Костецька — референтка новачок у Станиці Торонто, спокійно, зрівноважено пояснює програму. Всі слухають мов заворожені.

Друзі сумівці — Н. Середа і Д. Качмарський подають правила ігор. Ділять дітвору на групи. Охоплюють грою всіх виховників. Лунають оплески дітвори. Це гра на зарадність із спортивним елементом. Подивляємо ентузіазм їх та виховників, і порядок, що його вони зберігають.

Друзям Н. Середі і Д. Качмарському треба скласти признання за чудові помисли виховних засобів в іграх.

В усіх дитячих лицах пробивається радість. Питаю “Що граєте?” Відповідають “Крутъ верть”, “Жмінька води”, “У мішечку”, “Я силач”, “Мій черевик найкращий”, “Жабка”, “Крутися колесо щастя!” і т. д.

Радощам нема границь. Гучномовець заповідає, що ігри добігають кінця. Жартівлivi й веселі голоси дітвори: “Ми грали б ще...”.

Заїхав буфет з гарячою перекускою. Дітей велика громада. Всюди порядок. Розмовам нема кінця. Всюди чути лише українську мову. Взаємини між виховниками й дітьми такі близькі. Ось виховник пояснює хлопцям символіку вогника. Дітвора має постійне зайняття. Тим то виховники створили відповідну атмосферу зустрічі. Завжди весела подруга Надя проводить дітвору до вогника. Творить дружне коло біля вогника.

Вогник запалують наймолодші одумівець, пластунка й сумівець. Несподіванка! Друг Василь Тимошенко з ОДУМ-у приготовив кольорові стрічки першим трьом групам змагунів, а всім учасникам — білі стрічки. Думаю, що друг Василь відчув — скільки радості й приємності принесли ці стрічки дітворі.

Серед пісень палає вогник дружби. Подруга Надя починає пісню “Червона рута”. Всі співають — і дітвора й батьки. Хто ж не знає цієї пісні так широко популярної тут та в Україні?..

Вечоріє... Ватра догоряє. Час іхати додому. Тяжко дітворі покидати вогник зустрічі. Але всьому є кінець. Молитва.

Дітвора розходиться з гарними споминами. Питають друзів: “Коли зустрінемось знову?”

І саме це є велике моральне задоволення і нагорода виховникам. Спасибі Вам, Друзі, за труд!

Виховні проблеми юнацтва

Юрко Даревич

ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

(Доповідь виголошена на конференції вчителів з Онтаріо,
Торонто, вересень 1980)

Коли організатори вчительської конференції запропонували мені сказати вчителям про справу ідентичності української молоді в Канаді, зокрема ідентичності шкільної молоді, я пояснив, що не почиваюся особливо компетентним говорити на цю тему. Будучи науковцем з ділянки фізики, я не маю фахового знання цього аспекту соціології — в цій справі треба б було звернутися до моого колеги проф-а Всеволода Ісаєва з Торонтонського університету. Проте, я довгі роки працював і працюю з молоддю в організації Пласт, слідкую з великим зацікавленням за розвитком нашої української громади в Канаді, — ну й маю свої спостереження й думки до справи ідентичності нашої молоді тут в Канаді. Тому мене трохи кортило поділитися з вчителями моїми спостереженнями і поглядами. До речі, упродовж останніх 10 років я провів два роки в Європі й мав можливість спостерігати нашу українську молодь в таких країнах, як Німеччина й Франція, і тому зможу зробити декілька порівняльних завважень.

Час дозволяє висловити лише декілька завваг, бо на цю тему можна б говорити цілими днями.

Коли говоримо про ідентичність українців Канади, чи української молоді зокрема, маємо на увазі ідентифікацію цієї молоді з якимсь аспектом українства й саме про це я буду говорити. На маргінесі завважу, що на мій погляд, немає сумніву, що українська молодь народжена в Канаді ідентифікує себе в якісь мірі й формі з канадцями, а навпаки, подібне не завжди стосується української молоді народженої в

Європі. Я стрічав молодих українців народжених, наприклад, в Німеччині, які не ідентифікували себе з Німеччиною, чи точніше з німецьким народом, і — до речі — їх з німцями ніхто не ідентифікує також, хоч ця ситуація помітно зміняється під сучасну пору.

Отже, яка ідентичність, чи точніше ідентифікація з чим? З українською громадою в Канаді? З цілим українським народом у світі? З географічною Україною в Європі? З українською мовою? З українською Церквою? З українськими традиціями? З українським походженням своїх батьків? Чи може лише з варениками і голубцями? Цікаво було б перевести опит серед нашої молоді про те, з яким аспектом українства вона себе ідентифікує. Гадаю, що більшість наших молодих людей не застоновляється особливо над цим питанням.

Одним із завдань наших шкіл та організацій, а тим то учителів чи виховників, є допомогти нашим молодим людям виробити свою українську ідентичність — але яку і як?

Я подам кілька думок про одне і друге. Гадаю, що мало хто буде спорити, що вироблення ідентичності молодої української людини, народженої в Канаді, мусить охоплювати її ідентичність як члена українсько-канадської спільноти, тобто спільноти, яка є інтегральною, але й особливою й ясно окресленою частиною загально-канадської спільноти. Що більше, ця ідентичність з українсько-канадською спільнотою мусить мати на увазі зрозуміння, що ця спільнота не є “переходовою стадією”, яка зникне з часом, й зрозуміння, що ця спільнота є, чи принаймні повинна бути, в зasadі рівною з іншими, включно із чисельно домінуючими та упривілейованими англо-канадськими чи франко-канадськими спільнотами. Таке усвідомлення тривалости й рівновартості (якщо не рівноправності) українського компоненту Канади в порівнянні з іншими, головно з її компонентами домінуючими, напевно допоможе нашим молодим людям легше ідентифікувати себе з цим аспектом українства. Очевидно, осягнути таке освідомлення є дуже тяжко, коли загал канадського суспільства й закони нашої країни Канади — тобто довкілля й дійсність — не визнають цієї зasadничої рівноправності всіх національних компонентів Канади. Ми провадили, провадимо й будемо провадити довгу і затяжну боротьбу за це рівноправне вкорінення в структуру канадського суспільства — покищо ми далеко від

успіху, хоч протягом попередніх двадцяти років зроблено певний поступ.

Але наші молоді люди мусять відчути, що ми самі, їх батьки, учителі, виховники, провідники й представники віримо в цю рівновартісність і рівноправність української Канади. Коли батьки в хаті розмовляють з дітьми між собою по-українському, але тільки в чужому середовищі — тобто між англо-канадцями, переходятя на англійську мову, то це краще, ніж всякі напоминання й аргументи, переконує дитину, якою мовою дійсно слід розмовляти. Цим прикладом я лиш хочу вказати на те, що молодій людині тяжко ідентифікуватися із середовищем, до якого не мають респекту, зокрема не мають самопошани самі члени цього середовища. Тому я вважаю, що програми навчання наших українських шкіл мусуть уводити навчання про українців Канади, їх історію, їх дуже трудні початки, їх вклад в Канаду, ну й іх сучасне, й далеко ще не певне і незавидне становище, як частини т.зв. канадської мозайки. Тепер, для прикладу, ведуться переговори прем'єрів про конституцію — багато балаканини про права англійців і французів, але про нас, про багатокультурність немає багато мови. Навіть ця справа представлена так, що переговори ведуться між єдиними дійсними канадцями — англо-саксами і французами, чи т.зв. основуючими групами, як вони себе звуть, а все інше — це лише імігранти — тимчасове явище.

Очевидно наша українська ідентичність не може кінчатися на Канаді. Я гадаю, що вона мусить охопити ідентичність з цілим українським народом, розкиненім по цілому світі, — очевидно включно з його головним компонентом в Україні. Але не виключно в Україні. Ми не можемо вполювати в наших молодих поняття, що вони, як канадські українці, є якоюсь другорядною частиною українського народу, що їх єдина роль — це бути музеєм для скарбів, зроджених і загрожених в Україні, перекладаючи написані там твори, чи бути пропагаторами там зроджених ідей. Хто хоче ідентифікуватися виключно з музеєм?

Мені здається, що наша українська шкільна система мусить допомагати нашій молоді зрозуміти, що вона так само може робити вклад в українську культуру, як і хтось народжений біля Києва. І що в нас, подібно як і серед англомовного чи іншого світу, рішає якість твору чи праці про їх вартість, а не географічне походження його автора. На жаль, я спосте-

ріг, що в нас часто впоююється протилежне: У школах дітям дається відчувати, що українська мова, якою вони говорять, далеко не рівна цьому мітичному "полтавському діялектові", який єдиний являється дійсною чистою українською мовою та що їм нічого не лишається крім того, щоб ціле життя старатися виправити їх дивні, з дому винесені наголоси, а не то вже думати про те, що тією мовою можна створити щось пущного. Для контрасту — серед англомовного світу запримічується, що всі варіанти англійської мови приймаються за рівні. Між англійською мовою, яку вживають в Великобританії, в США, Ірландії чи в Австралії є велика різниця у вимові, структурі та навіть у значенні слів, але ніхто не спорить, що ірлянці, американці не лише англійці, дали й дають світові шедеври англомовної літератури.

Знову ж, наводячи цей приклад, я намагаюся сказати, що нашим молодим людям слід представити наше українське суспільство Канади так само рівновартісним компонентом світового українства, як також і рівновартісним компонентом канадського суспільства. Їм треба пояснити, що українці в Канаді й в інших країнах світу поза межами України теж роблять вклад у загальну скарбницю української (а в тому і світової) культури. Для прикладу — українське образотворче мистецтво в Канаді, США і Західній Європі ледве чи уступає тій навалі "соцреалізму", що його продукують в Україні, а продукція українських науковців Заходу з ділянки політичних наук далеко перевищує якість ту псевдонауку, що її продукують в Україні (до речі, останні видання навіть не українською мовою), — гадаю, що подібний стан швидко стосуватиметься й історії.

Мені здається, що програми навчання в наших школах повинні включати інформацію про кожну вітку українського народу — в Аргентині, Югославії, Австралії, Бразилії не менше, ніж в Україні, бо дійсність така, що хоч в Західнім світі немає великих перепон щодо контакту між українцями, скажім, Канади і Парагваю, але такого контакту майже немає. До речі, нема навіть елементарного знання серед нашої молоді, що подібно, як вони, взагалі живе й дишіть тим самим духом, скажім, молодь у Венесуелі. Сам можу сказати вам про мое здивування, коли на Зелені Свята у Страсбургу в Франції з'їхалося поверх 500 українців і українок з довколішніх містечок,

і що в Нормандії, поруч пам'яток французької історії та архітектури, є й українські живучі й вельми гостинні громади й українська молодь. Я бачив на власні очі, який позитивний ефект на молодих українців з Канади має зв'язок з подібною їм молоддю якогось містечка Сото у Франції, — це відкриття, що помимо віддалі, іншого довкілля й часто недосконалого знання української мови, їх єднає невидимий й незрозумілий зв'язок українства.

А скільки інформації про українців поза межами України подається в наших школах. Скільки нашої молоді переїжджаючи через Париж, навіть не знає (не то що відвідує) наших громад там, не знає про бібліотеку ім. Симона Петлюри, про церкву і гріб Анни Ярославни в Сенліс, про Закуток Володимира Винниченка біля Конн, про літні табори й оселі їхніх ровесників, що ведуться скрізь по Європі. А це лише кілька дрібних прикладів. Гадаю, що наші школи й організації повинні організувати спільні відвідини нашої молоді в українських громадах, знайомити їх безпосередньо з пам'ятками української культури в Південній Америці, Західній Європі чи навіть Югославії і Польщі. Всі ці відвідини є далеко доступніші (й політично неконтроверсійні), ніж організовані поїздки в Україну.

Кінчаючи, хочу підсумувати. Ми зможемо найкраще допомагати нашій молоді виробити свою ідентичність, знайти своє українське "Я" живим зв'язком з живою Україною в Канаді, в США, в Західній Європі, в Україні, і в цілому світі. Не починати вічно з княжої доби, але зосереджуватися над сучасним станом України тут, там і всюди. Наша молодь напевно не буде мати проблем ідентифікувати себе з суспільством, в якому є для неї місце творити і рости, а не лише зберігати та вивчати минуле.

Немає нікого кращого, як хороше виховання...

Істинна дружба, правдиве щастя і пряма юність ніколи не зістаряться.
Григорій Сковорода

“ГІРСЬКИЙ ХОЛОД ТА ВЕЛИКІ СНІГИ ЗИМИ ЗАМИКАЮТЬ ДВЕРІ МОГО МІСТЕЧКА...”

Я живо далеко від українського середовища Нью-Йорку. Життя поза межами гамірного міста — спокійніше. Проходить воно повільно та відрізняється від Нью-Йорку багатьма прикметами.

Серед таких обставин легко забути про українське життя, бо воно проходить серед багатьох англійських книжок та англомовного товариства. Гірський холод на великі сніги зими замикають двері мого містечка і здається, що інше життя, крім шкільного, не існує. Мої товаришкі займають важливе місце у моєму житті — ми разом вчимося, жартуємо, радіємо нашими перемогами, сумуємо нашими невдачами — зживаємося.

Але минає зима і приходить весна. Одного дня сиджу я при моїм столику, пишу завдання. Підвожжу очі й бачу чудові рожеві квіти райської яблуні, що розцвілася в нашім городі. З другої кімнати доходить до мене чарівна мелодія й тихі слова відомої української пісні. Пісня будить в мені приспане почуття. І англійської книжки якось не можу відкрити. Її не хочуть відкрити мої думки про веселі бадьорі дні в таборах та замріяні вечори при ватрі.

Щойно тоді я збагнула, що англійські товаришкі є тільки частиною моого життя. В одній хвилині всі речі, що нас єднали під час шкільного року, набули іншої вартості. Двері моого містечка відкрилися, і я побачила, що хоч воно є моїм домом, моя дорога провадить далі. Щойно тоді побачила, що дуже велика частина моого “я” належить до того рухливого Нью-Йорку, а ще більше до домівки на Другій Евеню, де закоренилися всі мої тaborovі мрії, переживання та спомини.

Пл. уч. Христина Левицька,

Гурток “Лебеді”, 18 Курінь УПЮ-ок, Н. Й.
(Передрун з Станичних Вістей “Чи знаєш ти”?.. ч.2, 1980, Нью-Йорк)

Духовна зброя сильніша за тілесну...

Григорій Сковорода

ГУТІРКИ

У пластовому таборі "Спартанки", що відбувся на оселі "Вовча Тропа" в Іст Четгем, гутірки були дуже цікаві й премні. Ми слухали багато гутірок. Одну провела подруга Надя Світлична. Вона нам розповідала про різні звичаї в Україні, як також навчила нас гагілку "Кривий танець". Пані Раїса Мороз розповіла нам про різні рослини та про те, яку користь ми маємо з них. Братчик Ромко Ковч з табору новаків розповів нам про вужів і комах. Командант табору юнаків Роман Копач оповідав нам про Цьопу Паліїв, яка була патронкою нашого табору.

Але найцікавіша гутірка була про астрономію подруги Наді Світличної. Вона розповіла нам про сонце, місяць, зорі та молочний шлях. Всі юначки були дуже захоплені гутірками.

Пл. уч. Христя Грицин, Гурток "Троянди",
II-ий Курінь УПЮ-ок, Нью-Йорк

(Передрун з Станичних Вістей ч. 2, 1980, Н. Й.)

Протягом багатьох тисячоліть філософи й пророки намагалися зрозуміти й пояснити Бога. Двісті років тому людський розум спрямувався на інший шлях: що таке гроші? І хоч спочатку ніхто не твердив, що це одне й те саме питання, одначе для багатьох людей політекономія замінила релігію.

Капітал (Маркса) витиснув Біблію, яка відповідала на питання: хто суть Бог? Маркс усе своє життя присвятив одному питанню: що таке гроші?

Ну, а як же з Богом? Мова йде не про підміну одного другим, а про одну й ту саму сутність. Ми тримаємо в руках якусь нитку, не розуміючи, куди вона нас може привести.

Політекономія хотіла бути науковою. Але одна справа хотіти, а друга — могти. Те, що побудоване на вірі — не є сутою науковою. Мене не виключили б з партії, якби я сказав: "Не розумію Айнштайн". Але я так сказав про Маркса — і мене виключили. Як не розумієш — вір! Інші розуміють? Але чи розуміють інші?... (Микола Руденко)

З пластового життя

“ТИЖДЕНЬ ПЛАСТУ” В ТОРОНТО

Уже стало традицією Пластової Станиці в Торонті влаштовувати кожної осені “Тиждень Пласту”. Мета його — на в’язати близчий контакт з громадянством, зокрема з батьками. У цьому тижні є багато нагод батькам і громадянству зустрітися з членством Пласти під час зайняття в роях, гніздах, гуртках, куренях, побувати в домівці й оглянути кімнати, їх декорації, книги, пам'ятки з таборів, бути з молоддю на Богослуженнях, на свяtkових збирках, прислухатися змагові з українозванства “До висот”, допомагати організувати ходотон з нагоди святкування 1 Листопада, бути учасниками свяtkової вечері (з програмою у виконанні юнацтва) та забави. У цьому тижні є змога батькам та громадянам обмінятися думками на тему дій Пласти на форумі дискусійних лав, доповідей тощо.

Цього року в програмі “Тижня Пласти” були відкриті сходини новацьких роїв, гнізд, зустріч новацтва з ровесниками з СУМ-у, ОДУМ-у для змагу в іграх на лоні природи, для гуртового співу при вогнику на березі річки, був семінар п. н. “Пласт у Торонті сьогодні”, дискусійна лава для всіх зацікавлених п. н. “Як впливає на українську організовану молодь довкілля?”, участь членства в Богослуженні, апелі з наказом і надаванням відзначень та признань за працю, змаг “До висот!” поміж юнацькими куренями. На Богослуження на закінчення та на свяtkову збирку всього членства Станиці загостив Начальний Пластун — пл. сен. Юрій Старосольський з Вашингтону.

На новацьких і юнацьких сходинах та в інших виявах діяльності Пласти батьки мали нагоду піznати, що організаційна структура Пласти розбудована так, щоб рій, а далі й гурток, мали завдання реалізувати самовиховання, тобто шляхом співжиття в гурті, вивчанням знання про Україну, щоденного доброго вчинку розвивати релігійні та патріотичні почуття. Що вияви любові до більшого виростають саме з

ідейних переконань, спонук і прагнень. Їх дає пластова романтика, що є в обрядовості, в перебуванні серед природи, у формах зайняття, у однострої, у співжитті з виховником, у почутті принадлежності до роя-гуртка, гнізда-куреня, станиці та свого уладу. Рій, гурток буде успішно діяти тоді, коли його члени об'єднані спільними уявленнями й почуваннями, коли буде єдність їх думок і діяльного життя.

Семінар

Семінар про теперішній Пласт в Торонті мав на меті у шістьох дискусійних групах, учасниками яких було юнацтво, активні й колишні активні виховники та члени Пластприяту, проаналізувати причини незадовільного стану виховної дії Пласти в Торонті зібрати їх опінію, поради для поправи того стану.

Семінар тривав сім годин з короткою перервою на обід. Дискутантів було 58. Провідником його був пл. сен. Ераст Гуцуляк, провідниками дискусійних груп: пл. сеніори Всеволод Ісаїв, Таня Джулінська, Роман Мельник, Нуся Пенцак, Василь Паліенко, Василь Янішевський. Відкрив семінар друг Е. Гуцуляк, пояснивши його мету — почути критику, завваги про причини загальної апатії старшого членства Пласти, подати поради для боротьби з нею, повідомивши, що семінар не є законодавчим, попросивши висловлюватись щиро і свободно.

Друг Микола Юник — станичний, щоб з'юлюструвати теперішній стан в Станиці, представив глядачам рисунок воза, колеса якого — чотири улади, віз дуже поломаний, він котиться з гори вниз без коней, а побіч стоять старші — якісь глядачі. Коліс у возі тільки два на місці, одне вже скотилося на землю, а друге — близько до того стану. Не міг більше сказати друг Юник словами. Він подав статистичні дані членства: новачок — 88, новаків 69, 137 юначок, 126 юнаків, 60 ст. пластунок, 12 ст. пластунів і 78 сеніорів. “Здавалося — назав друг Юник — усе в нас є — організація, міцні ідейні основи, фінанси, але бракує найважливішого — виховників (їх всього 48), запалу, посвяти, панує серед більшості членства УСП, УПС та Пластприяту байдужість”. Занлиняв він присутніх до глибокої застанови над станом, просив подати поради.

Завданням пл. сен. Василя Янішевського — у своєму слові подати мовою статистики про Пласт у Торонті й українське мовлення в Канаді стан нашої мови, його проаналізувати та порівняти в минулому й тепер. У 1970 році всього членства було в Станиці 598, в тому юнацтва — 400, новацтва — 200.

Стан виховників: в УПН-ок було 99 новачок у трьох гніздах, у них 10 сестричок; в УПН-ів було 100 новаків у 4 гніздах з 11 братчинами.

У 1979 році було новачок 106 у 3 гніздах з 10-ма сестричками; новаків було 76 у 2 гніздах з 9 братчинами та 2 сестричками. В УПЮ-ок в 1970 році

було 190 юначок у 4 куренях з 18 виховницями; в УПЮ-ів було 209 юнаків у 5-ох куренях з 22 виховниками; у 1979 році юначок — 152 в 4-ох куренях з 14 виховницями; юнаків було 109 у 4-ох куренях з 10 виховниками (бранувало 5 впорядників!).

У великій мірі ріст чи занепад росту Пласти в Канаді залежить від загального стану українського життя в країні. Статистика росту українського населення в Канаді: в 1901 році було в Канаді українців 26.000 — 0.5%; у 1911 — 128.00 — 1.8%; 1921 — 220.00 — 2.5%; 1951 — 500.000 — 3.6%; 1971 — 711.000 — 3.3%. Приплив членства до Пласти залежить від знання української мови, а воно у великій мірі зберігається і плеється у родинах, де є обоє батьки українського роду.

Знання мови серед українців в Канаді: в 1921 році — 92%, в 1931 — 93%, в 1941 — 92%, 1951 — 80%, 1961 — 64%, 1971 — 49%.

Знання української мови в 1971 році в містах, де є більші сполучення українців:

	повне	частинне	брани
Монреаль	26.7%	49.2%	24.1%
Торонто	51.1%	44.6%	4.3%
Вінніпег	22.9%	59.1%	18.0%
Едмонтон	23.7%	70.1%	6.2%
Ванкувер	24.1%	63.5%	12.4%
Загально в Канаді	31.0%	58.0%	11.0%

Українські подружжя: 1921 — 87.4%, 1931 — 81.5%, 1941 — 65.7%, 1951 — 59.2%, 1961 — 53.5%, 1971 — 38.7%.

З повищою статистики бачимо, що УПН не є в критичному стані щодо кількості членства, найгірший стан в УПЮ-ів. Бракує виховників, рівень діяльності цього уладу понизився, бож хлопці завжди з природи трудніші для виховання і труднощі побільшилися в нашому часі.

У поясненні щодо мети семінару на закінченні першої пленарної сесії пл. сен. Всеволод Ісаїв назвав його завдання: семінар має спонукати учасників поважно застановитися над станом Станиці та подати поради, щоб його поліпшити. "Всі ми" — казав він — "відчуваємо, що пластовий віз хотиться сам додолу. Сприймаємо це явище з огорченням. А живемо в добі розвитку науки. Наука подає багато порад. Тож нам треба щиро, без прив'язання правди, дивитися на дійсність і шукати засоби лікування недуги. Організація зникне, якщо ми не зуміємо поставити правильну діагнозу, не будемо відповідно лікувати її з недуги".

Друг Ісаїв подав шість головних тем, довкола яких має зосереджуватися дискусія:

- 1) Чому такий малий відсоток колишніх пластунів готовий працювати у Пласти?
- 2) Що, на вашу думку, Пласт має і можеся сягнути в Торонті?
- 3) Чи можна від старшого пластунства вимагати праці в Пласти й у громаді?
- 4) Яна повинна бути співпраця батьків і громади у вихованні пластової мо-

лоді? 5) Хто має і може бути пластовим виховником? Ян придбати виховникив? 6) Чи організаційна структура і програма праці у нашій Пластовій Станиці відповідає вимогам сучасності?

Важливою справою є й те, щоб нолишні успішні виховники подали широю причини — чому вони відійшли. Друг Ісаїв, крім поданих шістьох тем, натякнув на кілька додаткових, на які організатори семінару банжали б мати відповіді.

1) Є серед громадянства опінія, що Пласт у Торонті став для потреб пластових родин. Мовляв ті родини працюють тому, що їхні власні діти є у виховних уладах. Чи це правильний підхід? Чи Станиця може при такому підході успішно далі діяти?

2) Багато суперечностей в інтерпретації мети пластового виховання можна почути серед громадянства — кого має дати Пласт — провідників майбутнього громадського життя чи тільки антивінів громадян. Супроти такого поділу поглядів треба б було стосувати відповідні методи. Конна метода веде до виховання певного типу людини. Муштра й безоглядний послух, наприклад, ведуть до виховання пасивних і малотворчих людей.

3) Коли в Пласті будемо постійно наголошувати принцип українського мовлення, тоді він завжди буде на периферіях життя.

4) У вихованні найважливішою особою і впливовою людиною є та, яка співпрацює з молоддю, яка їй близька. Чи так діють і тан думають зв'язкові?

Чи достатньо співдіють виховники з батьками? Чи Станиця задовільно наладнє зі свого боку співпрацю з Пластиром?

5) Чи можна провадити Пласт у дуже складних умовинах сьогоднішнього завихреного світу без іваліфікованих виховників?

6) Хто винен, що тан багато нолишніх успішних виховників відійшло від Пласти? Хто винен — вони, чи проводи? Де корінь лиха?

Шість груп відбули дискусії, змінюючи провідників груп тричі та зосереджуючись над шістьома поданими темами. Провідники груп, зібрали головніші думки дискутантів, передали їх для загального відома на другому пленумі.

I. Чому таний малий відсоток нолишніх пластунів готовий працювати в Пласті?

Було цікаво слухати відповідей на поставлені питання різних дискутантів з юнацтва, нолишніх активних пластових виховників, і від теперішніх, — словом від людей різного віку, різного ступеня пов'язання з дією Пласти тепер. Найцінівіші були погляди наймолодших — сестричок, братчинів, юнацьких виконників. Молоді антивіні виховники найбільше відчувають брані в діяльності Станиці, бачать їх: у брану співпраці внутрі кадр — поміж дівочими і хлоп'ячими, внутрі ножкої надри зокрема — новацької, юнацької, мала допомога від КВ для виховників; малий наголос на самовиховання, провід часто не бере до уваги побажань юнацтва, нанидає свої ідеї щодо пляну праці, недостатньо діють ради гурткових. У пластових зайняттях останніми

часами заведено багато форм шкільних зайнятт, це ж повторення шноли, воно виклинує знеохоту. Юнацтво хоче мати більше нагод для товариського співніття і для культурної розваги.

Молоді активні виховники висловлювались, що коли юнацтво переходить послідовно вишкіл та успішне життя в УПН і УПЮ, тоді багато з них залишається працювати виховниками. Праця в Пласті, дехто з них назав, дуже трудна, невдачна тепер. В молоді тепер, мовляв, інші ідеали, оцінки варгостей, виховник б'є головою об стіну, а з того малий вислід. Це знеоочує. Тому треба їм помагати.

Праця з молоддю дає тоді вдоволення, коли вона успішна, а успішною буде за умов: близького співніття з молоддю, за добре наладнаної допомоги виховникові з боку надри виховників, станичних, крайових та головних пластових проводів, за добре наладнаної співпраці з батьками. Праця з молоддю, очевидно, ножному імпонує, бо ж вона найвідповідальніша й найпо-чесніша, бо формує духовість і характер людини, а через те служить Богові, Батьківщині й ближньому.

II. На питання "Що Пласт мав би і міг би осiąгнути в Торонті?" — тобто дати громаді провідників українського життя, чи тільки мав би наголошувати виховання пересічних свідомих українців — дискутанти не дали ясної відповіді. Ті, що висловлювались на цю тему, уважають, що ножна людина добре харантеру, національно вироблена виявить цю свою свідомість і добрість в якомусь гурті — буде це школа, організація чи навіть сама тільки родина, отже буде норисно в громаді. Життя показує, що багато пластунів є видними провідниками. Видно Пласт себе вилівадує, якщо успішно реалізує своєю методою виховання за пластовими ідеалами серед сучасної молоді. Зважаючи на пластову ідеологію, наша Організація не може звести своєї діяльності тільки до пленання товариського життя. Це у принципі розходиться з ідейними напрямними Пласти. Очевидно, що товариське співніття має великий вплив на успішність праці в Пласті, але коли воно позбавлене ідейного спрямування, може виховати тип т.зв. "золотої" молодої людини, метою життя якої є безтурботне, вигідне й веселе життя, що користає з матеріальних і духових надбань, що їх приготовили для неї інші, а не вони самі. Добрий громадянин — це й добра людина, справжній пластун. Бо яка добра людина не має дбайливого відношення до іншої людини, до свого довкілля?

III. Чи можна вимагати від членів УСП праці в Пласті й у громаді?

УСП хоч і не проявляє діяльності як улад, проте саме він постачає найбільше виховників. І яка ж велика шкода (і через те, мабуть, нема достатньої кількості виховників), що багато членів УСП, не можучи бути виховниками й не маючи іншої форми діяльності в Пласті, відпадають від Пласти, а з тим Пласт втрачає багато членства, слабне його громадський потенціял.

Порожнеча в УСП відстрашує юнацтво переходити до цього уладу. Улад організаційно не упорядкований (нема правильника, діють окремі ма-

терні курені, але багато членів Уладу не належить ніде!), нема програми, нема системи відзначень. На останньому крайовому з'їзді УСП в Канаді членство схвалило резолюцію, що воно не уважає доцільним мати в своєму уладі систему відзначень.

I те, що від років у цьому уладі нема діяльності, і є у великій мірі причиною сучасної кризи виховників в Пласті.

З цього таож походять і такі погляди, що, мовляв, у Пласті завузька програма для старшої молоді, що багато більше цінавого знаходить вона поза Пластом. Але чи справді це так? Якої діяльності бракує в Пласті — чого не можна змістити на його ідейній платформі? Коли не може бути хтось виховником — може бути редактором, співробітником його, автором виховних матеріалів, адміністратором, культурно-освітнім діячем, спеціалістом будь-якої вміlosti, науковцем-психологом, істориком, соціологом — кожне знання придатне у пластовому житті. Найсуттєвіше те, щоб старше пластунство включилося в духовий процес, в ідейне прямування Пласту, чи то вносячи нове в методи, чи шукаючи нових стежон до мети. Бо коли не буде носія ідей і реалізаторів методи, обірветься життя Пласти, не буде помосту поміж юнацтвом і сеніоратом.

Отож, вимагати від старшого пластунства праці в Пласті й громаді ніхто справді не може, бо приналежність до Пласти є добровільна. А проводи у Пласті на всіх щаблях справді дуже мало дбають про те, щоб розбудити в членства УСП зацінення до пластування як такого, а не то що до виховної праці.

IV. Яна повинна бути співучасть батьків пластової молоді і громади в її вихованні?

Не можна мати успішного виховання дітей, коли батьки не співпрацюють з виховниками, а тим більше тоді, коли вони не поділяють пластових ідейних основ, коли не знають виховної програми. Дуже корисним було б, щоб батьки, ставши самі відповідальними за янусь частину виховної праці, могли розуміти потребу співпраці з виховниками своїх дітей.

Контакт з батьками передумова успішності виховання. Але на цьому відтинку батьки й виховники не дописують. Контакт дуже утруднений. По-відомлення телефонічні часто не доходять, присутність батьків на сходинах роїв, гуртків, гнізда чи куренів не в конному гнізді чи курені задовільна. Правда, це залежить у великій мірі від здібностей і солідності організаторів. Батьки-дискутанти нарінали, що їм невідомі всі вимоги виховників і Пласти, що їх часто не інформують. А виховники жалілись, що багато батьків не йдуть на співпрацю. Опінія виховників щодо впливу батьків на програму й діяльність Пласти — батьки не можуть впливати на програму зайняти безпосередньо (в порозумінні з КВ), але мають відповідальність за здоров'я і безпену новацтва і юнацтва під час зайняття у природі.

V. Хто має бути виховником і як його підбирати?

Не кожний пластун(-ка) хоче і може бути виховником, бо до виховної праці треба мати вроджені здібності. Вишкіл побажаний, але через брак

вишколів відповідних кандидатів не відкидати, бо не раз є кращими вихованцями ті, що хоч і без вишколу, але з вродженими здібностями.

Загал дисидентів висловився проти оплачування виховників, навіть у таборах. Можна допомогти їм дістати працю під час літа (листи до фірм з проханням від станиці), винагородити признанням, дати змогу виховникам безкоштовно бути на лещатарських та інших таборах, давати дарові квитки для них на імпрези (Маланка, святкові вечери чи забави тощо). Вік виховників також не відіграє аж вирішальної ролі, хоч старші віном мають більше життєвого досвіду, вони відповідальніші. Зате молодшим легше зживатися з дітьми й працювати на виховних постах. Основна позитивна принмета виховника — це його ідейність, ентузіазм, любов до молоді й терпеливість та витривалість.

Підбирати виховників мають в першу чергу референти, провідники КВ, зв'язнові, але це завдання кожного дорослого члена Пласту і Пластприєзу сліднувати за відповідними кандидатами й в порозумінні з КВ їх вербувати до праці. Тоді це не падає тягарем на одну референтку чи зв'язнову. Виховники ростуть в Пласті, ініціативних і добрих та відповідальних одиниць, яких спостерігаємо чи то в таборах, чи на прогулянках, чи в домівці на сходинах як таких, що можуть стати провідниками, треба стимулювати, працювати над ними безпосередні їх зверхникам. Добрими виховниками можуть стати батьки, матері, вчителі — охочі люди з-поза Пласти, якщо допомогти їм познайомитися із пластовою системою дій.

VI. Чи організаційна структура і програма праці в Станиці відповідає вимогам сучасності?

Дисиденти уважали, що ані велика кількість членства, ані бран більшого на завелику кількість членів приміщення не є таною перешкодою в праці, як те, що внутрі поміж членством нема доброї атмосфери. Багато було мови про те, що у проводі діє група ("кліка"), що були спроби творити спеціальні рої, гуртки з вибраними дітьми в них та з спеціальними виховниками. Це створює погану атмосферу. Навіть зачасте наголошування, без відповідної інтерпретації та дії, елітарності Пласти робить злу опінію для Пласти, бо надто багато довкола нас негативного, щоб говорити про елітарність. Пластова молодь не має уяви про тямку елітарності, часто зле її розуміє і це ненорисно впливає на саму молодь. ("Я син адвоката й ніхто не може мене понарати!" — каже новак у таборі). Проте майже всі дисиденти уважали, що розпорощувати пластові частини по передмістях Торонто невизначене (були в минулому спроби, вони не були успішні). Потрібне приміщення для пленання товариського співниття. Домівка тепер не сповнє цього завдання, бо вона відкрита в означених годинах, часто непригодних для молоді.

Щодо ролі УСП і УПС — були різні голоси. Дехто є за тим, щоб ці улади розв'язати, а займатися тільки виховниками, але більшість уважала, що, навпаки, треба їх діяльність за всяку ціну оживити, а з неактивними таки мати постійний зв'язок, об'єднуючи їх відповідними прибудівнами ("алумні") та видаванням інформаційного листка про діяльність Станиці, запро-

шуючи на товариські зустрічі. Це їх зв'язуватиме з Пластом, не будуть відходити від нас з негативним наставленням. Усім, що були успішними, давати заслужене признання — подяну на письмі. Вони можуть жертвувати хоч якийсь свій час і знання для допомоги виховникам.

На заключній пленарній сесії провідники груп подали ось такі головніші думки дискутантів та цінавіші конкретні поради:

1) Щоб поживити зв'язон з батьками й познайомити їх з вимогами в Пласті та зобов'язати до співпраці, при вписі дитини давати брошуру "Батькам про Пласт", відбувати сходини й подавати та продискутувати плян праці. Треба, щоб Пластиприят проводив діяльність — допомагав батькам у їх трудних виховних обов'язках (доповіді, поради).

2) Щоб було юнацтву більше нагод для ініціативи й вияву своїх здібностей, улаштовувати час від часу різні імпрези, які антивізували б їх (виставки, курінні сходини з мистецькою програмою, відбувати хоч одні сходини роїв і гуртків по домах, щоб познайомитися з батьками й домашнім середовищем вихованнів.

3) Завести скриньку побажань батьків до проводу й до виховників.

4) Щодо українського мовлення в Пласті дискутанти ствердили, що принципово треба його вимагати, але, коли в англомовних батьків і дітей є настанова вивчити мову, то це вартісніше, ніж те, що хтось її знає, але не вживав.

5) За всяку ціну треба зрушити діяльність у УСП. Створити ядро хоч би з кількох членів, пленати співжиття хоч би тільки на базі товариській, бо саме у цьому уладі воно дуже важливе. УСП є помостом до громадянства.

6) Дорожнити ідейним наставленням та ентузіазмом молодого членства, зокрема виховників. Старші повинні допомагати їм контактуватися з батьками. Вишколи й проби дуже важливі, але форми відбування їх не можуть бути трафаретними за бездушною рутиною. У КВ повинні бути (для цього окрема людина) реестри спеціалістів з окремих ділянок. Вишколи потрібні зокрема для тих, хто підготовляє і проводить I, II і III проби. Відбувати вишколи для новацьких і юнацьких виховників на терені станиці, щоб могли взяти у них участь більше учасників.

7) Треба опрацювати правильник Станиці. Там мала б бути подана мета її дії, раціональна програма. В житті Станиці повинні бути анції поза домівкою (лікарні, domi для старших, громадські анції, збирні добре вчинки).

8) Оминати в проводі т.зв. "клін", бо вони не допускають новий ідей. Вивчати інтелектуальні і мистецькі зацікавлення юнацтва, давати відповідні для того гасла для праці. Замість праці з членством куренів УПЮ різного віну, спробувати працювати з членами різних куренів одного віну, не розв'язуючи їх.

9) Перед таборами слід познайомити більші членство-учасників даного табору. Молодше юнацтво в зустрічі з природою, а ще в даленовіддалених

і диких теренах часто переживає травми. Про це треба пам'ятати виховникам і організаторам.

10) Щодо УСП і УПС — створити один осередок для тих старших пластунів і сеніорів, що є чи хочуть бути активними вихивниками чи їх помічниками, й окремо згуртувати вільних членів, що перебувають на відпustці, які зобов'язані платити тільки членські внески і деколи допомагати Станиці.

Атмосфера під час семінару була дружня. Її завдячувати треба у великій мірі гостинності Проводу Пластприяту Станиці в особі голови Івана Дична, який подбав про обід та перенуски для учасників, гостив щедростю западливого господаря. Проте, коли порівнювати наставлення наше до праці в Пласті тепер і в шістдесятіх роках, воно інше. Багатьом з нас трудно посвятити для добра молоді хоч кілька годин в тінні, тоді, коли давніше ми більшість свого дозвілля жертвували для Пласти. Усі наші аналізи стану, вичислення недомагань, усвідомлення їх причин нічого не будуть варті, якщо не буде серед нас носіїв пластових ідей, втілених у характери справжніх пластунів, якщо не буде у Станиці живих прикладів для молоді.

Дискусійна лава

Черговим пунктом у "Житті Пласти" була дискусійна лава на тему: "**Впливи довкілля на українську зорганізовану молодь**", які відбулася при участі великої кількості пластунства і громадянства 29-го жовтня в приміщенні Інституту св. Володимира.

Учасниками дискусії були: **ст. пл. Богданна Арнодон** (вчителька — з'ясовувала впливи школи), **Іван Боднарчук** — інспектор Рідних Шкіл на Канаду (доповідав про українські школи), **д-р І. Таращук** (лікар — говорив про здоров'я), **д-р О. Романишин** (його тема: "Політичне оточення"), **О. Купловська** (мала тему "Впливи телебачення"), провадила дискусію **ст. пл. Ірина Макарик-Заяць**.

Доповідь Б. Арнодон подаємо цілу в іншому місці цього числа ПШляху.

I. Боднарчук, з'ясовуючи вплив середовища українських шкіл на молодь, зокрема довше зупинився над проблемою українського мовлення серед учнів цих шкіл. На початку висловив радість, що пластова молодь цікавиться і турбуеться проблемою мови. В боротьбі за втримання українського мовлення серед молоді й дітвори в рідних школах малі можливості, бо ці школи не можуть конкурувати з довкіллям і державними школами, які мають перевагу не тільки усіма допоміжними технічними посібниками при навчанні, але й тим, що учи-

більшість часу й дозвілля проводять у цих школах. Українське середовище обмежене дослівно до кількох годин. А коли до того додати ще й безконтрольне сидження при телевізорі дома, то зрозуміло, що життя української мови дуже загрожене. Доповідач висловив признання матерям за те, що стараються передати мову своїм дітям, тому й молодші учні мають куди краще українське мовлення, ніж старші учні, яких полонить часово й емоційно та інтелектуально державна школа. А коли середньошкільник опинюється в університеті, тоді його дуже часто взагалі нема дома (завелася мода — студенти мають мешкання в університеті, і то ті, які живуть у його осідку!). Студенти, якщо й беруть курси української мови, не чують багато української мови (виклади англомовні!), наставлення професорів до українського мовлення байдуже. Ось як розуміє професор університету (говорив очевидно по-англійськи!) передумови визволення України на публічних зборах — “Гроші, політика, спорт — це засоби визволення нашого народу”. На молодь нарікати нема підстав. Вона має пов’язання з Україною. Вона активна на різних відтинках культурного життя, бачить, що наша культура успішно конкурує з іншими. Але мову вона втрачає. Винні цього старші, що про це ніяк не дбають. Книжок для молоді не купують, не видають, не дбають про популяризацію друкованого слова українською мовою. Багато матеріальних засобів легко даємо на різні “витрибеньки”, але для школи, книжки нема ні грошей, ні уваги проводів наших громадських організацій. А це говорить про духовий занепад. Радості й оптимізму додають ті молоді, які принципово, і публічно і в інтимному житті, користуються українською мовою. На них надія. Коли до того додамо ще заходи для уможливлення молоді побувати в Україні, вивчати процеси в ній, коли зорганізуємо виміну й співжиття нашої молоді з її ровесниками в інших країнах, тоді вона скріпить свої національні почуття, а з тим і поглибить відчуття ваги рідної мови у її житті.

Д-р Олег Романишин, колишній пластун, у своєму виступі ствердив, що наша молодь до політичного життя ніяк не підготована, вона розгублена й виразно антиестаблішменська. Щоб молодь могла правильно розуміти й діяти в українській політиці, для цього потрібно сконсолідований й політично виробленої цілої мережі організацій і середовищ, а згодом і

впливу позитивного політичного середовища (не політиканства!). Дім, церква, школа, молодечі організації повинні бути тими ліхтарями, що просвічують молоді шлях до дорослого життя. Якщо одне політичне середовище підготовляє молодь до політичної активності, то це гаразд, але куди гірше, коли за молодь починають боротися багато політичних середовищ. Тоді настає критичний момент у молодої людини й вона перестає взагалі цікавитися політикою. В більшості випадків стає аполітичною, вигідною, байдужою, або попадає під вплив некорисний для нас (секти, які стали останньо дуже популярними на кампусах університетів, лівих політичних середовищ тощо).

На жаль, КУК не має правильної постави супроти молоді. Він не старається втягати молодь у громадське життя, не має ніякого пляну щодо молоді. У нас нема наукової установи, яка б слідкувала за політичними справами в українських громадах, у чужих довкіллях й пресі й подавала наукові джерельні інформації. Таке завдання повинен мати Канадсько-Український Інститут з Едмонтону. Ось пише поляк про українсько-жидівські взаємини, інформує світ, що в 1936 році був український юдофобський наступ під проводом Митрополита Андрея Шептицького. Чи ж не насмішка над науковою об'єктивністю?! Необхідно, щоб батьки, церква, організації мали на увазі потребу політичної освіти для молоді і щоб вона, попадаючи в суматоху безлічі ідеологій і теорій і впливів в університетах, могла мати хоч у якійсь мірі освітлені стежки політичного українського думання.

Як впливає оточення на здоров'я нашої молоді нам дещо відомо. Але те, що подав д-р І. Таращук, фахівець-лікар, що має безпосередній контакт з проблемою здоров'я кожного дня, переходить наші сподівання. Ось, як впливає середовище на хворобу, наприклад, рака нижчої кишki — 90% раків походить з курення. В тому хворі — великий відсоток молоді. Раки легенів, уст і горла походять у високому відсотку з курення. Хворі на серце в 60-70% курці. Курення шкодить кровообігові. У курців жінок народжуються діти ненормальні, неживі, менші вагою. Що спонукує молодь курити? Впливи моди — тепер модно курити жінкам, тож починають з раннього юнацького віку. Поширення звички курити таке загрозливе, що треба бити у дзвін тривоги.

Другим лихом є алькоголізм. А він луčиться переважно з куренням. Алькоголізм має психічні причини (розводи, конфлікти, напруга). Алькоголь в пияків стає харчем, а курення дуже популярне з запиванням його або кавою, або алькоголем.

Щоб охоронити дітей і молодь від цих суспільних лих, треба співжиття батьків з дітьми, близького і дбайливого контакту, щоб пізнати можна було всі їх проблеми й оберігати перед небезпекою. Світ, в якому живемо, дуже відмінний від того, в якому жили дітьми ми — старше покоління. Тому 40 років не було модного жіночого руху, який навчає, що професія жінки важливіша від її материківської ролі в родині. Батьки нормально живуть для дітей, а тепер живуть для себе. Ліберальна система виховання і навчання Дюї, хоч дала деякі позитиви, проте захитала рівновагу в родинах щодо взаємин батьків з дітьми, послабила дисципліну, а з тим настало багато хаосу в житті та в інтерпретації виховних методів.

Після коротких виступів (10 хв.) учасників дискусійної лави було багато запитів. Ставили запитання й молоді. Їх найбільше “боліла” справа української мови й тому наголошували, як найважливішу виховну проблему справу допомоги молоді плекати українське мовлення. Молодий старший пластун Роман Хабурський на нарадах Едмонтонського Інституту на терені університету, коли всі старші, включно з професорами-українцями, у виступах користувалися англійською мовою, говорив по-українському. І коли йому звернули увагу, щоб перейшов на англійську мову, заявив, що перше висловиться українською мовою, а потім повторить усе англійською. Про цей його виступ потім позитивно висловлювались свідки цієї події.

Закриття “Тижня Пласту”

Воно відбулося 2 листопада у приміщенні Колегії оо. Василіян з такою програмою: Богослуження, Листопадова збірка, змаг “До висот!”. Богослуження у каплиці, вщерть виповнений дітворою, молоддю і старшими, відправляв капелян о. Іван Сиротинський. Була гарна вдумлива коротка євангельська наука про боротьбу добра зі злом. Співали й відповідали на Службі Божій всі присутні.

Після Богослуження стали в чотирокутнику з прaporами новацтво, юнацтво з своїми виховниками побіч та Про-

водом Станиці. Серед кількох відзначень особливим було іменування пл. скоба Романа Ващука гетьманським скобом. На цю нагоду прибув Начальний Пластун пл. сен. Юрій Старосольський. Він привітав не тільки самого друга Романа, але й його батьків та дідуся, гратуючи їм за успішного сина і внuka. Оплесками і голосним “Сильно! Красно! Обережно! Бистро!” вітали відзначених: улюблену довголітню зв’язкову пл. сен. Богжену Іванусів, пл. скоба Юрія Гущуляка — курінного, та прапоршовитого пл. скоба Андрія Перекліту, а при кінці вже третього (крім двох дівчат — гетьманських вірлиць) в Торонті гетьманського скоба — Романа Ващука.

Збірка відбулася справно, без зайвої метушні. Пригравала в марші оркестра Станиці. Святковий збір закінчився молитвою “Царю Небесний, джерело світла”.

Участь у змагу “До висот!” брали юначки й юнаки у двох вікових групах. Змагалися першими молодші представники куренів у знанні мови, зокрема словника з різних діяньок, що подані у “Мій перший словник” — видання Об’єднання Українських Педагогів Канади (ОУПК). Перше місце здобув 15 Курінь УПЮ-ів ім. Івана Чмоли. Старше юнацтво змагалося у знанні словника зв’язаного з побутом і культурою України. Змаг виграли юначки з 10 Куреня УПЮ-ок ім. Ольги Косач.

Тиждень був виповнений багатою активністю. Вимагав енергії та часу від загалу членства, не згадуючи організаторів. Ми й не взяли за зле одному з них, коли він задоволено сказав: “Як добре, що тиждень вже скінчився!”.

Але саме закінчення не було на святковій збірці чи на змагу. Хотілося активові Станиці побути в товаристві Начального Пластина. Тому вони зібралися на спільній обід — не у домівці, ані в домі однієї з пластових родин, але в українському ресторані. І там було, не так як дома, але таки в українській атмосфері. Дякували Начальному Пластунові за труд, Начальний Пластун за гостину, ділилися своїми спостереженнями про відбутий тиждень ті, що хотіли і люблять говорити (а може й не бажали говорити, але їх приневолили), були жартити й поважна застанова над якістю Пласти в Торонті. Були серед присутніх юнаки, молодші й старші сеніори та приятелі Пласти. Мабуть цей “Тиждень Пласти” кожному з нас, що були його учасниками, зміцнив переконання, що в дружній співпраці й довір’ї, у спільному зусиллі можна і серед неспри-

ятливих обставин нашого завихреного світу плекати вартості пластового характеру, можна вірити у невмирущість Пласту.

З думок Дороті Лов

Коли дитина живе в постійнім світі критики усього —
вона вчиться карати,
коли живе серед ворожнечі — буде битися,
коли вона плаче — буде потребувати співчуття, співчу-
ватиме сама собі,
коли житиме серед насмішок — буде соромлива,
серед заздрошців — почуватиметься винною,
серед толеранції — буде терпеливою,
серед відважних — матиме довір'я,
серед прихильних її — буде любити,
серед погодження з її переконаннями — буде поважати
сама себе,
коли прагнутиме знання — буде вчитися правди, що
добре мати в житті мету,
коли житиме з гідністю — знатиме й любитиме правду,
коли — з щирістю — навчиться справедливості,
коли чутиметься безпечною — буде мати довір'я до се-
бе самої і до тих, що з нею,
житиме в приязні — відчуватиме, що світ гарний, що
як же добре в ньому жити.

Давно вже зауважено, що ні в гім так не виявляється міра людського в людині, як у ставленні до жінки, в найін-
тимній сфері кохання, і, мабуть, душевний склад поета най-
огевидніше і найприродніше постає саме в тому, як він лю-
бить і як говорить про свою любов. А це визнагається так са-
мо поетовою індивідуальністю, як і духовим кліматом суспіль-
ства. Отож вігна тема жінки, найособистіший мотив любові
здебільша є водногас і гимось парадоксально узалежненим від
духовного злободення, від масових психічних імпульсів; може
бути тогним діягнозом актуального душевного стану суспіль-
ства. Іван Дзюба: «Секс, секс... і трохи «антисексу» (Жіночий
ідеал у поезії).

Проблеми У.П. Сенъорату

ОДНА З СУТТЕВИХ ПРОБЛЕМ УПС

Ще в 1975 році за виконування діловодства референта пластових видань ГПБулави пл. сен. Володимир Соханівський започаткував акцію збирання нерухомого залізного фонду Пласти, відсотками з якого можна б було розгортати, поліпшувати виховну працю і давати фінансову допомогу Пл. Видавництву. Він тоді у короткій статті п. н. "У власній справі" (дивись ПШ ч. 2/45, 1975) цю акцію назвав найсуттєвішою "сенъорською проблемою". В тій справі були розіслані звернення від ГПБ до КПІстаршин, у пластовій пресі появлялися повідомлення про надходячі пожертви на цей фонд. Щедрі жертводавці, такі як Ярослав і Олег Цюки (батько і син) створили в пам'ять своєї дружини й матері св. п. Ольги з Марчуків Цюк окремий фонд на дарові передплати "Юнака" і вже 12 років складають по \$120.00, пл. сен. Андрій Харак пожертвував — \$1.025.00 на "Фонд ім. Софії Харак", пл. сен. Ярослав Іванусів з дружиною Іванною — \$1.000.00, надіслали по \$600.00 VIII-ий Курінь УСП-ок "Лісові Мавки", Курінь УСП-ів "Побрратими", пл. сен. о. Володимир Івашко, пл. сен. Ольга Кузьмович і пл. сен. Володимир Соханівський вплачують річно по \$100.00, надсилають КПС та громадські установи.

Тому, що Пластове Видавництво має постійно фінансові кломоти, треба акцію збирання залізного фонду пожвавити. Подаємо список дотеперішніх жертводавців і просимо тих, яких, можливо, тут не подано, про це повідомити Адміністрацію Пл. В-ва. А також стукаємо до сердець усіх, кому турботи про Пласт не дають спокою, своїми пожертвами причинитися до побільшення фонду. Бо ідеї тоді стають живими, коли їх виявляємо в прагненнях і вчинках. Тому й назвав друг В. Соханівський найсуттєвішою "сенъорською проблемою" цю акцію, бо вона є виявом нашого прямування до ідеалу, нашого пла-

стування тоді, коли в інший спосіб пластувати багато з сеніорів не має змоги.

У вдячній пам'яті збережуться ті жертводавці, які, подібно як родина Я. і О. Цюків, хотіли б складати свої спеціальні фонди, вшановуючи своїх близьких чи відмічуючи події, що їх хочуть зберегти в пам'яті людей.

Пл. сен. Андрій Харак
референт пл. видань ГПБулави

Усі народи прагнули й прагнуть до незалежності, в тому числі й політичної, державної, і тільки українці й білоруси випадають із цього загальноісторичного процесу — мріють «воз'єднатися з російським народом в єдиній Російській державі» (Т. Сергієнко, Великий історичний акт, ст. 2). Слухайте, панове егені, та яким же гином сталося, що українці та білоруси, всупереч своїм «споконвігним мріям» створили раптом свої суверенні держави, добровільно об'єдналися, а не возз'єдналися) з Росією у федеративний союз республік і залишили за собою право вільного виходу з Союзу РСР? Чи ви, панове «інтернаціоналісти», ніколи не гули про право націй на самовизначення — принцип, що його проголосували Ленін та більшовики? Вам же поволилося гитати в Леніна про те, що більшовики розглядають Україну та Білорусь як території анексовані, загарбані російською державою? I взагалі — як же тоді пояснити національну ідеологію й практику великої Жовтневої соціалістичної революції, якщо вже била здійснена «мрія» наполів «возз'єднатися» в «єдиній російській державі»?..

Юрій Балзьо (подано за «Сучасністю»)

... немас смертельнішої для суспільства виразки, як марнотратство — сковок лицемірам, прикриття шахраям, затінок лармоїдам, стрекало і піджога недоумкуватим.

Григорій Сковорода

Куток Пластприяту

Нестор Чорний

В ДОПОМОГУ ВИХОВНИКАМ

Щоб покращати виховну працю в Пласті, нам, батькам, треба допомогти виховникам в їхній праці.

Мета виховної праці — виховати молодь на повновартісних членів Пластву й української спільноти. Щоб її осiąгнути, треба багато заходів. Один з них — це підготова й вміле використовування виховних матеріалів.

На жаль, сьогодні не всі молоді виховники читають підготовані матеріали і на цьому терпить вислід праці. Коли додати, що знання української мови з кожним роком слабшає, то це щораз більше утруднює користати молодим виховникам з матеріалів українською мовою.

Щоб улегшити працю виховникам, а також уможливити молоді краще сприймати подаваний матеріал, нам треба уживати модерні засоби комунікації, і в той спосіб улегшити процес сприймання необхідного теоретичного знання, зокрема поживити українське мовлення.

Виховний сектор у Пласті має і може ще більше мати виховних матеріалів (прозірні, фільмові стрічки, яких уживає на вишколах виховників чи зв'язкових). Нам треба почати використовувати подібні матеріали в праці з молоддю в пластових осередках. Щоб краще зрозуміти вагу допоміжних засобів у виховній праці, проаналізуємо коротко процес вивчення. Його пояснення у словарі таке: 1) це знання набуте систематичними студіями; 2) це процес чи акт набування знання; 3) це зміна поведінки через кращу взаємодію з довкіллям.

Отже бачимо, що вивчення зводиться до засвоювання знання і вміостей. Воно не здійснюється, якщо нема студій (уваги), переведення в дію засвоєного знання, нема вияву в поведінці сприйнятого знання. У процесі вивчення людина набирає зрозуміння ідей, принципів, концепцій і фактів. В іншому випадку людина здобуває вміlostі розумові й фізичні, а ще в іншому розвиває певні зацінення, зрозуміння і любов до вартостей та ідеалів. Всі три фази навчання є споріднені й звичайно відбуваються при допомозі п'ятьох органів чуття: зору, слуху, дотину, нюху й смаку. Через ці органи чуття людський розум сприймає все, що міститься у процесі пізнання.

У плянуванні навчальної функції важливо пам'ятати, що всі п'ять органів сприймання — це шляхи, якими людина набирає більше знання й вміостей.

При навчанні мусимо пам'ятати, що:

а) Діти навчаються, що хтось (учитель, батько, виховник) каже, що треба читись. Людина повинна мати бажання здобувати знання.

б) Дітей можна переконати навіть погрозами, що треба читись, а старших треба переконати, що знання потрібне для їхнього майбутнього, що воно принесе їм користі.

в) Всі навчаються швидше, коли процес пізнавання получений з дією, а не тоді, коли подавати знання тільки словом при пасивному слуханні.

г) Молодь і старші сприймають і реагують краще на подачу знання, коли інформація доходить до них через більше, ніж один орган чуття.

Передавання інформації чи знання — це комунікація, яна є одночасно й сприйманням фактів чи ідей. Без них нема комунікації.

Для братчика, впорядника, гурткового та будь-якого іншого виховника вміння ефективно комунінуватись — передавати ідеї, знання щодо вміостей дуже важливе. Мати знання — велика цінність, але ще більшою вона тоді, коли вміти її передати іншим. Хто працює священиком, вчителем, виховником, мусить працювати над тим, щоб передавати думни, ідеї точно, виразно, їм треба знати багато способів, як зацінити слухачів і втримати їхнє зацікавлення впродовж ленції, довшої гутірки, чи сесії. Бо не може бути успішного навчання без доброї комунікації.

Є дві методи комунікації — усна й писана. Перша користується говореним словом. Цієї методи вживаемо (вона найвигідніша!) на сходинах і різних сесіях. Друга — це листи, звіти, записки тощо, яна доповняє усний зв'язон.

В додатку до цих двох методів, інструктор може уживати зорово-слухові прилади: мапи, нартини, фільми, прозірки, слухово-зорові тасьми. Деякі з цих матеріалів є допоміжними в комунікації, інші — це методи комунікації. Їх успішність в праці залежить від способів їх використовування. Слуховозорові прилади, які лучать слух і зір, дуже ефективні у виховній праці, вони тепер дуже популярні.

Мовлення як найзручніший і найлегший засіб комунікації, не заваждає успішний, навіть при дуже уважному й дбайливому виборі слів. Не заваждається передати докладно думки чи ідеї. Також їх можуть різно сприймати та інтерпретувати слухачі.

Зорові засоби помогають нам ілюструвати слова, чи додавати їм важливості тому, що ці матеріали діють на більше, ніж один, наших змислів.

Комбінація слуху і зору ефективніша, бо при тому затримуємо зацікавлення й увагу слухачів. Ленція чи гутірна перестає бути монотонною. Зорово-слухові засоби заощаджують час, показують даний матеріал виразніше, повніше і швидше. Часом в кількох хвилинах можна передати такий матеріал, на подачу якого тільки словом треба витратити годину дискусії. Учасники бачать те, про що говориться. Допоміжні зорово-слухові прилади звер-

тають увагу на головні пункти, тим допомагаємо вивчати, задержати в пам'яті й розуміти матеріял.

Допоміжні матеріали є такі:

1) **Таблиця** — на ній добре писати головні пункти гутірни чи ленції; писати чисто, виразно, коротко — ключеві слова.

2) **Папір** — картки такого паперу на дерев'яній чи металевій підкладці слізнати подібно, як таблиця. Матеріал можна написати на сторінках перед сходинами, що дуже корисне. Тоді на кожній сторінці вписані тільки ті справи, про які буде розмова, а інший матеріал закритий аж до часу, коли буде час про цього розмовляти. Це є дуже важливе, бо слухачі не випереджують інструктора в часі гутірни. Якщо зайде потреба, то сторінки можна повісити на стінах кімнати й вести про них розмову тоді, коли будуть підсумки всього матеріалу.

3) **Карти-діяграми.** Це переносний допоміжний матеріал, який помагає нам показати знімки, діяgramи, рисунки, слова чи комбінації усього. Вони можуть бути дуже докладні, або ж елементарні. У них є ідея, яну передаємо разом з іншими якісся графіки.

4) **Прожектор (проєктор) для прозорих матеріалів** (Overhead transparency projector). Таний прилад позволяє нам висвітлити на екрані перед слухачами друновані чи рукописні матеріали на транспарентних пластичних картках. На деяких пластинах можна писати, уживаючи товщевих олівців. Звичайно тані матеріали легко виготовити при допомозі копіювальних машин ("зірокс" чи інші). Їх можна переворачувати й уживати, коли зайде потреба повторення виховного матеріалу.

5. **Прожектор для прозірок** (Slide projector). Ним висвітлюємо індивідуальні знімки, які є дуже ефективні в комунікації і навчанні. Різні карти, діяграми, картини можуть бути зроблені у формі прозірок при помочі фотографічних апаратів.

Презентація матеріалу на прозірках вимагає підготовки, щоб передати тему, яну вони зображають. Треба приготувати скрипт для наративної частини. Недобре давати забагато прозірок, це томить. Прозірки мусять бути дуже виразні, щоб улегти сприймання. Є тепер можливість отримати прозірки з самозаписним звуковим апаратом, в якому записана слухова частина гутірни чи ленції. Таку гутірну легше переводити молодим виховникам.

6. **Фільмовий прожектор** (Chart pad). Фільми можна показувати із звуком і без нього. Тому що є рухомі фільми дуже успішні при зображенні подій в кількох хвилинах. Звичайно по висвітленні фільму треба провести дискусію, щоб учасники краще зрозуміли значення подаваного матеріалу.

7. **Самозаписний зорово-слуховий нотатник** (Video tape records). Це один з найновіших допоміжних засобів комунікації. Він допомагає брати на пілівну висвітлюваний матеріал, записуючи при тому звукову частину. При помочі спеціальної камери можна записати на зорово-слухову тасьму всіні сходини, концерти, свята, лекції і передавати їх при допомозі прожектора на телевізійному екрані. Таний спосіб передачі дуже успішний при вишколі ви-

ховників, бо вони себе бачать при праці в гуртках. Це дає їм змогу критично подивитися на себе самого та оцінити себе самого.

8. **Фільмові стрічки** (Film strips) виконують таке саме завдання, що й прозірки, тільки показують серію образів.

Всі допоміжні матеріали дуже допомагають в комунікації чи в навчальному процесі, але виготовлення їх вимагає певних зусиль. Вони мусуть бути: а) пов'язані з темою дискусії, ілюструвати цю дискусію і наголошувати головні пункти; б) легні, не скомпліковані, щоб не було замішання; мають допомагати учасникам краще зрозуміти поданий матеріял; в) точні; г) легні, щоб читати й зручні для користування.

Допоміжні прилади і матеріали є дуже успішні, щоб їх можна було запам'ятати, але вони не заступлять живого виховника, а лише допомагають йому зібрати та принувати увагу слухачів до потрібної справи.

Допоможімо, постараємося впровадити ці матеріали у виховну працю. Зорганізуємо батьків для зібрання фондів, щоб придбати ці прилади. Треба провести вишноли, навчити виховників уживати такі допоміжні засоби. Крім того, треба зібрати бібліотеку таких матеріалів по пластових осередках.

Велину допоміжну роль можуть тут відіграти батьки, які мають до-свід в користуванні тими методами комунікації, які можуть дати багато за-охоти іншим членам Пластприєту, щоб умоналивити Виховному Секторові в Пласті впровадити все це в ужиток виховникам по осередках.

Сьогодні я знову в Москві. Приїзд із Києва стареньку свою матір. Сьогодні ж узнав од Бол'шакова і тяжку новину: моя повість «Україна в огні» не вподобалася Сталіну, і він її заборонив для друку і для постановки.

Що його робити, ще не знаю. Тяжко на душі і тоскно. І не тому тяжко, що пропало марно більше року роботи, і не тому, що возвращуються вразі і дрібні гиновники перелякаються мене і стануть зневажати. Мені важко од свідомості, що «Україна в огні» — це правда. Прикрита і замкнена моя правда про народ і його лихо.

Знагіть, нікому, отже, вона не потрібна і ніщо, видно, непотрібно, крім панегірика. Щоденник О. Довженка, 26. XI. 1943 р.

ВІД ПЛАСТПРИЯТУ

Дорогій Подругі Мотрі і всім, що працювали при виданні наших "Станичних Вістей", від нас, батьків, щире "спасибі"!

"Вісті" дали нам змогу зорієнтуватися докладно, "хто", "де" і "що" в нашій Станиці. Познайомили нас особисто з усіма активними членами, від пластового садочки почавши, на подрузі Станичній закінчивши. Знаючи всіх, ми-батьки тепер в Станиці багато більше "в себе вдома".

Читаючи "Вісті", бачимо, як виховники затурбовані за непадом української мови між нашими дітьми. Мова нам ко нечна для збереження національної свідомості, для прочитання Шевченкового "Заповіту". Учителі українознавства й виховники в Пласті не зможуть дітей навчити мови, якщо ми батьки не говоримо до дітей завжди по-українськи. А вже найгірше, що ми робимо, це те, що дійсно руйнє українську мову — говоримо самі між собою і до дітей по-англійськи в будинку Пласти, чи то в нашій школі.

Стараймося познайомитися краще з програмою праці в нашій Станиці. Може від батьків можуть вийти якісь нові ідеї для зайнять. Утримуймо контакт з виховниками наших дітей. Даймо їм змогу нас пізнати, це відразу поможе їм увійти в більший контакт з дитиною. Скажім і покажім цим молодим людям, яка важлива і цінна нам їх виховна праця.

Прохання до виховників: не забувайте про українські пісні. Всі діти люблять співати. Учіть їх наших пісень, а також співайте з ними по-українськи, навіть, коли мелодія є мотивом з фільму "Стар Варс'.

Тетяна Тершаковець

Організац. реф. Пластприяту Станиці Нью-Йорк

(Передрук з Станичних Вістей ч. 2, 1980, Нью-Йорк)

„Плекайте мову...“

НАС ЛУЧИЛА НАША УКРАЇНСЬКА МОВА

Від Редакції: Подаємо допис пл. уч. Роми Кекіш, який є доброю ілюстрацією до статті Юрна Даревича, що її містимо в цьому числі. Дописи пл. уч. Христі Грицин, пл. уч. Христини Левицької ілюструють зв'язок юначон з Пластом через співніття у домівках і через таборування.

Часто чуємо, що багато українців живе не тільки в Америці, чи в Канаді, але також у різних країнах світу. Минулого року я мала нагоду відвідати два осередки українського поселення в Югославії, у провінції Сербії, а саме — Кула і Новий Сад.

Новий Сад — це місто на північ від Београду. Там я побачила українську католицьку церкву й відвідала сестер Василіянок.

Сестри були дуже гостинні, говорили по-українськи та дуже гарно співали. Каплиця в монастирі була дуже гарно прикрашена вишивками. У бібліотеці було багато українських книжок, а на стінах, крім ікон, висіли портрети Тараса Шевченка та українських владик з Патріярхом Йосифом на почесному місці.

Кула — це мале містечко на північ від Нового Саду. В Кулі відвідали ми монастир оо. Василіян, де живуть два українські священики, що ведуть парафію. У цьому містечку є багато українців, які називають себе рутенцями. Деякі навіть говорять "мішаною" мовою. Югославський уряд не дозволяє їм збудувати свою церкву.

Хоча наші відвідини були короткі, мені залишилися гарні спомини. Я відчула, як це добре знати українську мову, бо в той спосіб ми могли порозумітися, розмовляти з сестрами та оповісти їм про життя в Америці.

пл. уч. Рома Кекіш
Гурток "Троянди", II-ий Курінь УПЮ-ок
Нью-Йорк

З молодечої преси

ПРО ЩО є МОВА У “ВІТРАЖІ”?

“Вітраж” — квартальник інформації, коментарів і дискусій, ч. 12 — жовтень 1980, Лондон, Велика Британія.

Редакційна колегія ч. 12: Надя Дюк (гол. ред.), Марта Єнкала, Богдан Нагайло, Володимир Слезь. Видавництво об'єднує 19 членів.

Число 12 “Вітражу” подає дуже цікавий актуальній матеріал. Редакційна стаття закликає до скоординованої дії в обороні наших політичних в'язнів. Згадуючи про голодівку Вячеслава Чорновола й успішну акцію в справі припинення знищань КГБістів над Валентином Морозом, Редакція докоряє громадянству, що після того воно не спромоглося хоч би на одну солідну акцію оборони інших політв'язнів. Автор редакційної статті, ствердживши те, що тоді, коли в Україні щораз більше і більше арештують патріотів-правозахисників, українська еміграція свариться, ділиться на угрупування, бо одне з них упереджене й недоброзичливе до тих колишніх політв'язнів, які прибули з в'язниці й живуть тепер серед нас. “Скільки ще потрібно арештів, ув'язнень, скільки смертей в невияснених обставинах, перед тим, ніж ми наберемось здорового глузду й усвідомимо собі, що тільки скоординована дія українських угрупувань й організацій може принести конкретні висліди?” — питав автор статті.

Інтерв'ю Редакції з проф. Омеляном Пріцаком ми переповіли й помістили в іншому місці цього числа ПШляху.

Добра й дуже корисна стаття про “Церкву, релігію, молодь” — це інтерв'ю про “актуальні питання української дійсності” Редакції з проф. Василем Маркусем. Питання й відповіді заторкують справи: Надзвичайного Синоду Української Католицької Церкви, що його був скликав Папа, Патріярхату — його ваги й дальших заходів про його заіснування в сучас-

них умовинах, про посилення внутрішньої праці мирян в Церкві, про те, чого можна очікувати від Синоду, що відбудеться у листопаді ц. р., про екуменізм серед нас, про відродження християнства в Україні, про роль в тому еміграції, зокрема молоді, про можливості посиленого релігійного виховання молоді й приєднання її до активного християнізму.

Характеризуючи відношення більшості української молоді до релігії, проф. В. Маркусь тривожиться, що до релігійних справ її відношення літепле. Вона не є проти, але не включається в життя Церкви, як миряни. Для них Церква лише фольклор, потрібна для парадного вінчання, для інших вроčистостей, деякі кажуть, що вона "навіть корисна суспільна установа".

Проф. В. Маркусь уважає, що винне старше покоління в тому. Воно не виховало своїх наступників. Не грішить великою релігійністю генерація, що виростала по війні, також і теперішня молодь, що живе у часі жахливого "зісвітчення", занепаду релігійності в довкіллі, не має зацікавлення життям Церкви. Хоч з другого боку, у цієї генерації родиться бажання жити глибшими вартостями, вартостями первісного християнства, що відкидає вигоди і модерний консюмеризм. Це справжні ідеалісти, бо вони шукають за глибшим сенсом життя не в екзистенціялізмі, але в Христовій Благовісті. Є серед нашої молоді й такі, що хочуть служити близькому в духовному стані, що захоплюються харизматичними постаттями духовних провідників. А це знак, що ми виходимо з духовової кризи.

В. Маркусь пропонує молоді, що цікавиться Церквою, зосередитись в першу чергу над відновленням духовного життя. Засобом до цього будуть пізнання Святого Письма і молитва. Молодь може працювати в малих гуртках, навіть неформальних. Провід добрих священиків може бути, але не мусить. Молоді треба піддавати ідеї, інспірювати, сугерувати, але не накидати. Реалізувати їх має сама молодь. Добрими співробітниками серед молоді можуть бути молоді активісти у суспільному, а зокрема церковному житті. Добре було б чути голос молодих у справах Церкви, так як чуємо вже їх у справі українознавчої освіти, оборони політв'язнів, ставлення до України тощо.

У відношенні до груп "лівих" серед молоді В. Маркусь не радить бути войовничими (тоді нема толерантності!), бо

їх радше треба перше пізнати, зрозуміти, вивчити їхні доктрини. З ними треба мати діялог, бо саме життя, сила інтелектуального і морального аргументу можуть зробити своє, якщо буде культура дискусії й поведінки. Проте, на думку В. Маркуся, найнебезпечнішими є ті, хто зовнішньо виявляють свою релігійність, а насправді вони лише конвенційно є релігійними. В Європі організація молоді, що має за своє гасло "Бог і Україна", улаштовувала свято і зустріч. У програмі було все — дефіляда, промови патріотичні, забава, але не було часу на Літургію. Очевидно, вина тут не самої молоді, але її провідників, що привчають молодь тільки афішувати свою релігійність.

Цікавою є також і розмова з редактором "Студента" — органу Союзу Українських Студентів Канади. Журнал цей почав виходити в 1968 році в Монреалі. Від другого числа до 1977 газета виходила в Торонті, останні три роки в Едмонтоні. Спочатку "Студент" в більшості зосереджувався над діяльністю студентських клубів і життям студентів. Від 1970-их років в ньому почали з'являтися статті на політичні теми, українського життя в діаспорі, зокрема в Канаді, на теми культури тощо. Якщо мова про політичні статті, в "Студенті" були часті критичні голоси про події й про їх опінію в громадській пресі (а відомо, що наша преса зв'язана з певними політичними середовищами, вона не є об'єктивною), а це часто викликувало гострі реакції, мовляв, "то є наше, тобі зась нас критикувати!".

Редакцію "Студента" обирають кожного року поруч з проводом СУСК-у. Тому цей орган вповні студентський. На нього не має впливу ніхто з-поза студентства. СУСК — єдина студентська організація в Канаді. Він фінансово допомагає "Студентові" за те, що часопис інформує про життя і діяльність студентства, об'єднаного у СУСК-у.

На Конгресі СУСК-у в Монреалі 1979 року "Студент" перестав його бути органом. Тепер "Студент" має взаємини з Канадською Університетською Пресою, а це уможливлює часописові мати контакт з ширшим студентським життям в Канаді, а крім того, дає змогу здобувати певні фонди. Також взаємини з Канадською Університетською Пресою (вона є федерацією студентських видань в Канаді) уможливлюють популяризувати українське питання поміж майбутніми журналістами в Канаді.

Щодо мови — “Студент” намагається бути двомовним. Але тут багато труднощів, бо активними в студентському русі є молоді українці з четвертого й п’ятого покоління, які не володіють українською мовою. Труднощі є, щоб мати дописувачів українською мовою.

У Канаді є приблизно 750,000 українців, в тому 8.000 до 10,000 студентів, 10% їх є активними в студентському житті. Тож ще один аргумент про доцільність видавати “Студента” англійською мовою, тобто дати змогу масі студентській читати свою пресу.

“Студент” містить матеріал не тільки вужчого канадського змісту. У ньому багато чого є про Україну, країну предків, зв’язок з якою в сучасних студентів таки живий. Пепредплата “Студента” — річно 5 кан. дол. Адреса: 206, 11751-95 St., Edmonton, Alta, Canada, T5S 1M1.

Ст. пл. Марко Томашек зупиняється у статті “Рефлексії послання патріярха Йосифа про поєднання в Христі” над проблемою “недотягнень” українського суспільного життя, над загрозою його далішого існування, над тим, що молодь бажає і шукає розв’язки поточних проблем того життя. Марко Томашек, бравши участь у студентському житті чотири роки, прийшов до висновку, що лихо наше, яке замкнене у питанні “Кво вадіс, український народе?” актуальне не тільки в середовищах молоді (який грозить асиміляція), але в житті всієї діяспори. Рятунку треба шукати в тих ідеях, що їх подав Патріях Йосип у своєму посланні “Поєднання в Христі”. “Творячи сильне українське духове й культурне “я”, виховуючи високоякісні й моральні одиниці, віра не тільки в розумінні побутовости, а й в значенні дійового духового зусилля — творить передумови буття народу, як такого та існування колективної свідомості, на основі яких боротьба народу бути чимсь (а саме бути собою), значить своє “резон д’етр”, тобто свій глибокий зміст, своє оправдання і обосновання”, — кінчить М. Томашек, закликаючи до застанови над Посланіем Патріярха Йосифа.

Стаття відомої поетки Віри Річ, яка перекладає творчість Лесі Українки на англійську мову, п. н. “Думаючи вголос” або “Я не мушу бути жінкою, щоб любити Лесю” приносить прецікаву аналізу змісту й проблематики твору “Боярня”. Авторка пов’язує проблематику цього твору з сучасним

політичним життям і становищем в ньому поневолених народів. Твір "Боярня" вона уважає великим твором, про який вона "дещо" дискутує ціле літо з приятелями.

Є у "Вітражі" й інтерв'ю з молодим Валентином Морозом, є фахові статті про мистецтво — фільм "Тіні забутих предків", "Український авангард у мистецтві ХХ століття", є "Хроніка репресій в Україні" за 1980 рік, "Кольори у вітражі" — інформації про цікаві події в житті діаспори, інформації про нові видання "Екс лібріс".

"Вітраж" радує читача тим, що в ньому широка панорама проблематики, рівень її інтерпретації, а головне, що не журнал думаючої молоді, її думки, почування, турботи.

Ціле своє життя я виповнив мистецтвом, і ніколи не думав, що може прийти час, коли я буду страждати через нього. Я не знаю такого періоду гасу в історії інших країн, в якому переслідували б мистців за їх мистецькі відкриття, за їх творчу свободу. Останньо я працював над темами близькими мені, я знаю свій народ, його історію й бажав, щоб мою мистецьку творгість сприйняв народ, щоб вона послужила йому. І коли б я мав іншу професію, я робив би те саме. Але я мистець і тому виконую Божу волю. Феодосій Гуменюк (Талановитий переслідуваний за своє образотворче мистецтво маляр у ССРР. Народився 6. IX. 1941 р. в Україні (Поділля), живе тепер у Ленінграді. Дві індивідуальні виставки його картин відбулися в Торонті).

Моя свобода може обірватися кожної хвилини. Тому змушені бути лаконічним. Через те погинаю з висновків і кваліфікацій, найперше з висновку про тотальну фальсифікацію історії України сугасною радянською історичною науковою, фальсифікацію, що охоплює всю етнічно-національну історію українського народу, заперегуючи його історичний розвиток як самодостатній процес і підпорядковуючи тлумагення нашого минулого великорержавним політичним інтересам Росії. Віл «давньоруської народності» через «воз'єдання», міт про так званий «український буржуазний націоналізм» і до сьогоднішньої културної та національно-політичної ситуації в Україні — скрізь у всьому багато нерівноправність українського народу, його залежність від Росії. Юрій Бадзьо (за «Сучасністю»)

ЯКІ СКЕЛІ СТОЯТЬ ПЕРЕД СУЧАСНОЮ УКРАЇНСЬКОЮ МОЛОДДЮ?

(Юначка відповідає на одне з питань на тему Франкових "Каменярів")

Каменярі тяжко працювали. Вони молотами "лупали" скелю. Відламки скелі ранили їх. Хоч вони були дуже змучені і усе їх боліло, вони працювали без перерви. Їх рідні тужили й плакали за ними. Дехто з них кляв "їх, і намір їх, і діло те". Хоч каменярі жалували рідних, тужили за ними, але роботи не переривали, хоч знали і те, що ніхто й по смерті їх не прославить.

Перед нами — сучасною молоддю, стойте багато скал. Найбільше з них — це українська мова. Всі українці по цілому світі повинні володіти українською мовою. Ми повинні знати історію наших предків і культуру, географію та літературу. Українська мова є український дух. А народ без свого духу не може існувати. Тому ми повинні шанувати нашу рідну мову і говорити нею. Українська культура є дуже багата й гарна, особлива. Ми маємо різні традиції, звичаї й обряди, але без української мови вони також не можуть існувати. Навіть чужинці вчаться нашої мови, бо вона така чудова. Ми можемо вчитися інших мов, але "свого не можемо цуратись", "бо хто матір забуває, того Бог карає" — каже Шевченко. Якщо ми не будемо уживати нашої мови, то український народ згине і зникне наша культура, а пізніше люди будуть згадувати його, як народ, що мав усе, лише не мав зусилля людей, щоб зберегти мову, говорити по-українськи. Ми є у Вільному Світі, де маємо можливості далі розвивати свою мову. Якщо ми, молоде покоління, не використаємо цієї нагоди, то наші предки й талановиті письменники намарне витрачували свої сили, щоб підтримати народ. Тому ми мусимо, так, як каменярі, тяжко працювати, розбивати ту скелю — пильнувати себе та інших, щоб говорити по-українському і зберігати нашу мову.

*пл. розв. Оля Яківчик, учениця 10 класи
Свято-Миколаївських Курсів Українознавства
Торонто*

Огляди і погляди

“ЛІЕРАТУРА? — ВОНА НУДНА! Я НІЧОГО НЕ РОЗУМІЮ!”

Такий вислів можна часто почути у розмові з теперішнimi середньошкільниками, коли їх заохочувати читати українські книжки. А ще зокрема тоді, окли вони підготовляються до т.зв. матури й знають, що їм треба прочитати певну мінімальну кількість книжок.

Вчителям і батькам відомі причини цієї неохоти учнів наших курсів українознавства до українських книжок. У них нема сучасної ім тематики, вони далекі своєю проблематикою від сучасного життя, багато слів і ситуацій там незрозумілих нашим учням.

Але причини не тільки ці. Вони не тільки в самих якостях нашої літератури. Адже наша молодь вивчає в державних школах творчість Шекспіра, вони ведуть дискусії на теми сучасної політики. В учнів своя філософія на тему доцільності праці, на тему потреби здобувати вищу освіту. Вони спроможні дискутувати про складні проблеми, але своєрідно. Змагатися за гуманні ідеали, за вплив молодого покоління на суспільство, бажання реформувати його, бути Франковими каменями на “шляху поступу” — це природжені потреби кожної здоровової молоді, це не цікавить сучасну молодь (хоч є й зацікавлені, вони одиниці, і ними треба опікуватись, цікавитись).

Злочинність молоді у всьому сучасному світі привертає увагу усіх, хто турбується нею. Ось цікава стаття Стівена Мюллера — президента Університету Джонса Гопкінса в Балтіморі.

У статті **“Університети стали вишколювати висококваліфікованих варварів”** він вказує на такі причини цього явища:

- Університети не виконують своїх завдань. Вони не дають для молоді ясно визначених ідеалів, що за ними кожне покоління молоді шукає. Це сталося тому, що теперішні університети обмежилися до подавання молоді наукових метод.

Це потрібне, але поруч з тим треба подавати й порядок — систему людських вартостей. Наукова метода, хоч і розвиває допитливість, дає високу продуктивність людського інтелекту, але не виховує в молоді змоги бачити цю систему вартостей. Наша традиційна система вартостей — релігія й ідеали гуманності вже довгий час осторонь молоді. Треба довгого часу, щоб ситуацію змінити.

Після другої світової війни настало найбільше розщеплення соціальних вартостей у нашому житті й спричинило великі зміни в історії людства. А у висліді — наші інституції, з ними й університети, затратили порядок вартостей. Треба повернути систему, але ми тепер не знаємо, де її шукати, як її знайти.

● Без правильного порядку вартостей дуже трудно осягнути вищий стандарт у спільноті. Ми можемо сказати, що всі ми рівні перед Богом, всіх однаково обов'язує закон, але всі знаємо, що ми справді не є рівні своїми вродженими талантами. Не всі наші студенти можуть мати високі оцінки, ми мусимо їх справедливо оцінювати, тим ми їх і ділимо. Коли кажемо ім, що вони повинні висловлюватися поправною мовою, вони відповідають, що англійська мова є їх друга мова. А тимчасом незнання мови в деталях, наприклад, щоб знати значення слова “прінціп” і “прінсіпл”, треба знати мову в нюансах, бо без цього не зможемо порозумітися. Учнів не можна переводити з кляси до кляси, треба від них вимагати знання. Тому іспит конечний, за ним стоять певна система вартостей і її ігнорувати не можна. Але система оцінювання знання тепер дуже захищана.

● Теперішні університети вишколюють високої якості експертів в лябораторії, хірургів, знавців компютера, правників, але всі вони не спроможні розуміти проблем своїх власних громад, спільнот. Ми не робимо нічого в тому напрямі, щоб на відповідальні громадські становища не попадали себе-певні активні люди, які використовують принципи демократії й здобувають відповідальні становища, не маючи найменших ланих, щоб їх виконувати. На цих становищах повинні бути ті, які себепевні, але при тому, щоб вони були тими, що вміють оцінювати справжні вартості.

Згадані явища деморалізують молодь. Вона питает, спостерігаючи життя: “Чому я мушу працювати?” “Куди це все

веде?" "Що це все значить?" "А чи я маю контроль над чим-небудь?". Тому на університетських кампусах такий урожай на наркоманів, містиків-сектантів. Молодь шукає чогось. Університети не заспокоюють духового голоду, спільноти не виконують своєї ролі, тож молодь сконфужена, вона злоститься, стає цинічною. Це буде продовжуватися, якщо ми не привернемо людям порядку вартостей.

Треба філософів, але чи ми їх маємо? Давніші традиційні гуманісти чи гуманістичні дисципліни, такі як історія, філософія — тепер не вистачають. Сучасне навчання історії не подає оцінки вартостей, що були в минулому, подає щораз більше і більше наукових дослідів — чим було те минуле, яке його значення. Студенти вивчають Платона, Арістотеля, але вони необов'язково знають оцінку вартостей Платонової та Арістotelевої філософії.

Автор признається, що він не знає періоду й спільноти в минулому, в яких був би такий брак філософської аналізи, який ми відчуваємо тепер. У 19 сторіччі Ралф Вальдо Емерсон мав надзвичайний вплив на інтелектуальний світ його доби, навіть якщо його творів не читали фармери чи юнійні робітники. Валт Вітман на свій лад мав також великий вплив. А хто сьогодні має такий вплив? Можемо покликатися на Джона Дюї чи на Альфреда Норт Вайтгеда, але поміж сьогоднішніми мислителями — кого можемо класифікувати філософом сучасної спільноти? Автор не знає такого і не думає, що така особа існує.

Треба відродити традиційні американські чесноти — уважає С. Мюллер. Університети повинні бути спроможні відродити зв'язок нашого життя з вартостями, а цього не можна зробити без гуманістичних вартостей. Треба знайти шлях до них. Один шлях — це повернення до організованого релігійного життя. Але автор не вірить, що це спроможна буде зробити сучасна спільнота США. Він скоріше склонний вірити, що відродить їх традиційна американська демократія, позитивні вияви якої ще живі серед американців, вартості вільного, а не контролюваного ринку. Якщо б відродити їх, це була б основа для більшості ідей, правильний порядок їх.

На це багато людей зареагують негативно, мовляв С. Мюллер не має рації. У школах же вчать соціології, учні пишуть свої есеї на тему ООНацій, вони мають змогу висловлю-

ватись у дебатах про все, що їх цікавить. А таки є серед нас релігійна молодь, бо над релігійним вихованням працюють церкви та батьки. Це правда. Але мова тут про тих дітей, які походять з домів розведених батьків, з домів, де панує телевізія, мова про дітей, які ніколи не йдуть до церкви, які не звертають уваги й своїх почувань до того, чого навчає школа, зокрема гуманістичні дисципліни — література, історія, філософія.

Університети повинні зосереджувати свою увагу на молоді віком 18-22 років. В Балтіморському університеті Джона Гопкіна є програма 4-річного навчання математики, природознавства і технології; біології людини; сучасного суспільства, тобто в основному історії, літератури, економії та їх вартостей. Це має на меті спонукати учителів і студентів у семінарах і викладах шукати за взаємозв'язком поміж вартостями. Проте, ми свідомі, що вислід такого підходу до навчання молоді буде щойно в дальшому майбутньому, воно виявиться у життєвій кар'єрі теперішніх студентів. Бо ще довго треба боротися з жадобою студентів, підсиленою спінією їхніх батьків, спільнот і браком правильної оцінки вартостей у громадянстві, — вивчати тільки ті курси, які забезпечують молоді швидкі користі із здобутої освіти.

Вища освіта на те, щоб мати матеріальну користь. Вища освіта тепер склічила сама себе і спільноти через те, що продає себе, щоб повернути витрачені кошти. Тому маємо високо кваліфікованих вузьких спеціалістів. А краще було б, коли б всі студенти мали змогу попрацювати пару років після закінчення середньої школи. Ніщо інше, а сама праця дасть їм змогу зрозуміти, чого їм треба йти в університет. Студенти вузьких спеціальностей, ставши старшими, входять щораз більше в життя. Тоді вони глибоко відчувають потребу вміння вибирати вартості, вони шукатимуть шляхів приєднатися до них своїм життям, бо інакше вони почуватимуться дуже непевно, незабезпеченими тим, що становить основу життя. Тож є в тому глибокий сенс, щоб університети могли лоповнювати освіту 30 і 40-річних студентів, які прибувши з життєвим досвідом назад по науці, матимуть зовсім іншу її оцінку, розумітимуть вагу її для свого життя.

Таке пропонує С. Мюллер. Каже, що краще це, ніж не мати нічого. Бо куди гірше буде, коли голод свій молоді бу-

дуть заспокоювати алькоголем або телевізією, чи будуть повертатись назад до часів варварства, що робить уже тепер велика кількість людей.

**
*

Прочитавши такі розважання, нам відразу стає зрозумілим взаємозв'язок поміж висловом середньошкільника про літературу й висловом С. Мюллера про те, що теперішні "університети вишколюють висококваліфікованих варварів", тобто успішних спеціалістів технологів, але духовно здеградованих членів спільнот. А духовно здеградовані не внесуть нових ідей, не поведуть нас з "дільниць поплутаних вулиць на широкі модерні бульвари".

Тому й таку велику роль відіграють у житті нашої молоді українські, хоч і такі недосконалі, дуже обкроєні у своїх методичних засобах навчання рідні школи та курси українознавства. Дисципліни українознавчі з усіма своїми несучасними проблемами проте залишають слід у тих, хто мав змогу з ними хоч малою мірою познайомитися. Послухайте, що говорять випускники наших шкіл тоді, коли вони стають старшими. Читайте, хоч би ті короткі статтейки юнацтва, що їх містимо в цьому числі ПІДЛЯХУ.

Пригадується вислів однієї юначки ще з шістдесятих років, яка обурилася, коли її хвалили за українську мову: "Ви думаете, что тільки вам потрібна Україна, її мова. Нам вони потрібніші, піж вам, бо скільки небезпек для нас у нашему майбутньому житті? А ви ж вже їх не маєте".

(Подано за статтею "A Conversation with Steven Muller" у **U. S. News & World Report**, Nov. 10, 1980).

Теперішні університети не виховують людей з довір'ям до себе самих. За демократичної системи життя — це потенційно катастрофічна проблема. (Стівен Мюллер).

Євгенія Чайка

НЕ МОЖНА ЗАЛИШАТИСЬ БАЙДУЖИМИ

**(Коментар, який був виголошений на радіопрограмі
“Пісня України” в Торонто)**

Нарікання, а то й розпач, все більше і більше огортає матерів та батьків. Дивуються люди, як сталося, що за відносно короткий час, так занепала мораль, і що діти докорінно змінилися на гірше. В багатьох родинах панує непощана до старших, діти не тільки не слухають батьків, але й буває, що вони, без довгої надуми, покидають рідний дім, при чому, втікши від батьків, часто ступають на згубний шлях.

Виявилося, що багато учнів у середніх школах, погано сприймають лекції. Їхні тупі погляди не виявляють майже жодного зацікавлення до викладів учителів. Вони розсіяні і, не по літах, нервові. Уже писали в англомовній пресі про те, що є випадки, коли випускники середніх шкіл не вміють добре читати й писати, а про математику просто нема чого й говорити. Швидкими темпами серед молоді зростає злочинність, розпуста та наркоманія. Вже 12-літні діти народжують дітей! Приголомшені батьки не можуть, і не знають, як зарадити лихові.

Що сталося? Знаємо, що в усі віки були розходження між генераціями. Молодь завжди була винувата — все щось хотіла додати, чи змінити в суспільному житті. Тому й поставали прірви між батьками й дітьми. Але це немає нічого спільногого з поведінкою і домаганнями частини молодшого покоління в наші дні.

Найбільшою причиною цього лиха, перш за все, є неправильне виховання, особливо в школах. Велика біда в тому, що скасувалося в школах вивчення Закону Божого, послабили дисципліну та впровадили лекції проекс. Спочатку деякі батьки були навіть заловлені такими лекціями і говорили: “Та добре, нехай в малій голівці потрохи відкладається поняття про нелегке для нас, батьків, питання для пояснення — питання про статеве відношення, про появу на світ Божий дітей.

Але скоро виявилося, що розповіді та фільми про за-
пліднення, спочатку різних комах, а потім звірят, розкриття
таємниці про народження дітей, нічого корисного не відкри-
ли в дитячих головах, а тільки “викликали вовка з лісу” —
іншими словами, завчасно розбудили статевий інстинкт, тобто
інстинкт продовження роду. А це надзвичайно сильна приро-
дна спонука. Саме цей інстинкт потребує ушляхетнювання і
його треба починати задовго до пробудження інстинкту.

Найбільші педагоги запевняють, що від ступеня та ста-
ранності ушляхетнювання значою мірою залежить, ким ста-
не істота, що народилася з людським мозком, людськими цен-
трами мислення, людськими органами відчуття, — справжньою
людиною чи людиноподібною твариною, поведінкою якої ке-
рують сліпі сили інстинктів. Вони (педагоги) підкреслюють, що
педагогічна мудрість статевого виховання полягає в тому, щоб
якнайменше говорити про фізіологічне у взаємовідносинах ста-
тей, винятково важлива тут гармонія фізичного розвитку й
духового життя.

А з того виходить, що батьки та вихователі мусять дба-
ти, щоб до часу повного фізичного дозріння, наповнювати ро-
зум своїй дітей чи учнів, поняттями про духову красу. Розви-
вати любов до людей, до природи, до мистецтва, літератури.
Виховувати пошану до старших, любов до праці, плекання по-
няття про людську гідність, відповідальність, свідомість висо-
кої мети життя, ідейність, розвивати у людини творчі здібно-
сті і тому полібне. А поїдад усе — впоювати глибоке зрозу-
міння **Заповідей Божих**, заохочувати й привчати до неухильно-
го виконання **Заповідей Божих**. Дитина мусить глибоко засвої-
ти, що не існує нічого більш досконалого, як **Божа Наука**, яка
проповідє добро, красу і любов.

Так формується шляхетна людина, сильна фізично і ду-
хово. Але як може нормально розвиватися дитина, коли її
голову, замість понять про добро і красу і потрібних відомо-
стей — набивають розмовами проекс, ілюструючи такі роз-
мови фільмами на цю тему, чим викликають згубний для не-
розвиненого ще організму інстинкт, на якому зосереджуєть-
ся вся їхня увага, і тоді, звичайно, немає місця для сприйняття
жодної науки, ні музики, ні природної краси. Мозок гарячко-
во збуджений розмовами проекс, не фіксує нічого, крім ба-
жання, за всяку ціну, задоволити, злочинно розбуджений

інстинкт. Результатом чого є: переповнені шпиталі венерично хворими молодими людьми, неповнолітніми матерями. Тому стільки ненормальних, непрацездатних молодих калік.

Діти, назагал, народжуються з добрими, світлими душами, і готові сприймати від старших все, що бачать і чують. Ну, а так, як у багатьох випадках, батьки працюють, і не мають часу займатися дитиною, то першим вихователем теперішніх дітей — є телевізор з, переважно, кримінальними фільмами.

Діти годинами дивляться на телевізійні екрани, на яких дуже часто яскраво виступають героями вбивці та взагалі всякої покидьки суспільства, які своєю поведінкою відкидають закон “хочеш їсти — працой чесно”, підміняючи його “хочеш їсти — шахрай і кради”. Різні життєві проблеми вирішуються кулаками, ножами, револьверами. Дитина спостерігає, як ющиться кров з розбитих носів і ран. Ці кримінальні сюжети поступово, але глибоко просякають в чисту, ніжну душу дитини, привчаючи сприймати ввесь цей жах, як щось абсолютно нормальне. І з такими поняттями дитина виростає, і в її скаліченій душі та голові міцно закорінюється кримінальний закон про те, що всі питання в особистому, родинному житті, чи в житті спільноти — треба вирішувати кулаками межі очі, чи пострілом, що людину можна зарізати, як курку.

Про визнання чийогось авторитету, дисципліни — нема чого й говорити, це “перестарілі, нікому не потрібні, нісенітніці”. А коли ще додати, що вітрини кіна, книгарень та різні реклами наповнені порнографією, а в школах лекції проекс та майже безкарна продаж наркотиків, а вдома вічно зайняті батьки, то звідки ж може з'явитися в дитячій душі поняття про порядність, красу, про людську гідність?

Навіть коли вдома дитиною займаються батьки, то й тоді, беручи під увагу навколоїшні обставини, вони не можуть виховати свою дитину як слід. І тому так багато нарікань та розпачу, так багато скаліченого молодого життя. А тут не нарікати, а вимагати треба, щоб державні мужі, знову запровадили в школах порядок: вивчення Закону Божого, строгу дисципліну, боротьбу з наркотиками, щоб відмінили лекції проекс, а в кіно та телевізіях, щоб панувала сувора моральна цензура. Щоб були заборонені порнографічні журнали та фото. А натомість, щоб будувались будинки, де б підлітки та молодь могли виявити свої здібності, маючи для того все необхідне:

драматичні гуртки, спортиві залі, фотографічні лябораторії, гуртки до вивчення історії, літератури, мальарства і т. п.

Але до того треба спонукати державний провід загальними силами, як це було з ліквідацією порнографічних фільмів на міському каналі — писали, телефонували масово доти, доки не заборонили цю гидоту. Вибираємо провідників для того, щоб вони упорядковували життя країни, чи міста на краще, а не навпаки. Але маханням пальцями в черевиках ніхто і ніколи нічого путнього не добився. Тут діяти треба. Наші жіночі організації можуть легко нав'язати контакт із жіночими організаціями інших національностей, бо це справа не однієї етнічної групи, а всіх мешканців міста, і домовившись між собою та приєднавши на цю акцію чоловіків-батьків та духовенство всіх віровизнань, — почати спільними силами вимагати, щоб Міністерство освіти навело порядок у школах, впроваджуючи все те, про що тількищо говорилося та додаючи свої поради і пляні.

Та коли на таку акцію немає ні енергії, ні часу, ні зрештою відваги, то тоді нема чого стогнати й нарікати, бо знаємо, що “як собі постелиш — так і виспишся”.

Дуже хочеться вірити в те, що в першу чергу матері, а за ними батьки, енергійно почнуть боротися за нормальний фізичний і духовий розвиток своїх дітей.

На закінчення звертаємося до тих, хто каже: “Нехай маєтять собі голови ті, у кого є діти, а нам, бездітним, нема до того діла”. Ні, справа виховання теперішнього покоління торкається абсолютно всіх. Бо коли так піде далі, коли замість здорової, фізично і духовно, зміни, будуть підростати неуки, наркомани, фізично і морально скалічені покручі, то життя усіх громадян стане суцільним кошмаром, прояви якого вже позначаються досить яскраво. Затрусні каліки будуть народжувати тільки дегенератів, старші громадяни змушенні будуть працювати у всіх галузях, доки зможуть рухатися, бо не буде досить молодих, здорових, кваліфікованих робітників. За гріш на придбання наркотиків будуть серед білого дня грабувати, а то й вбивати, що вже має місце в наші дні. Уже доводилось не раз чути, що підлітки вбивали старших, немічних людей, щоб забрати їхні гроші. Ніхто і нікуди не зможе заховатися від морально і фізично звихнених. Спокою не буде. Не минуть страшної участі й ті, які з різними цілями, настирли-

во впроваджували в школі такі ненормальні “порядки” і “програми”, скріслюючи все людяне, святе. Але ні слухняної безвольної маси, ні дешевих робочих рук, на що розраховують, — ніхто мати не буде, бо, ще раз повторюємо, що скалічені фізично і духовно, будуть відбирати, всіма засобами, для свого існування все у тих, хто щось має. За понюшку наркотику, не маючи чим заплатити, будуть нищити тих, хто його розповсюджує-продажає.

Уже і тепер є випадки, коли вбивали продавців наркотиків, бо вони не хотіли давати в борг.

Нам можуть закинути, що мовляв, це перебільшення, що випадки, коли підлітки замордовують старших, дуже рідкі, нема чого попадати в паніку. На це відповідаємо: “Завдайте собі труду і подивіться уважно, що робиться в школах, шпиталах, в пізніх вечірніх годинах на вулицях, ресторанах і всіх публічних місцях. Читайте та слухайте поліційні звідомлення, там знайдете кримінальні вчинки підлітків усіх “кольорів” і у великій кількості. І якщо тепер є ще багато старших, які стримують процес загнивання суспільного життя, які вміють і хочуть працювати, то з часом, коли це старше покоління не візьметься за правильне виховання підлітків, то не має сумніву, що повториться історія Содоми й Гомори. Дай, Боже, щоб цього не сталося!

Do джерел Пласти

Микола Садовський

“ТО БУЛИ СПРАВДІ ПЛАСТУНИ — ОСТАНКИ СЛАВНОГО ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО”

Від редакції: Нашим читачам, може, цінаво буде довідатися дещо про українських кубанських пластунів, від яких сьогоднішні пластуни перебрали не тільки назву, але й деянні звичні й уміlostі. Тому ми передруковуємо тут уривок із спогаду Миколи Садовського про російсько-турецьку війну, в якій він брав участь як вояк російської 14-ої дивізії. В спогаді п.з. “Через Дунай” описана важка переправа російського війська через Дунай 15 червня 1877 р. В цьому війську було багато українців, а між ними й кубанські пластуни,

які йшли перед військом, як розвідувачі. Вояни-українці тоді спочатку не пізнали пластунів, які мали на собі козацький одяг, подібний до чернеського. Уривок ми передрукуємо з книжки: Антін Крушельницький, **Український альманах**, Київ — Львів — Відень — Нью-Йорк, 1921.

Ми перебігли трохи далі і знову залягли.

— Гляньте! — промовив стиха Гавриш, що лежав у корчах біля мене і злегенъка штовхнув мене в бік.

— Що? — спитав я ще тихше.

— Черкес!

— Де?

— Онде попереду нас у корчах!

Я потихеньку підняв голову, щоб роздивитися, але не побачив нічого.

— Заховавсь! — промовив Гавриш, тримаючи рушницю на плечі.

— О, о! Гляньте, знов вилазить.

Справді попереду нас, не далі, як палицею кинуть, щось ворушилось у корчах.

— Стій, не стріляй! — промовив я і присів на коліно. Я приклав рушницю до плеча і ждав. Корч захитався і з'явилася черкеська чорна шапка з червоним верхом. Я підвів мушку нижче шапки і вже хотів спустити курок, як черкес, прочуттям почуваючи, знатъ, що я на нього цілюсь, повернувшись до мене лицем і махнув рукою, ніби хотів тим сказати: “Куди ти цілішся, дурню!” і знов сковався у корчах.

Що воно таке? — думалось мені. — Коли це черкес, чого ж йому сидіти до нас спиною! Повинен лицем. Та й чого ж він на нас не стріляє? Він же нас так само бачить, як і я його. І чого він рукою мені махнув? — Такі питання пробігали у мене в голові, коли Гавриш знов штовхнув мене в бік і промовив:

— Стріляйте, стріляйте! Он другий. А то й цей утічে!

І не вспів я ще добре роздивитися, куди саме показує Гавриш, і де той, за кого Гавриш так боявся, щоб не втік, як він спустив курок. Постріл грякнув.

— Та куди ти стріляєш?! Бодай тобі повилазило, крупа чортова! — grimнув черкес по-українськи. — Хіба ти не бачиш, що свій! — і з цими словами як ящірка шурнув у корчі.

— Чули? Вже й балакать по-нашому навчився! От, супостат! Шкода, що не попав. А здається й прицілився добре.

Знать, повисив.¹⁾ — І Гавриш з серцем ударив рукою по прикладу немов би по щоці.

Всі зачали стрільбу і раптом замовкли.

— Їх тут багато, він не один! — шепотів мені Гавриш, закладаючи новий набій у рушницю.

— А може ж то й справді наші?

— Хіба не бачите, що черкес?

Справді одежда на ньому була: чорна черкеська, з-під неї на грудях червонів жупан, а на голові чорна шапка з червоним верхом.

— От, бачите, вже нема! Пошився в кущах, голомозий. Ну, та ти денебудь виринеш! — втішав себе Гавриш. — Тепер не промахну, ні!

Мені вже й самому досадно, що не стріляв. А він ще й вилаяв!

До нас підлазить Гайдамака.

— Взводний²⁾ наказали не стріляти, бо попереду ланцюг наших пластунів, — промовив Гайдамака і поліз далі.

Слава Тобі, Господи, що я не стріляв, — подумав я. Гавриш засоромився.

— Ну, а хто його розбере? Нічого не кажуть! Трохи тріха на душу не взяв! Та й ви ж хотіли стріляти?!

— Так я ж не стріляв, а тільки хотів, а ти стрельнув.

— Добре, що хоч промахнувся, — перехрестився Гавриш, — це ти, моя люшенко, так зробила, а ще я тебе по пиці вдарив. Спасибі, душко!

І Гавриш поцілував рушницю в те місце, куди раніше ударив.

Як потім виявилось, то були справді пластуни. Це останки колишнього славного Війська Запорозького, яке заставляло колись тремтіти й татар, і турків, і всіх, кому приходилося з ними стикатися: ще й тепер це лічиться найкраще військо між усіми козаками. Про те, що вони тут, нам нічого раніше не сказали і ми трохи свого не вбили.

Це у нас обійшлося якось благополучно³⁾, а на другім крилі минці⁴⁾ одного полонили і привели до генерала. Пластун хреститься, що він свій, а йому не вірять. Та вже генерал завірив, що він справді пластун і звелів відпустити. Його бідного ще й ранили в палець.

Після цього випадку пластуни понашивали собі білі хрести на шапках і, як ідуть попереду, шапки хрестом назад повернуть — дивись, мовляв, — я пластун.

-
- 1) Стрілив вище (Примітка автора).
 - 2) Командир військового підвідділу.
 - 3) Щасливо (Російське слово).
 - 4) Вояни Минського полку.

Примітка: Уривок із споминів М. Садовського надіслав пл. сен. Адольф Гладилович з Монреалю.

СПИСОК ДАТКІВ НА “ЗАЛІЗНИЙ ФОНД” ПЛАСТОВОГО ВИДАВНИЦТВА

(які вплинули від 31. 1. 1973 до 15. 11. 1980)

Австралія:

\$175.80 — Плаstova Staniця, Cідней;
\$ 17.51 — Плаstova Staniця, Brізben;
\$ 13.21 — Плаstova Staniця, Adeля-
їда;

Австралія разом: \$206.52

Великобританія:

\$400.00 — KPC і Плаstovі Staniці;
\$ 94.00 — Плаstova Staniця, Волвер-
гемптон;
\$ 31.49 — Плаstova Staniця, Лестер;
\$ 28.00 — Ольга Пендюн, Банбуру;
\$ 25.50 — Ярослав Мицко, Ловборов;
\$ 24.23 — Плаstova Staniця, Нотінг-
гем;

Великобританія разом: \$603.22

США:

\$1,440.00 — Ярослав і Олег Цюн, фі-
лядельфія, “Фонд ім. Ольги
Цюк”;
по \$600.00 — 8 Курінь УСП “Лісові
Мавки”, Курінь УСП “Побра-
тими”;
\$300.00 — Плаstova Staniця, Ньюарн;
\$220.00 — Ольга Кузьмович, Бабілон;

\$165.00 — Службовці УНСоюзу, Джено-
рзі Сіті;

\$150.00 — Плаstova Staniця, Бафalo;
\$105.00 — Володимир Мерещак, Ве-
дерсфілд;

\$ 97.00 — Плаstova Staniця, Дітройт;
\$ 50.00 — Плаstova Staniця, Нью-
Йорк;

\$ 45.00 — Плаstova Staniця Албан-
ської Онруги;
\$ 40.00 — Г. Кульчицька-Снеліпнович;

\$ 39.00 — Плаstova Staniця, Кентон;
\$ 36.00 — Плаstova Staniця, Нью
Гейвен;

\$ 30.00 — О. і О. Бережницькі, Ба-
фalo;

по \$25.00 — 25 Курінь УПС “Верхо-
винни”; KPC США; Мар'ян
Маренін, Сан Гозе;

по \$20.00 — Андрій Лемішка, Балті-
мор; 8 Курінь УСП “Орли”;

\$15.00 — Плаstova Staniця, Вашін-
гтон;

\$ 6.00 — Марта Городиловська, Чи-
наго;

\$ 4.00 — Пластиова Станиця, Рочестер;
США разом: \$4,057.00

Канада:

\$1,025.00 — Андрій Харан, Торонто,
“Фонд ім. Софії Харан”;
\$1,000.00 — Ярослав і Іванна Іванусів,
Едмонтон;
\$ 460.00 — Володимир Соханівський,
Торонто;
\$ 400.00 — о. Володимир Івашко, Са-
снатун;
\$169.00 — Пластиова Станиця, Едмон-
тон;
\$137.00 — ОП УПС і Пластприят, То-
ронто;
\$120.00 — 10 Курінь УПЮ-он ім. О.
Носач, Торонто;
\$105.00 — Іван Манастирський, То-
ронто;
по \$100.00 — Ірина і Роман Вжеснев-
ські, Тоня Горохович, Фірма
“Джедфро” (усі з Торонта);
\$64.00 — працівники університетської
бібліотеки в Торонті;
\$62.00 — ОП УПС, Вінніпег;
по \$50.00 — Пластиова Станиця, Отта-
ва; М. Хархаліс, Торонто; Укра-
їнське Лікарське Товариство,
Торонто;
\$40.80 — Пластиова Станиця, Торонто;
\$33.75 — Пластиова Станиця, Ст. Ке-
терінс;
\$25.00 — Ігор і Богданна Велигорські,
Торонто;
\$20.00 — Ольга і Петро Саварин, Ед-
монтон;
\$12.00 — Олена Марченко, То-
ронто;
по \$10.00 — Юрій Бабій, Ігор Бардин,
Стефанія Буцин, Зенон Дуда,
Ярослав Елійв, Богдан Пендзей,
Василь Радь, Ігор Старан, Ва-
силь Янішевський (усі з Торон-

та);

\$6.00 — Леся Радкевич, Торонто;
по \$5.00 — Наталка Головата, Анізія
Жаровська, Марія Зелена, Ма-
рія Комісар, Дарія Кордюк, Іван
Лещин, Володимир Мазяр,
Євгенія Мельник, Олександер
Підгородецький, Орися Сини-
шин, Іван Франів, Омелян Ха-
бурський, Марія Щуна, Марта
Велигорська (усі з Торонта);
Софія Климнович, Едмонтон;
\$3.00 — Марта Яців, Вітбі;
по \$2.00 — Степан Генин-Березов-
ський, Ярослава Зорич, Уляна
Дичон, Ярослава Мисаковець,
Звенислава і Олена Сандер
Сагайдаківські, Торонто;
по \$1.00 — Василь Максимець, Марія
Мудрин, Торонто.

Канада разом: \$4,309.55

Німеччина:

\$194.00 — Крайова Пластиова Старшина
в Німеччині.

Німеччина: \$ 194.00

Усі разом: \$9,370.29

ДАТКИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД

“Пластового Шляху”, яні вплинули
до 30. 10. 1980

Австралія:

по \$2.00 — Г. Мадре, В. Турчин,
\$1.00 — А. Жунівський.
Разом: \$5.00 австр. дол.

Великобританія:

\$2.00 бр. ф. — Р. Гринаш (Менчестер)
\$1.00 бр. ф. — Я. Іваницький (Ноттінг-
гам).

Разом: 3.00 бр. ф.

США:

\$10.00 — Олена Сацюк (Сан Джер-
мен, П. Р.)

\$5.00 — Іван С. Гула (Ваватоса, Віск.)
Замість квітів на могили
(дивись посмертні згадки) 145.00
Разом США: \$160.00

Канада:

Замість квітів на могили
(дивись посмертні згадки) \$40.00

Німеччина:

Замість квітів на могили
(дивись посмертні згадки)
300.00 НМ

Замість квітів на могилу
св. п.

інн. БОГДАНА ПІДГАЙНОГО ТУРА

складає \$20.00 на пресовий фонд
“Пластового Шляху”

мгр. Теодор Ординець
(Торонто, Канада)

Замість квітів на могили Покійних
св. п.

пл. сен. МИХАЙЛА РУДКА
пл. сен. ІВАНА МРИЦА

пл. сен. ВЯЧЕСЛАВА ВАЩЕННА

пл. сен. ОЛЕНСАНДРА
НУЛЬЧИЦЬКОГО

учасники 13-го Крайового Пластового
З'їзду склали 300 НМ на видавничий
фонд пластових журналів.

Замість квітів на могилу
св. п.

ПРОКОПА НАДОЗІРНОГО

Батька пл. сен. Олі Надозірної-Корж
склали на пресовий фонд пластових
видань:

по \$20.00: **Ірина і Володимир Піки,**
Осипа Галяревич,

по \$10.00: **Петро і Володимир Войтовичі,** Юрій Галущинський, Мирослава і Остап Гуни, Надя Зінневич, Андрій Лемішна, Галина Пісецьна, Анна і Богдан Сатурські, Дарія Чорнодольська, Люба і Андрій Чорнодольські, Лідія Шавян,
\$5.00: **Теофіль Попович.**

Разом: \$145.00

Гроші переслала пл. сен. **Галина**
Пісецьна (Балтімор, США)

Замість квітів на могилу Матері
складає 2.00 бр. ф.
на пресовий фонд “Пластового
Шляху”

Р. Гринаш
(Менчестер, Великобританія)

Замість квітів на могили
Наших дорогих дітей
св. п.

РОМАНА ГАБРОВИЧА
і

ЛЮБИ ГАБРОВИЧ-ПЯСЕЦЬКОЇ

складаємо \$20.00 на пресовий фонд
“Пластового Шляху”

Василь і Олена Габровичі
(Гамільтон, Канада)

ЗМІСТ

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ: (тг): Велика потреба — допомагати виховникам	1
ПИТАННЯ ПЛАСТОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ: **: Виховний ідеал українця поза межами України	5
УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ В ДІЯСПОРІ: М. Шлемневич : Прогулянка до Великої Столиці; А. Винницький : Перспективи існування українських молодечих організацій в діяспорі на початку ХХІ ст.; Р. Вашун : Подяка за призnanня ступеня геть. скоба	8
МИ І НАШ НАРОД: У. Пелех : Дещо про проблеми української науки; Т. Горохович : Міжнародні Рони Дитини і Родини; Е. Ж-ий : П'ять виховних хиб	37
МИ І НАШЕ ДОВКІЛЛЯ: **: Пласт і КУК; Б. Арнодон : Вплив школи на зorganізовану молодь	42
ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ НОВАЦТВА Подруга Ірина : В дружньому колі	45
ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ ЮНАЦТВА: Ю. Даревич : Ідентичність української молоді; Х. Левицька : Гірський холод та великі сніги зими заминають двері мого містечка; Х. Грицин : Гутірки	47
З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ: Т. Г. : "Тиждень Пласти" в Торонті	54
ПРОБЛЕМИ УПСенійорату: А. Харан : Одна з суттєвих проблем УПС	68
КУТОК ПЛАСТПРИЯТУ: Н. Чорний : В допомогу виховникам; Т. Тершановець : Від Пластприяту	70
"ПЛЕНАЙТЕ МОВУ...": Р. Неніш : Нас лучила наша українська мова	75
З МОЛОДЕЧОЇ ПРЕСИ: **: Про що є мова у "Вітрані"?	
О. Янівчин : Яні снелі стоять перед сучасною українською молоддю?	76
ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ: **: "Література? — вона нудна! Я нічого не розумію!" Є. Чайна : Не можна залишатись байдужими	82
ДО ДЖЕРЕЛ ПЛАСТУ: М. Садовський : "То були справді пластуни — останні війсьна запорозького"	91
СПИСОН ДАТНИВ на "Залізний фонд" Пластового Видавництва	94
Датни на прес-фонд	

ВАЖЛИВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПЕРЕДПЛАТНИКАМ ПЛАСТОВИХ ЖУРНАЛІВ

Згідно з рішенням VIII-их Зборів КУПО передплати за пластові журнали від 1 січня 1981 р. виносять по \$15.00 за кожний журнал. Підвишуку передплат зумовила загальна підвишка коштів друку, паперу і поштової оплати, а також зменшене число передплатників.

Бюджет Пластового Видавництва на 1981 р. базований на числі передплатників, яких зголосили КПСтаршини в 1980 році. Головна Пластова Булава потвердила цей бюджет і одобрила видавання в 1981 р. по 10 чисел журналів "Готуйсь" і "Юнак" і 2 числа журналу "Пластовий Шлях", з застереженням, що КПСтаршини згосять відповідну кількість передплатників і виплатятимуть в усталеному часі загальну суму за всі зголошені передплати.

Як ми вже повідомляли в останньому числі "Готуйсь" і "Юнак", не всі пластуни виконали свої зобов'язання щодо пластової преси вплаченим передплат, як це було передбачене у бюджеті на 1980 р., тому Головна Пластова Булава доручила злучити числа за листопад і грудень **1980 р.** в одне-подвійне число, щоб тим зменшити фінансовий недобір Пластового Видавництва. На випадок, якщо ситуація з передплатами буде подібна до стану в 1980 р., Головна Пластова Булава буде змушені зарядити видавання подвійних чисел журналів "Готуйсь" і "Юнак" від по-ловини 1981 р.

Як знаємо, на нарадах виховних комісій VIII-их Зборів КУПО дискутувало про кількість видань журналів "Готуйсь" і "Юнак" у році, і на бажання виховників рішено видавати їх далі по

10 видань у році. Тому апелюємо до членів ви-
ховних секторів пластових станиць докласти всіх
старань, щоб ті члени Пласту, які повинні перед-
плачувати журналі, вплатили своєчасно перед-
плату і тим запевнили регулярну появу журналів.
Звертаємо увагу, що незамовлених вчас журналів
не зможемо висилати на пізні замовлення,
якщо наклад даного числа вичерпається.

При цьому пригадуємо, що всі передплати
належить виплачувати у пластових станицях, а
станичні референти перешлють їх збірно до
своєї КПСтаршини.

Наших передплатників — нечленів Пласту —
просимо вплатити передплати на поточний рік
найдалі до кінця лютого 1981 р.

Від кожного з нас залежить не тільки існу-
вання Пластового Видавництва, але теж його ріст
чи занепад. Тому віримо, що наш заклик точно
виплачувати передплату, всі полагодять своєчас-
но. А в майбутньому пам'ятатимуть далі про дат-
ки на пресовий і видавничий фонди пластових
журналів, щоб забезпечити фінансову базу Плас-
тового Видавництва й точну появу пластових
журналів.

С К О Б !

За Пластове Видавництво:

пл. сен. Андрій Харак — референт плас-
тових видань ГПБ;

пл. сен. Роман Вжесневський — голова
Дирекції Пл. В-ва;

пл. сен. Наталка Головата — адмініс-
трататор.

Ціна: \$2.50

ГОРУЙСЬ

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО НОВАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата від 1 січня 1978 р.: Канада і США: \$10.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOTUYS MAGAZINE

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 4V7

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата в Канаді і США від 1 січня 1978 р.: \$10.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mrs. Olha Kuzmowych, 221 Fire Island Ave., Babylon, N.Y. 11702, U.S.A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

YUNAK MAGAZINE

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 4V7

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Появляється квартально. Річна передплата в Канаді і США: \$10.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

PLASTOVY SHLIAKH

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 4V7